

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในบทที่ 4 นี้ แบ่งการนำเสนอออกเป็น 9 ตอน แต่ละตอนมีประเด็นย่อย ดังนี้

ตอนที่ 1. ความคิดเห็นของบรรณาธิการข่าวเกี่ยวกับการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน ใน 2 ประเด็น ดังนี้

- 1.1 สภาพการณ์ในการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน
- 1.2 นโยบายในการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน

ตอนที่ 2. ความคิดเห็นของบรรณาธิการข่าวเกี่ยวกับเทคนิคและวิธีการในการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน ใน 4 ประเด็น ดังนี้

- 2.1 การคิดและกำหนดประเด็นข่าว
- 2.2 การรวบรวมข้อมูล
- 2.3 การนำเสนอข่าว
- 2.4 การประเมินผลหลังการเสนอข่าว

ตอนที่ 3. ความคิดเห็นของบรรณาธิการข่าวเกี่ยวกับแนวทางในการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน

ตอนที่ 4. ความคิดเห็นของผู้สื่อข่าวภาคสนามเกี่ยวกับการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน ใน 2 ประเด็น ดังนี้

- 4.1 สภาพการณ์ในการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน
- 4.2 การรับนโยบายในการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน

ตอนที่ 5. ความคิดเห็นของผู้สื่อข่าวภาคสนามเกี่ยวกับเทคนิคและวิธีการในการ
รายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน ใน 4 ประเด็น ดังนี้

- 5.1 การคิดและกำหนดประเด็นข่าว
- 5.2 การรวบรวมข้อมูล
- 5.3 การนำเสนอข่าว
- 5.4 การประเมินผลหลังการเสนอข่าว

ตอนที่ 6. ความคิดเห็นของผู้สื่อข่าวภาคสนามเกี่ยวกับแนวทางในการรายงานข่าวเชิง
สืบสวนสอบสวน

ตอนที่ 7. เปรียบเทียบความคิดเห็นของบรรณาธิการข่าว กับผู้สื่อข่าวภาคสนาม
เกี่ยวกับการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน ใน 2 ประเด็น ดังนี้

- 7.1 สภาพการณ์ในการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน
- 7.2 นโยบายในการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน

ตอนที่ 8. เปรียบเทียบความคิดเห็นของบรรณาธิการข่าว กับผู้สื่อข่าวภาคสนาม
เกี่ยวกับเทคนิคและวิธีการในการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน ใน 4 ประเด็น ดังนี้

- 8.1 การคิดและการกำหนดประเด็นข่าว
- 8.2 การรวบรวมข้อมูล
- 8.3 การนำเสนอข่าว
- 8.4 การประเมินผลหลังการเสนอข่าว

ตอนที่ 9. เปรียบเทียบความคิดเห็นของบรรณาธิการข่าวกับผู้สื่อข่าวภาคสนาม
เกี่ยวกับแนวทางในการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละตอน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1. ความคิดเห็นของบรรณาธิการข่าวเกี่ยวกับการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน

1.1 สภาพการณ์ในการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน

จากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของบรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์แนวประชานิยม 4 ฉบับ ดังนี้ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ 1 คน หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ 1 คน หนังสือพิมพ์ข่าวสด 1 คน และหนังสือพิมพ์คมชัดลึก 1 คน สามารถสรุปสภาพการณ์การรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนได้ว่า บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ทั้ง 4 ฉบับ ให้ความสำคัญกับการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนเป็นอย่างมาก โดยหนังสือพิมพ์ทั้ง 4 ฉบับกำหนดเป็นนโยบายว่าจะต้องมีการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนอย่างสม่ำเสมอ และทุกวันจะกำหนดพื้นที่ในหน้า 1 ไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 เพื่อใช้สำหรับการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน

ข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนจะมีที่มาจาก 2 แห่ง ดังนี้

1.1.1 สถานการณ์ หรือเหตุการณ์ที่อยู่ในความสนใจของสังคมในช่วงเวลานั้นๆ

(ข่าวในกระแส) กรณีเช่นนี้กองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์จะนำมาพิจารณาว่า สถานการณ์หรือเหตุการณ์ใดควรจะนำเสนอในรูปแบบของข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน โดยจะมีการกำหนดประเด็นในการนำเสนอข่าวให้มีความหลากหลายแตกต่างจากคู่แข่ง ซึ่งจะคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อสังคมหลังการนำเสนอข่าวนั้น ๆ เป็นสำคัญ

1.1.2 ข่าวที่ได้มาจากกองบรรณาธิการผลิตขึ้นเอง (ข่าวนอกกระแส) กรณีเช่นนี้จะพิจารณาจากความน่าสนใจของข้อมูลข่าวสาร โดยคาดว่าเมื่อนำเสนอข่าวในเชิงสืบสวนสอบสวนไปแล้วจะได้รับความสนใจจากสังคม หรือมีผลทำให้เกิดผลกระทบกับสังคมโดยรวม

ดังตัวอย่างความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ดังนี้

“เราให้ความสำคัญกับการรายงานข่าวเชิงสืบสวนเป็นอย่างมาก โดยกำหนดเป็นนโยบายว่าในแต่ละวันจะต้องมีข่าวในเชิงสืบสวนสอบสวนปรากฏอยู่บนหน้าหนังสือพิมพ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 โดยข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนจะมีที่มาสองสาเหตุใหญ่คือ ได้จากการแตกประเด็นข่าวที่กำลังอยู่ในความสนใจของสังคม ภาษาข่าวเรียกว่าข่าวกระแส และข่าวที่นักข่าวของเราสืบเสาะมาเองเป็นข่าวที่สร้างความแตกต่างจากคู่แข่ง”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 10 มิถุนายน 2554)

“เสน่ห์ของหนังสือพิมพ์ขึ้นอยู่กับข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน ทุกฉบับจึงให้ความสำคัญกับการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนมากเป็นพิเศษ เพราะมันเป็นการสร้างความแตกต่างจากคู่แข่ง ซึ่งข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนนั้นมีที่มาจากสองแหล่งใหญ่ คือข่าวที่นักข่าวของเราทำขึ้นมาเอง ซึ่งจะแตกต่างจากคู่แข่ง และอีกกรณีหนึ่งมาจากการแตกยอดประเด็นจากข่าวที่อยู่ในความสนใจของสังคม”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 15 มิถุนายน 2554)

“ข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนเป็นความคาดหวังของกองบรรณาธิการที่ต้องการจากนักข่าว ทุกยุคทุกสมัยเราให้ความสำคัญกับข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนเสมอ เพราะนั่นหมายความว่าหากเรามีข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนมากก็จะสร้างความแตกต่างจากคู่แข่ง ทุกวันเราจะให้หน้าหนังสือพิมพ์เกินกว่าร้อยละ 60 สำหรับการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน โดยข่าวประเภทนี้จะมีสองลักษณะคือ ข่าวที่อยู่ในกระแสซึ่งนักข่าวต้องไปแตกยอดประเด็นให้มีความแตกต่างจากคู่แข่ง และประเด็นที่เราสร้างขึ้นมามาเพื่อเป็นข่าวเอง”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 8 มิถุนายน 2554)

“ไม่ใช่เฉพาะหนังสือพิมพ์คมชัดลึกที่ให้ความสำคัญกับการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน หนังสือพิมพ์หัวสีทุกฉบับก็ให้ความสำคัญเหมือนกัน เรามีการกำหนดเป็นนโยบายให้นักข่าวทุกคนต้องมีชิ้นงานที่เป็นข่าวในลักษณะเชิงสืบสวนสอบสวนมานำเสนออย่างสม่ำเสมอ โดยให้เนื้อที่ถึงร้อยละ 60 ของเนื้อหาข่าวหน้า 1 เพื่อเสนอข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน ซึ่งข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนจะเกิดจากสองกรณี คือ ข่าวที่เกิดขึ้นในสถานการณ์จริงกองบรรณาธิการจะพิจารณาร่วมกันโดยคำนึงถึงกระแสและประเด็นของข่าวว่าน่าสนใจและมีผลต่อสังคมหรือไม่ และข่าวที่กองบรรณาธิการผลิตขึ้นมาเอง โดยยึดหลักของความน่าสนใจของตัวข่าวที่มองว่าสมควรจะต้องนำเสนอเพราะมีข้อมูลในเชิงลึก”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 5 พฤษภาคม 2553)

จากการสัมภาษณ์บรรณาธิการข่าวของหนังสือพิมพ์ทั้ง 4 ฉบับให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่า กองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์มีการจัดฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนแก่ผู้สื่อข่าวในสังกัดอย่างสม่ำเสมอ โดยมีทั้งจัดฝึกอบรมเองภายในองค์กร หรือจัดส่งผู้สื่อข่าวไปฝึกอบรมกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น สมาคม หรือองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน

หรือหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ที่จัดฝึกอบรมในเรื่องต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์กับการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน

มีการพิจารณาความดีความชอบให้ผลตอบแทนกับผู้สื่อข่าวที่มีผลงานการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนอย่างสม่ำเสมอ โดยการพิจารณาปรับเงินเดือน โบนัส หรือผลตอบแทนรูปแบบอื่น ๆ และพิจารณาจัดส่งข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนเข้าประกวดชิงรางวัลตามท้องถื่น วิชาการต่าง ๆ จัดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ

ดังตัวอย่างความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“การรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยาก ต้องอาศัยนักข่าวที่มีประสบการณ์ ซึ่งเราจะฝึกอบรมการทำข่าวลักษณะนี้ให้อยู่เป็นประจำ ทั้งที่กองบรรณาธิการฝึกเอง และส่งไปฝึกอบรมกับหน่วยงานอื่น ซึ่งหากนักข่าวคนใดมีผลงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนจนเป็นที่ประจักษ์ก็มีผลต่อการพิจารณาความดีความชอบมีผลกับการพิจารณาเงินเดือน และโบนัส ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 10 มิถุนายน 2554)

“ผู้สื่อข่าว คือ พันธุ์ที่สำคัญที่ทำให้ได้มาซึ่งข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน ต้องให้ความสำคัญมากเป็นพิเศษซึ่งเราจะจัดฝึกอบรมการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนให้อยู่เสมอ ทั้งที่ฝึกเองภายในองค์กรและส่งไปฝึกอบรมภายนอก และจะมีการพิจารณาความดีความชอบให้หากมีผลงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนที่น่าประทับใจ ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 15 มิถุนายน 2554)

“ข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนเป็นการรายงานข่าวขั้นสูง ต้องอาศัยความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ของผู้สื่อข่าว ซึ่งส่วนมากข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนที่ดีมักได้มาจากนักข่าวที่มีชั่วโมงบินสูง เราจำเป็นต้องฝึกอบรมผู้สื่อข่าวอย่างสม่ำเสมอ และจะมีผลตอบแทนในรูปโบนัส หรือการพิจารณาเงินเดือนให้เป็นกรณีพิเศษ เพื่อโน้มน้าวให้นักข่าวทุกคนอยากทำข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 8 มิถุนายน 2554)

“ที่ผ่านมามาให้เราให้ความสำคัญกับการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนเป็นอย่างมาก โดยมีการจัดฝึกอบรมให้กับนักข่าวทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ รวมทั้งมีการฝึกอบรมทั้งภายในและภายนอกองค์กร อีกทั้งยังจูงใจนักข่าวโดยการจัดส่งชิ้นงานข่าวของเขาส่งประกวดในชมรมผู้สื่อข่าวอาชญากรรม”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 5 พฤษภาคม 2553)

1.2 นโยบายในการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน

จากการสัมภาษณ์บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ทั้ง 4 ฉบับ ให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่า กองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ทุกฉบับ โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์แนวประชานิยม หรือหนังสือพิมพ์หัวสี จะมีนโยบายอย่างชัดเจนให้ผู้สื่อข่าวทุกคนมุ่งเน้นทำข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน หนังสือพิมพ์ทุกฉบับ มีทีมข่าวพิเศษ คือ ทีมข่าวรายงานพิเศษ (โต๊ะข่าวรายงานพิเศษ) หรือทีมสก็ูปข่าว (โต๊ะสก็ูป) รับผิดชอบในการทำข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนโดยเฉพาะ โดยทีมข่าวชุดนี้จะมีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ในการทำข่าวสูง

บรรณาธิการบริหาร และบรรณาธิการทีมข่าวรายงานพิเศษ จะประชุมผู้สื่อข่าวในสังกัดอย่างสม่ำเสมอ เพื่อกำหนดประเด็นข่าวให้ผู้สื่อข่าวไปเสาะหาข้อมูลนำมาเปิดประเด็นข่าวใหม่ หากมีข่าวในกระแสที่ต้อเกะตืด จะมีการวางแผนในการสืบเสาะหาข้อมูลเพื่อให้ได้ประเด็นข่าวที่แตกต่างจากคู่แข่ง

ดังตัวอย่างความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ดังนี้

“การรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนเป็นนโยบายของเราว่าจำเป็นจะต้องมีอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเรามีทีมสก็ูปข่าวหน้า 1 รับผิดชอบในการรายงานข่าวลักษณะนี้ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่านักข่าวโต๊ะอื่น ๆ จะรายงานข่าวในเชิงสืบสวนสอบสวนไม่ได้ ทุกคนสามารถทำได้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ ทั้งนี้ นักข่าวทีมสก็ูป หน้า 1 จะค่อนข้างมีประสบการณ์มากเป็นพิเศษซึ่งจะมีการประชุมวางแผนการทำงานกันเป็นประจำเพื่อกำหนดประเด็นในการทำข่าว ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 10 มิถุนายน 2554)

“ข่าวเชิงสืบสวนเป็นสีต้นของหนังสือพิมพ์ สร้างความแตกต่างจากคู่แข่ง เรามีทีมสก็ูปข่าวหน้า 1 ทำหน้าที่เสนอข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน มีการวางแผนเป็นขั้นเป็นตอน”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 15 มิถุนายน 2554)

“ผู้สื่อข่าวทุกคนต้องมุ่งมั่นในการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน หากเรื่องไหนมีประเด็นน่าสนใจและเป็นข่าวเดียวที่ได้มา จะพิจารณาให้ตีพิมพ์เป็นข่าวหลักของหน้า 1 ทั้งนี้เรามีทีมข่าวสัปดาห์หน้า 1 รับผิดชอบหลักในการทำข่าวในเชิงสืบสวนสอบสวนแต่ไม่ได้หมายความว่านักข่าวสายอื่นจะทำข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนไม่ได้ คุณสมบัติของนักข่าวที่ที่จะต้องทำข่าวได้ทุกประเภท แต่ข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนนักข่าวจะต้องมีความเชี่ยวชาญมากเป็นพิเศษ ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 8 มิถุนายน 2554)

“หนังสือพิมพ์หัวสีทุกฉบับต้องมีข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนถือเป็นนโยบายที่ชัดเจน การรายงานข่าวประเภทนี้จะต้องมีความรอบด้าน ซึ่งจะมีการวางแผนประชุมกันในกองบรรณาธิการเป็นประจำทุกวันในการกำหนดประเด็นข่าวที่จะรายงานข่าวในลักษณะนี้ โดยจะมีทีมข่าวรายงานพิเศษ เป็นโต๊ะข่าวที่รับผิดชอบข่าวประเภทนี้โดยเฉพาะ แต่นักข่าวสายอื่น ๆ ก็สามารถทำข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนได้หมด ขึ้นอยู่กับประเด็นข่าวว่าน่าสนใจหรือไม่ ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 5 พฤษภาคม 2553)

บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ทั้ง 4 ฉบับ ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์สอดคล้องกันว่า กองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ทุกฉบับ ไม่ได้กำหนดชัดเจนว่าเนื้อหาข่าวประเภทไหนที่จะนำมารายงานข่าวในเชิงสืบสวนสอบสวน

เนื้อหาข่าวทุกประเภท เช่น การเมือง อาชญากรรม เศรษฐกิจ การศึกษา สาธารณสุข การต่างประเทศ สิ่งแวดล้อม สังคม บันเทิง และกีฬา สามารถนำเสนอในรูปแบบข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนได้ทั้งสิ้น แต่จะยึดหลักพิจารณาว่า ข้อมูลข่าวสารนั้น ๆ จะต้องมีผลกระทบกับคนส่วนใหญ่ในสังคมเป็นสำคัญ

ดังตัวอย่างความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“ไม่มีข้อกำหนดตายตัวว่าข่าวประเภทไหนจะเป็นข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน ทุกเรื่องทั้งการเมือง อาชญากรรม บันเทิง การศึกษา หรือสาธารณสุข ขึ้นอยู่กับประเด็นของข่าวว่าน่าสนใจหรือไม่ รายงานไปแล้วมีผลกระทบต่อสังคมมากน้อยแค่ไหน เมื่อรายงานไปแล้วความมุ่งหวังสูงสุดคือต้องมีการเปลี่ยนแปลงอย่างใดอย่างหนึ่งในเรื่องนั้น ๆ ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 10 มิถุนายน 2554)

“ข้อมูลข่าวสารทุกประเภทสามารถนำมาเสนอเป็นข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนได้หมด ทั้งการเมือง กีฬา อาชญากรรม สาธารณสุข การศึกษา และบันเทิง ขึ้นอยู่กับว่าเป็นเรื่องที่น่าสนใจ หรือเปล่า เสนอข่าวไปแล้วจะส่งผลกับคนส่วนใหญ่หรือไม่”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 15 มิถุนายน 2554)

“เรื่องราวในทุกแวดวงทั้งเรื่องการเมือง กีฬา อาชญากรรม เศรษฐกิจ ต่างประเทศ การศึกษา หรือสาธารณสุข ขึ้นอยู่กับว่าประเด็นน่าสนใจหรือไม่ กระแทกกับคนส่วนใหญ่หรือเปล่า ซึ่งเราคาดหวังว่าข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนที่รายงานไปจะกลายเป็นกระแสใหญ่ที่คนในสังคมต่างให้ความสนใจ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 8 มิถุนายน 2554)

“ข่าวทุกประเภท ทุกด้าน ทุกเรื่อง สามารถนำมาเสนอในรูปข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน ได้หมดอยู่ที่การต่อยอดของทีมข่าว และความน่าสนใจของตัวเนื้อหามีผลกระทบต่อคนส่วนใหญ่หรือไม่”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 5 พฤษภาคม 2553)

ตอนที่ 2. ความคิดเห็นของบรรณาธิการข่าวเกี่ยวกับเทคนิคและวิธีการในการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน

2.1 การคิดและกำหนดประเด็นข่าว

จากการสัมภาษณ์บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ทั้ง 4 ฉบับ ส่วนใหญ่ระบุตรงกันว่า สิ่งสำคัญในการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนคือการคิดและกำหนดประเด็น โดยประเด็นที่จะนำเสนอเป็นข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนต้องเป็นประเด็นที่น่าสนใจ มีปมชวนให้สงสัย เป็นเรื่องเร้นลับชวนเงื่อน ชวนให้ติดตาม และต้องตอบสนองความอยากรู้อยากเห็นของผู้บริโภคข่าวได้

ประเด็นข่าวที่นำมาสู่กระบวนการการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนมีที่มาจาก

2 สาเหตุใหญ่ คือ

2.1.1. การต่อยอดจากข่าวกระแส (ข่าววูทึน) คือ การขยายความข่าวที่อยู่ในความสนใจของสังคมในเวลานั้น ๆ

2.1.2. การสร้างข่าวของกองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ คือ การเสนอข่าวนอกกระแส บรรณาธิการข่าวที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ให้ข้อมูลไปในทางเดียวกันว่าการคิด และกำหนดประเด็น

ข่าวมีทั้งที่ผู้สื่อข่าวคิดกำหนดประเด็นเอง บรรณาธิการข่าวเป็นผู้คิดกำหนดประเด็น และเกิดจากการประชุมระดมความคิดในที่ประชุมของกองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์

ดังตัวอย่างความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ดังนี้

“ข่าวเชิงสืบสวนมีที่มาจาก 2 แหล่งใหญ่ คือ การต้อยอดจากข่าวกระแสหรือข่าวรูทีน และ ข่าวที่กองบรรณาธิการสร้างขึ้นเองที่เรียกกันในหมู่นักข่าวว่าข่าวเดี่ยว โดยการต้อยอดจากข่าวกระแสจะพิจารณาว่าข่าวที่กำลังเป็นกระแสอยู่ในเวลานั้น สื่อต่าง ๆ โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ คู่แข่งยังไม่เสนอในประเด็นใดบ้างก็จะนำประเด็นนั้นมานำเสนอให้ครบถ้วนรอบด้านส่วนข่าวที่สร้างเองเป็นเรื่องที่กองบรรณาธิการหรือผู้สื่อข่าวคิดประเด็นขึ้นเองซึ่งมีที่มาจากการสังเกตของผู้สื่อข่าวได้จากแหล่งข่าวหรือข้อมูลที่ได้รับร้องเรียนมา ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 10 มิถุนายน 2554)

“ข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนส่วนมากจะเป็นข่าวที่นักข่าวได้ข้อมูลมาจากการสังเกต จากแหล่งข่าว หรือประชาชนที่เข้ามาร้องเรียน ซึ่งหลังได้ข้อมูลมาแล้วกองบรรณาธิการจะร่วมกำหนดประเด็นให้นักข่าวขยายผลต่อ แต่ก็มีหลายข่าวที่ได้มาจากการต้อยอดจากข่าวที่เป็นกระแสหรือข่าวรูทีนอยู่แล้วแต่เราต้องหาข้อมูลเชิงลึกให้มากกว่าสื่ออื่น ๆ เพื่อสร้างความแตกต่าง ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 15 มิถุนายน 2554)

“ข่าวสืบสวนสอบสวนสามารถต้อยอดได้จากข่าวที่กำลังเป็นกระแสอยู่ในสังคม เป็นการแตกประเด็นจากข่าวสารที่กำลังอยู่ในความสนใจ หรือไม่ก็เป็นข่าวที่นักข่าวหรือกองบรรณาธิการสร้างข่าวขึ้นมาใหม่ โดยข้อมูลที่น่ามารายงานข่าวนั้นอาจได้มาจากการสังเกต จากแหล่งข่าว หรือได้จากการรับเรื่องร้องเรียนจากประชาชน ขึ้นอยู่กับการกำหนดประเด็นของกองบรรณาธิการว่าจะเสนอข่าวเรื่องนั้นในประเด็นไหนอย่างไร ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 8 มิถุนายน 2554)

“ข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนได้มาจากการต้อยอดจากข่าวรายวัน ในประเด็นที่ยังไม่ได้นำเสนอ และข่าวที่กองบรรณาธิการหรือนักข่าวคิดประเด็นขึ้นเองซึ่งข้อมูลที่น่าเสนอนั้นอาจได้มาจากการสังเกต จากแหล่งข่าวหรือเรื่องที่ได้รับความร้องเรียนจากประชาชนที่แจ้งเบาะแสมา ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 5 พฤษภาคม 2553)

จากการสัมภาษณ์บรรณาธิการข่าว ที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ ให้ข้อมูลไปในทิศทางเดียวกันว่าการคิดและการกำหนดประเด็นจากการต่อยอดข่าวกระแสมีวิธีการเหมือนกัน ไม่ว่าผู้สื่อข่าวจะคิดและกำหนดประเด็นเอง บรรณาธิการข่าวเป็นผู้คิดและกำหนดประเด็นข่าว หรือเกิดจากการระดมความคิดในที่ประชุมของกองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ สามารถทำได้โดย การอ่าน การดู การฟังข่าว ซึ่งสื่อมวลชนทุกแขนงต่างแข่งขันกันนำเสนอแล้ววิเคราะห์หาประเด็นที่ยังขาดตกบกพร่องยังไม่มีนำเสนอ หรือคิดหาประเด็นที่ผู้บริโภคข้อมูลข่าวสารน่าจะอยากรู้ แล้ววางแผนรวบรวมข้อมูล และนำเสนอข่าวอย่างต่อเนื่อง โดยแตกประเด็นไปเรื่อย ๆ จากประเด็นเล็ก ขยายไปสู่ประเด็นใหญ่ จนกว่าจะหมดประเด็น

ดังตัวอย่างความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“การคิดและการกำหนดประเด็นข่าวที่ได้จากการต่อยอดข่าวรูทีน เกิดจากการวิเคราะห์ว่าข่าวที่เราดูจากโทรทัศน์ ฟังจากวิทยุ และอ่านจากหนังสือพิมพ์ฉบับอื่น ยังมีประเด็นใดบ้างที่ยังไม่ได้นำเสนอ แล้วคิดว่าเราในฐานะผู้บริโภคข่าวยังอยากรู้ประเด็นใดบ้าง เมื่อรู้แล้วก็มอบหมายให้นักข่าวเขาไปรวบรวมข้อมูลตามประเด็นนั้นๆ เพื่อนำเสนอให้ต่อเนื่อง โดยคิดขยายประเด็นออกไปเรื่อย ๆ จากประเด็นเล็ก ๆ ไปสู่ประเด็นใหญ่ จนกว่าประเด็นจะหมด ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 10 มิถุนายน 2554)

“ต้องตรวจสอบข่าวจากสื่ออื่นทุกๆวัน เพื่อดูว่าข่าวนำเสนออะไรบ้าง แล้วให้คิดว่าเราเป็นคนหนึ่งที่บริโภคข่าว ดูแล้วอ่านแล้วยังขาดประเด็นไหนที่อยากรู้ ก็ให้นักข่าวไปรวบรวมข้อมูลในประเด็นนั้นเพิ่ม ขยายประเด็นออกไปเรื่อย ๆ เรียงลำดับความสำคัญจากประเด็นเล็กไปประเด็นใหญ่ โดยเนื้อหาต้องต่อเนื่องกัน ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 15 มิถุนายน 2554)

“การคิดและกำหนดประเด็นข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนจากการต่อยอดข่าวรูทีนทำได้ โดยการตรวจสอบการนำเสนอข่าวจากสื่ออื่นว่ายังขาดประเด็นใดบ้างแล้วให้เดาว่าประเด็นนั้นผู้บริโภคข่าวอยากรู้หรือไม่หากคิดว่าเขาจะอยากรู้ก็จะให้ผู้สื่อข่าวรวบรวมข้อมูลให้ครบถ้วนแล้วนำเสนอให้ต่อเนื่องจนกว่าจะหมดประเด็น ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 8 มิถุนายน 2554)

“ตรวจสอบสื่ออื่นว่าเขาเสนอประเด็นใดไปบ้างและยังขาดประเด็นใดบ้างที่ผู้บริโภค
 ข่าวน่าจะอยากรู้ นั่นคือ การคิด และกำหนดประเด็นจากการต่อยอดข่าวรูทีน เมื่อได้ประเด็นแล้ว
 ให้ผู้สื่อข่าวไปรวบรวมข้อมูล โดยให้ขยายประเด็นออกไปเรื่องจากเล็กไปใหญ่จนกว่าจะหมด
 ประเด็น”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 5 พฤษภาคม 2553)

บรรณาธิการข่าวที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ ให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่า การคิดและการ
 กำหนดประเด็นเพื่อการสร้างข่าว เป็นอีกสาเหตุที่นำไปสู่การรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน โดย
 การสร้างข่าว คือการนำเสนอข่าวเดียวที่ผู้สื่อข่าวของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับได้ข้อมูลข่าวในเรื่อง
 นั้นๆ มาเพียงฉบับเดียว ซึ่งข้อมูลข่าวเหล่านั้นได้มาจาก ความช่างสังเกต ช่างสงสัย การจินตนาการ
 การตั้งสมมติฐาน การตั้งคำถาม แล้วหาคำตอบ ในสิ่งที่สงสัย ซึ่งข้อมูลเหล่านี้หาได้รอบตัว โดย
 ต้องเป็นเรื่องที่มีความสด ใหม่ น่าสนใจ โกล้ดัว และกระทบกับผู้คนในสังคมโดยรวม

ข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน ที่เกิดจากการสร้างข่าว จะเลือกช่วงเวลาในการนำเสนอ
 ระหว่างที่ข่าวในกระแสไม่โดดเด่น เพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้ข่าวในกระแสกลบข่าวที่สร้างขึ้นโดยต้อง
 วางแผนนำเสนอข่าวอย่างเป็นขั้นตอนค่อย ๆ ขยายความจากประเด็นเล็กไปยังประเด็นใหญ่จนกว่า
 ประเด็นหมด

ดังตัวอย่างความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“การสร้างข่าว มักทำกันในช่วงที่ข่าวรูทีนขาดความโดดเด่น คิดและกำหนดประเด็น
 ได้จากการสังเกตสิ่งรอบ ๆ ตัว แล้วจินตนาการตาม ตั้งคำถามในสิ่งที่พบเห็นสิ่งที่ได้ยินมา แล้ว
 แสวงหาคำตอบ ถามตัวเองว่าหากเป็นผู้บริโภคข่าวมีความอยากรู้ในเรื่องใดแล้วนำเสนอข่าวใน
 เรื่องนั้นให้มีเนื้อหาต่อเนื่อง ขยายจากประเด็นเล็กไปยังประเด็นใหญ่ จนกว่าจะหมดประเด็น”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 10 มิถุนายน 2554)

“การสร้างข่าวโดยมากประเด็นข่าวจะมาจากการสังเกตสิ่งรอบตัว ข้อมูลมาจาก
 แหล่งข่าว หรือ ผู้เดือดร้อนนำข้อมูลมาบอกให้ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ต้องเป็นเรื่องที่ไม่ชอบมาพากล
 ขวนสงสัย นำไปสู่การตั้งคำถาม แล้วเกิดการแสวงหาคำตอบ แล้วให้คิดว่าหากเราเป็นผู้บริโภคข่าว
 อยากรู้เรื่องอะไรแล้วให้นำเสนอในเรื่องนั้น โดยต้องนำเสนอให้มีเนื้อหาต่อเนื่อง”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 15 มิถุนายน 2554)

“การสร้างข่าว สิ่งที่จะทำให้คิดและกำหนดประเด็นข่าวได้คือ การสังเกตสิ่งรอบตัว แสวงหาเรื่องราวใหม่ ๆ เรื่องไม่ชอบมาพากลแล้วจินตนาการตามเพื่อสร้างความสงสัย หลังจากนั้น ให้หาคำตอบพร้อมทั้งคาดเดาว่าผู้บริโภคว่าต้องการรู้อะไร แล้วเสนอในเรื่องนั้น ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 8 มิถุนายน 2554)

“การคิดและกำหนดประเด็น เพื่อสร้างข่าวใหม่ที่นอกเหนือจากข่าวรูทีนนั้นมักทำกันในช่วงที่ข่าวรูทีนขาดความโดดเด่น ไม่เช่นนั้นข่าวที่สร้างขึ้นจะถูกกลืน การคิดประเด็นข่าวทำได้โดยการสังเกตสิ่งที่เกิดขึ้นรอบตัว ต้องแสวงหาเรื่องราวใหม่ ๆ โดยเฉพาะเรื่องที่ไม่ชอบมาพากลเร็นลับซ่อนเงื่อน แล้วให้จินตนาการตาม เพื่อสร้างความสงสัย หลังจากนั้นให้แสวงหาคำตอบคาดเดาว่าผู้บริโภคว่าต้องการรู้อะไร แล้วรวบรวมข้อมูลให้ครบถ้วนรอบด้าน แล้ววางแผนนำเสนอ ให้มีความต่อเนื่องค่อย ๆ ขยายประเด็นจากเล็กไปใหญ่ จนกว่าจะหมดประเด็น ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 5 พฤษภาคม 2553)

2.2 การรวบรวมข้อมูล

จากการสัมภาษณ์บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ทั้ง 4 ฉบับ ให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่า นอกจากการคิดและกำหนดประเด็นแล้ว ปัจจัยสำคัญในการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนอีกประการ คือ การรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาสู่การรายงานข่าว โดยข้อมูลส่วนมากจะได้มาจากแหล่งข่าวซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภท คือแหล่งข่าวบุคคล และแหล่งข่าวเอกสาร

ระหว่างแหล่งข่าวบุคคล กับแหล่งข้อมูลที่เป็นเอกสาร กองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ให้ความสำคัญไม่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับแหล่งข้อมูลว่า มีความน่าเชื่อถือมากหรือน้อย โดยข้อมูลข่าวสารที่กองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์จะนำมาใช้ในการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน ต้องเป็นข้อมูลที่มีคำถามในตัวหรือข้อมูลว่าทำไมจึงผิดปกติ เป็นเรื่องที่ไม่ชอบมาพากล หรือเป็นเรื่องใกล้ตัวที่ประชาชนควรรับรู้

ดังตัวอย่างความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ดังนี้

“ให้ความสำคัญเท่า ๆ กันทั้งข้อมูลที่ได้จากบุคคลและข้อมูลเอกสาร ขึ้นอยู่ที่ความน่าเชื่อถือ และความสำคัญโดยข้อมูลที่จะทำข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนนั้นควรเป็นเรื่องที่ผิดปกติ ไม่ชอบมาพากล หรือเป็นเรื่องที่มีการทำผิดกฎหมาย หรือการทุจริต มีผลกระทบกับคนส่วนใหญ่ ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 10 มิถุนายน 2554)

“ตอบไม่ได้ว่าข้อมูลที่ได้จากบุคคลหรือข้อมูลเอกสารอย่างไหนสำคัญกว่ากัน ขึ้นอยู่กับความน่าเชื่อถือ ซึ่งข้อมูลที่จะนำมารายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนนั้นจะต้องเป็นเรื่องผิดปกติ ไม่ชอบมาพากล เป็นเรื่องที่ใกล้ตัว ประชาชนควรรับรู้”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 15 มิถุนายน 2554)

“ทั้งข้อมูลเอกสารและข้อมูลที่ได้จากบุคคลมีความสำคัญไม่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับว่าอย่างไหนน่าเชื่อถือมากกว่า โดยข้อมูลเหล่านั้นจะต้องมีคำถามอยู่ในตัวของมันว่าน่าจะเป็นเรื่องที่ไม่ชอบมาพากล ไม่ถูกต้องชวนให้สงสัย เช่นข้อมูลที่เกี่ยวกับเรื่องทุจริต คอร์รัปชัน ข้อมูลการเอารัดเอาเปรียบคนในสังคม อย่างนี้เหมาะที่จะนำมารายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 8 มิถุนายน 2554)

“ทั้งข้อมูลจากแหล่งข่าวบุคคลและข้อมูลเอกสารมีความสำคัญทั้งหมดขึ้นอยู่กับว่าความน่าเชื่อถือมากน้อยแค่ไหน ซึ่งข้อมูลที่จะนำมาเสนอข่าวในเชิงสืบสวนสอบสวนนั้นจะต้องเป็นข้อมูลที่พอรับทราบแล้วต้องมีคำถามว่าทำไมถึงผิดปกติ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 5 พฤษภาคม 2553)

จากการสัมภาษณ์บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ทั้ง 4 ฉบับ ให้ข้อมูลตรงกันว่า การรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนมักมีผลกระทบกับฝ่ายที่เสียผลประโยชน์จากการนำเสนอข่าวซึ่งบางกรณีอาจทำให้ผู้สื่อข่าวหรือแหล่งข่าวที่ให้ข้อมูลถูกคุกคาม โดยการข่มขู่ ทำร้ายร่างกาย และฆาตกรรม

กองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับ จึงมีนโยบายอย่างชัดเจนว่า ผู้สื่อข่าวจะต้องคำนึงถึงจรรยาบรรณในวิชาชีพและความปลอดภัยในชีวิตของตนเองและแหล่งข่าวเป็นสำคัญ

นอกจากนี้ยังมีสมาคมวิชาชีพสื่อสารมวลชนหลายองค์กร กลุ่มกรรมการทำหน้าที่ของผู้สื่อข่าวอย่างกว้าง ๆ แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์ชัดเจนเท่าที่ควร

ดังตัวอย่างความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ดังนี้

“นักข่าวต้องคำนึงถึงความปลอดภัยเป็นหลัก และยึดจรรยาบรรณวิชาชีพเป็นสำคัญ การรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนมักกระทบกลุ่มผลประโยชน์ บางครั้งอาจถูกคุกคามถูกทำร้าย ถูกสังหาร แต่เราก็มีกลไกในการดูแลเรื่องนี้อยู่แล้ว องค์กรทางวิชาชีพสื่อมวลชนแม้ยังไม่มียกย่องในการดูแลนักข่าวมากเท่าที่ควรแต่ก็มีความพยายามกันอยู่”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 10 มิถุนายน 2554)

“การรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนมักกระทบฝ่ายเสียผลประโยชน์ หลายกรณี ผู้สื่อข่าวถูกคุกคาม ถูกทำร้าย บางรายรุนแรงถึงขั้นเสียชีวิต ซึ่งได้กำชับนักข่าวอยู่เสมอว่าอย่าหิวข่าว มากกว่าความปลอดภัยในชีวิตของตัวเองและแหล่งข่าว โดยต้องยึดหลักจรรยาบรรณของวิชาชีพเป็นหลัก ปัจจุบันมีสมาคมผู้สื่อข่าวหลายองค์กร คุ้มครองการทำหน้าที่ของผู้สื่อข่าวอย่างกว้าง ๆ อยู่แล้ว หากผู้สื่อข่าวทำหน้าที่โดยคำนึงถึงจรรยาบรรณในวิชาชีพก็ไม่มีปัญหาเรื่องความปลอดภัย”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 15 มิถุนายน 2554)

“การรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนหรือแม้กระทั่งข่าวรู้ที่นครคาหากไปทำให้ใครเสียผลประโยชน์ก็อาจถูกฟ้องร้าย นักข่าวอาจถูกคุกคาม กองบรรณาธิการเองก็ถูกคุกคาม เช่นกัน เห็นได้จากประสบการณ์ในอดีตสื่อมวลชนถูกคุกคามอย่างต่อเนื่อง สื่อมวลชนต้องทำหน้าที่โดยยึดจรรยาบรรณวิชาชีพเป็นหลัก จะต้องไม่หิวข่าว และต้องคำนึงถึงความปลอดภัยเป็นสำคัญ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 8 มิถุนายน 2554)

“ชีวิตแหล่งข่าวและนักข่าวสำคัญกว่าข่าว นักข่าวต้องไม่หิวข่าว ที่สำคัญต้องไม่ล้มจรรยาบรรณทางวิชาชีพ การรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนอาจทำให้ใครเสียผลประโยชน์ นักข่าว และแหล่งข่าวเสี่ยงถูกคุกคาม เราให้ความสำคัญในการรักษาความปลอดภัยให้กับนักข่าวอยู่แล้ว อีกทั้งยังมีองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนดูแลกว้าง ๆ หากนักข่าวทำงานโดยยึดจรรยาบรรณในวิชาชีพก็ไม่ต้องกลัว”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 5 พฤษภาคม 2553)

2.3 การนำเสนอข่าว

จากการสัมภาษณ์บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ หนังสือพิมพ์ข่าวสด และหนังสือพิมพ์คมชัดลึก ให้ข้อมูลไปในทางเดียวกันว่า การรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนจำเป็นต้องมีข้อมูลครบถ้วนรอบด้าน ต้องผ่านการตรวจสอบในหลายทางก่อนนำเสนอ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นว่าข้อมูลไม่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง เพราะอาจถูกฟ้องร้องในภายหลัง โดยขั้นตอนการตรวจสอบจะอย่างรวดเร็ว ไม่ให้ข่าวตกกระเด

ข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน จัดเป็นข่าวขายของหนังสือพิมพ์ โดยมากมักถูกจัดวางในหน้า 1 และหากเป็นข่าวที่อยู่ในกระแสเป็นที่สนใจของประชาชน ก็มักวางเป็นข่าวพาดหัว หรือที่เรียกกันในภาษาหนังสือพิมพ์ว่า “ข่าวหัวไม้” เพื่อดึงดูดความสนใจจากผู้อ่าน

ดังตัวอย่างความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ดังนี้

“ประเด็นที่นำมารายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนส่วนมากจะเป็นประเด็นที่น่าสนใจ เป็นเรื่องที่กระทบกับคนหมู่มาก ข่าวประเภทนี้จะเป็นข่าวขายของกองบรรณาธิการจึงมักวางข่าวไว้ในตำแหน่งที่โดดเด่นในหน้า 1 และหากเป็นประเด็นร้อนแรงก็มักเป็นข่าวพาดหัว หรือข่าวหัวไม้

ข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนส่วนมากจะส่งผลกระทบต่อใครกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง อาจไปขัดขวางผลประโยชน์หรือสร้างความเสียหายให้กับบุคคลที่ตกเป็นข่าว ดังนั้นก่อนจะนำเสนอข่าวจำเป็นต้องตรวจสอบอย่างรอบด้านเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริง เพราะไม่เช่นนั้นจะเกิดการฟ้องร้องในภายหลัง แต่การตรวจสอบนั้นจะต้องทำด้วยความรวดเร็ว หากล่าช้าข่าวอาจตกกระเด หรือซ้ำไปแล้ว ภาษาข่าว เรียกว่า ข่าวเน่า”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 10 มิถุนายน 2554)

“ข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนส่วนมากจะขุดคุ้ยเรื่องที่ไม่ชอบมาพากลในสังคม เช่นการตรวจสอบเรื่องทำทุจริต หรือความไม่ถูกต้อง ดังนั้นก่อนนำเสนอจะต้องตรวจสอบให้รอบด้าน เพื่อป้องกันการถูกฟ้องร้อง การตรวจสอบต้องไม่ล่าช้า เพราะจะตกกระเด ข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนมักถูกวางในตำแหน่งที่เด่นชัด หรือเป็นข่าวใหญ่ในหน้า 1 เป็นข่าวพาดหัว หรือข่าวหัวไม้ เพราะกองบรรณาธิการต้องการใช้ข่าวนี้นี้ดึงดูดความสนใจจากผู้อ่าน ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 15 มิถุนายน 2554)

“ข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนเป็นข่าวขายที่ดึงดูดให้ผู้อ่านเลือกซื้อหนังสือพิมพ์ จึงต้องวางไว้ในตำแหน่งที่โดดเด่นบนหน้า 1 มักเป็นข่าวพาดหัว หรือ ข่าวก้าวไม้ เพื่อให้เห็นได้ง่ายเมื่อหนังสือพิมพ์วางอยู่บนแผงจำหน่าย

ก่อนตีพิมพ์ต้องผ่านการตรวจสอบอย่างรอบคอบ เพื่อไม่ให้ข้อมูลความคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง เพราะโดยมากเมื่อนำเสนอแล้วมักมีผลกระทบต่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเสี่ยงต่อการถูกฟ้องร้อง การตรวจสอบต้องทำด้วยความรวดเร็วเพื่อไม่ให้ข่าวเน่า”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 8 มิถุนายน 2554)

“ก่อนเสนอข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนต้องตรวจสอบอย่างรอบด้านเพื่อป้องกันความผิดพลาด เพราะเมื่อเสนอข่าวไปแล้วมักมีผลกระทบกับบุคคลที่เป็นข่าวหรือฝ่ายที่เกี่ยวข้อง หากผิดพลาดอาจถูกฟ้องร้อง การตรวจสอบต้องทำอย่างรวดเร็วเพราะข่าวทุกข่าวนำมาของมันทหากข่าวอาจไม่เหลือความน่าสนใจ

การวางตำแหน่งข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนขึ้นอยู่กับเนื้อหาและประเด็นของข่าวว่าน่าสนใจมากน้อยแค่ไหน ส่วนมากจะวางไว้ในหน้า 1 แต่หากข่าวน่าสนใจมากจะวางไว้ในตำแหน่งข่าวพาดหัว”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 5 พฤษภาคม 2553)

บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ทั้ง 4 ฉบับ ให้สัมภาษณ์สอดคล้องกันว่า การนำเสนอข่าวที่เกี่ยวข้องกับเด็กและสตรี ต้องใช้ความระมัดระวังมากเป็นพิเศษ เพราะเป็นเรื่องละเอียดอ่อน โดยเฉพาะข่าวที่มีเด็กและสตรีตกเป็นผู้เสียหาย เช่น คดีข่มขืน การล่วงละเมิดทางเพศ และเรื่องที่เด็กเป็นผู้กระทำความผิด การนำเสนอข่าวจะต้องไม่เปิดเผยข้อมูลส่วนตัว เช่น ชื่อ นามสกุล ที่อยู่ หากเป็นนักเรียนหรือนักศึกษา จะต้องไม่ระบุชื่อสถานศึกษา โดยให้เลี่ยงไปใช้ข้อมูลสมมติแทน

ข่าวสารทุกประเภทที่เกี่ยวกับเด็ก ต้องใช้ความระมัดระวัง เนื่องจากมีพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 คุ้มครอง ดังนั้นการนำเสนอข่าวที่เกี่ยวกับเด็กจำเป็นต้องศึกษากฎหมายฉบับดังกล่าวด้วย หากฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามจะมีความผิด

สำหรับรายละเอียดเกี่ยวกับพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ได้นำเสนอไว้ในภาคผนวก ก

ดังตัวอย่างความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ดังนี้

“ไม่ว่าจะเป็นข่าวกูทิน หรือข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนหากมีเด็กและสตรีเข้าไปเกี่ยวข้อง ต้องระมัดระวังเป็นพิเศษ ยิ่งหากตกเป็นผู้เสียหายในคดีที่เกี่ยวกับเพศต้องระมัดระวังเป็นพิเศษ เพราะอาจเป็นการตอกย้ำตราบาปให้กับผู้ที่ตกเป็นเหยื่อ อีกทั้งมี พ.ร.บ.คุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 คุ้มครองด้วยหากฝ่าฝืนก็就会有ความผิดทางกฎหมาย ซึ่งหากเป็นข่าวประเภทนี้จะมีการปกปิดชื่อที่อยู่ รวมถึงจะไม่ตีพิมพ์ภาพที่เห็นแล้วสามารถระบุได้ว่าบุคคลดังกล่าวเป็นใคร ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 10 มิถุนายน 2554)

“ข่าวที่เกี่ยวข้องกับเด็กและสตรีต้องระมัดระวังเพราะมีความละเอียดอ่อน โดยเฉพาะข่าวที่มีเด็กและสตรีเป็นผู้เสียหาย เช่น ข่าวคดีที่เกี่ยวกับเพศ ต้องไม่เสนอข้อมูลส่วนตัว เช่น ชื่อ นามสกุล ที่อยู่ หากเป็นนักเรียนหรือนักศึกษา จะต้องไม่ระบุชื่อสถานศึกษาอย่างเด็ดขาด โดยให้เลี่ยงไปใช้ข้อมูลสมมติแทน เพราะมีพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 คุ้มครอง ดังนั้นการนำเสนอข่าวจำเป็นต้องศึกษากฎหมายดังกล่าวด้วย หากฝ่าฝืนจะมีความผิด ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 15 มิถุนายน 2554)

“ตั้งแต่พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มีผลบังคับใช้แล้ว ดังนั้นการเสนอข่าวที่เกี่ยวข้องกับเด็กสตรี จำเป็นต้องศึกษาข้อกฎหมายอย่างละเอียด โดยต้องไม่ฝ่าฝืนกฎหมาย เพราะเรื่องเกี่ยวกับเด็กและสตรีค่อนข้างละเอียดอ่อน ยิ่งพวกเขาเป็นผู้เสียหายแล้วต้องระมัดระวังเป็นพิเศษ ต้องปกปิดชื่อนามสกุล ที่อยู่ โดยให้เลี่ยงไปใช้นามสมมติแทน ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 8 มิถุนายน 2554)

“ข่าวที่มีเด็กและสตรีเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย โดยเฉพาะข่าวที่เกี่ยวกับเรื่องเพศ เช่น ปัญหา โสเภณีเด็ก หากจะรายงานข่าวเรื่องนี้จำเป็นต้องใช้ข้อมูลสมมติแทน เช่น เด็กหญิงเอ (นามสมมติ) อายุ 13 ปี นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชื่อดังแห่งหนึ่งย่านบางกะปิ ถูกตำรวจจับกุม ดำเนินคดีในข้อหาค้าประเวณี หลังตำรวจส่งสายเข้าติดต่อล่อซื้อ ทั้งนี้การนำเสนอข่าวที่เกี่ยวกับเด็ก จะต้องศึกษาพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กประกอบด้วย ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 5 พฤษภาคม 2553)

2.4 การประเมินผลหลังการเสนอข่าว

จากการสัมภาษณ์บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ทั้ง 4 ฉบับ ให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่าการนำเสนอข่าวแต่ละข่าวกองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์จะประเมินกระแสดอรับของข่าวที่รายงานผ่านหน้าหนังสือพิมพ์ทุกข่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งข่าวที่นำเสนอในลักษณะเชิงสืบสวนสอบสวน

การประเมินจะทำได้ทุกวัน โดยจะตรวจสอบจากสื่อคู่แข่งว่ามีการนำเสนอข่าวนั้น ๆ หรือไม่ หากพบว่าสื่อคู่แข่งนำเสนอข่าวนั้น ๆ ด้วย จะมีการพิจารณาว่าควรนำเสนอประเด็นใดเพิ่มเติมบ้างแล้วมอบหมายให้ผู้สื่อข่าวเสาะแสวงหาข้อมูลที่แตกต่างมานำเสนอต่อ

หากสื่อคู่แข่งไม่นำเสนอข่าวนั้น ก็จะประเมินต่อว่า ผู้อ่านให้ความสนใจกับข่าวนั้นมากน้อยเพียงใด โดยพิจารณาจากประชาชนโทรศัพท์มายังกองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์เพื่อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข่าวนั้น หรือตรวจสอบจากบอร์ดสนทนาในเว็บไซต์ต่าง ๆ ทางอินเทอร์เน็ตว่ามีการสนทนาเกี่ยวกับข่าวที่นำเสนอหรือไม่

หากมีการสนทนาหรือมีการวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับข่าวนั้นอย่างกว้างขวางก็จะนำเสนอต่อ แต่หากไม่เป็นที่ตอบรับเท่าที่ควรก็อาจจะยุติการนำเสนอข่าวนั้น ๆ ซึ่งหากข่าวไหนที่มีเสียงวิพากษ์วิจารณ์มากจนกลายเป็นกระแสทางสังคม หรือหากเป็นเรื่องทุจริตหรือคดีความ ภายหลังจากการนำเสนอข่าวเรื่องนั้น ๆ แล้วเรื่องได้เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม หรือเข้าสู่กระบวนการตรวจสอบจะถือว่าการรายงานข่าวประสบความสำเร็จ แต่หากไม่มีการตอบรับจากสังคมถือว่าล้มเหลว

ดังตัวอย่างความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ดังนี้

“เราจะตรวจสอบสื่อคู่แข่งว่ามีการนำเสนอข่าวนั้น ๆ หรือไม่ หากมีการนำเสนอ ยังมีประเด็นไหนที่ยังขาด เพื่อให้ผู้สื่อข่าวเสาะแสวงหาข้อมูลที่แตกต่างมานำเสนอต่อ นอกจากนี้ยังพิจารณาจากเสียงตอบรับจากสังคม อาจมีประชาชนโทรศัพท์มายังกองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ หรือตรวจสอบจากบอร์ดสนทนาในเว็บไซต์ต่าง ๆ ว่ามีการสนทนาเกี่ยวกับข่าวที่นำเสนอหรือไม่ หากมีการสนทนาหรือมีการวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับข่าวนั้นอย่างกว้างขวางก็จะนำเสนอต่อ แต่หากไม่เป็นที่ตอบรับเท่าที่ควรก็อาจจะยุติการนำเสนอข่าว ซึ่งข่าวที่ถือว่าประสบความสำเร็จคือข่าวที่กลายเป็นกระแสทางสังคม หรือเกิดการเปลี่ยนแปลงหลังการนำเสนอข่าว”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 10 มิถุนายน 2554)

“เราประเมินผลการนำเสนอข่าวทุกวัน โดยตรวจสอบจากกระแสดอรับทางสังคม ตรวจสอบจากคู่แข่งว่ารายงานข่าวเรื่องนั้นตามหรือไม่ หากคู่แข่งเล่นข่าวตามเราก็จะคิดประเด็นที่ निकออกไป แต่หากเขาไม่เล่นตามก็อาจพิจารณาไม่เสนอต่อ ข่าวเชิงสืบสวนจะถือว่าประสบความสำเร็จก็ต่อเมื่อกลายเป็นข่าวกระแส หรือไม่ก็เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างหนึ่งอย่างใดหลังการนำเสนอข่าว”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 15 มิถุนายน 2554)

“เราจะประเมินผลการรายงานข่าวทุกวัน โดยเฉพาะข่าวสืบสวนหากกลายเป็นเรื่อง ทอล์ก ออฟ เดอะ ทาวน์ ไปเลยถือว่าประสบความสำเร็จและต้องรายงานต่อ แต่หากไม่ค่อยมีเสียงตอบรับก็จะดูประเด็นว่ายังน่าสนใจนำเสนอต่อหรือไม่ หากหมดประเด็นจำเป็นต้องหยุดนำเสนอ ก็ต้องหยุด ซึ่งข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนหากมีเสียงตอบรับจนกลายเป็นกระแสหรือมีการเปลี่ยนแปลงอย่างหนึ่งอย่างใดเกิดขึ้นจะถือว่าประสบความสำเร็จ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 8 มิถุนายน 2554)

“ต้องตรวจสอบสื่อคู่แข่งทุกวันว่ามีการเสนอข่าวตามเราหรือไม่ หากเขาเสนอข่าวตามเราก็ต้องหาประเด็นที่ निकออกไป แต่หากเขาไม่เล่นข่าวนั้นๆ ก็จำเป็นต้องประเมินจากผู้อ่านว่าให้ความสนใจหรือไม่ หากกลายเป็นเรื่องโด่งดังก็จะเสนอต่อ แต่ถ้าไม่ใช่อย่างที่คิดก็ต้องหยุดเสนอ ซึ่งข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนที่ประสบความสำเร็จคือข่าวที่นำเสนอแล้วกลายเป็นเรื่องวิพากษ์วิจารณ์ของสังคม และเกิดความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 5 พฤษภาคม 2553)

ตอนที่ 3. ความคิดเห็นของบรรณาธิการข่าวเกี่ยวกับแนวทางในการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน

จากการสัมภาษณ์บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ทั้ง 4 ฉบับ ให้สัมภาษณ์ถึงแนวทางการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนของหนังสือพิมพ์แนวประชานิยม สรุปได้ดังนี้

1. ควรนำเสนอเรื่องราวที่มีประชาชนเป็นผู้เสียหาย และถูกเพิกเฉยจากหน่วยงานรัฐ
2. ควรนำเสนอเรื่องราวที่กระทบต่อการดำรงชีวิตของคนส่วนใหญ่ในสังคม
3. ควรนำเสนอเรื่องราวที่ใกล้ชิดประชาชนให้มากที่สุด
4. ควรนำเสนอเรื่องราวที่เกี่ยวกับการทุจริต และการทำผิดกฎหมาย

5. ควรนำเสนอให้ต่อเนื่องตามข้อเท็จจริง และครบทุกประเด็น
6. ควรนำเสนอด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย เหมาะสม และต้องไม่ใช่ภาษาหยาบคาย
7. ควรประเมินให้ได้ว่าเรื่องใดที่ผู้อ่านให้ความสนใจแล้วมุ่งเน้นนำเสนอในเรื่องนั้น ๆ

ดังตัวอย่างความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ดังนี้

“ข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนควรเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวประชาชน เป็นเรื่องที่มีผลกระทบต่อคนหมู่มาก มีประชาชนเป็นผู้เสียหายแต่หน่วยงานรัฐไม่สนใจ การนำเสนอต้องใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 10 มิถุนายน 2554)

“ควรนำเสนอเรื่องราวที่กระทบต่อการดำรงชีวิตของคนส่วนใหญ่ หรือเรื่องราวที่เกี่ยวกับการทุจริตผิดกฎหมาย โดยจะต้องนำเสนออย่างต่อเนื่อง และต้องใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ไม่หยาบคาย ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 15 มิถุนายน 2554)

“ข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนควรเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวประชาชนให้มากที่สุด โดยอาจจะต้องประเมินว่าเรื่องใดที่น่าจะอยู่ในความสนใจของประชาชนหรือเป็นสิ่งที่ประชาชนควรรับรู้ ที่สำคัญคือต้องนำเสนออย่างต่อเนื่องด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 8 มิถุนายน 2554)

“ควรประเมินให้ได้ว่าเรื่องใดที่ผู้อ่านจะให้ความสนใจ แล้วมุ่งเน้นนำเสนอในเรื่องนั้น ๆ ทั้งนี้โดยมากข้อมูลที่น่าจะนำเสนอในลักษณะข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนควรเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการทุจริตผิดกฎหมาย เป็นเรื่องใกล้ตัวของประชาชนและกระทบกับคนหมู่มาก ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 5 พฤษภาคม 2553)

ตอนที่ 4. ความคิดเห็นของผู้สื่อข่าวภาคสนามเกี่ยวกับการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน

4.1 สภาพการณ์ในการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน

จากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ภาคสนาม ของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐจำนวน 10 คน หนังสือพิมพ์เดลินิวส์จำนวน 10 คน หนังสือพิมพ์ข่าวสดจำนวน 10 คน

และหนังสือพิมพ์พิมพ์ครั้งละ 10 คน ส่วนใหญ่ให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่า ผู้สื่อข่าวภาคสนามให้ความสำคัญกับการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนเป็นอย่างมาก โดยถือเป็นหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ

กองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับจะสนับสนุนให้ผู้สื่อข่าวภาคสนามได้รับการฝึกอบรมการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนเป็นประจำ และจะพิจารณาความคิดเห็นความชอบ โดยการปรับเพิ่มอัตราเงินเดือนและโบนัส ให้เป็นขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน หากมีผลงานการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนอย่างสม่ำเสมอ

ผู้สื่อข่าวภาคสนามยังมีแรงจูงใจจากองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนต่าง ๆ ให้มุ่งเน้นรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน โดยองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน เช่น สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย และสมาคมผู้สื่อข่าวช่างภาพอาชญากรรมแห่งประเทศไทย ได้จัดประกวดผลงานการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน เพื่อมอบรางวัลแก่ผู้สื่อข่าวอยู่เป็นประจำ ผู้สื่อข่าวภาคสนามส่วนใหญ่ให้สัมภาษณ์ตรงกันว่า นอกเหนือจากผลตอบแทนและรางวัลที่จะได้รับแล้ว การได้เห็นข้อมูลที่ถูกปกปิดหรือสิ่งที่ไม่ถูกต้องในสังคมได้รับการแก้ไขภายหลังการรายงานข่าว ยังเป็นแรงจูงใจสำคัญที่ทำให้ผู้สื่อข่าวมุ่งเน้นรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน เพราะเกิดความภาคภูมิใจ

ดังตัวอย่างความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“ผมภูมิใจที่การรายงานข่าวจะช่วยปกป้องผลประโยชน์ของประเทศชาติ ช่วยยับยั้งการทุจริตของนักการเมืองบางรายที่ร่วมกับข้าราชการบางคน น้อ โกง ผมให้ความสำคัญกับการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนมาก ดันสังกัดจัดฝึกอบรมการทำข่าวลักษณะนี้ให้เป็นระยะ มีการเพิ่มเงินเดือน และ โบนัสให้หากมีผลงานสม่ำเสมอ องค์กรวิชาชีพก็จัดประกวดผลงานข่าวอย่างสม่ำเสมอ เพื่อกระตุ้นให้ผู้สื่อข่าวทำข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนมากขึ้น ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2553)

“การรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนถือเป็นหน้าที่ของนักข่าว มันจะรู้สึกภูมิใจหากวันใดได้ทำข่าวเดียว สามารถทำให้คู่แข่งตกข่าวของเรา และยังหากข่าวชิ้นนั้นสามารถผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างหนึ่งอย่างใดในสังคมได้ ก็ยิ่งภูมิใจ มันทำให้มีความสุขสนุกกับการทำงาน มันคือเสน่ห์ของการทำข่าว ผมให้ความสำคัญกับการทำข่าวเชิงสืบสวนอย่างมาก ขณะที่ต้นสังกัดก็ให้การสนับสนุน และมีนโยบายให้ผู้สื่อข่าวต้องทำข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน ”

(ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2553)

“แรงจูงใจสำคัญที่ทำให้ผมอยากทำข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน คือ ผมอยากรู้ข้อมูลเชิงลึกว่าเรื่องราวมีความเป็นมาอย่างไร และคิดว่าผู้อ่านหนังสือพิมพ์ก็อยากรู้ข้อมูลเชิงลึกในเรื่องนั้นๆ เช่นกัน ผมจะภูมิใจมากหากเรื่องไหนที่ผมพยายามปกปิดแต่ผมสามารถนำมาเปิดเผยได้ ขณะที่ดันสังกัดมีการฝึกอบรมสร้างความชำนาญในการทำข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนให้อย่างสม่ำเสมอ ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 7 เมษายน 2553)

“กองบรรณาธิการสนับสนุนและพยายามกระตุ้นให้ทำข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนเพราะข่าวด้านนี้เป็นประโยชน์ต่อสังคม สามารถชี้ให้เห็นความบกพร่องต่อสิ่งอื่นๆ ที่ปรากฏในข่าวนั้นๆ ขณะเดียวกันก็กระตุ้นให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องตระหนักถึงจุดอ่อนและหาทางแก้ไขเพื่อนำไปสู่หนทางที่ดีขึ้นในอนาคต ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 5 เมษายน 2553)

ผู้สื่อข่าวภาคสนามของหนังสือพิมพ์ทั้ง 4 ฉบับที่ให้สัมภาษณ์ ส่วนใหญ่ตอบตรงกันว่า การรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนทำได้ค่อนข้างยาก เพราะมีอุปสรรคมาก เนื่องจากข้อมูลถูกปกปิด โดยมีกฎหมายคุ้มครองทำให้เข้าถึงข้อมูลได้ยาก ที่สำคัญคือนโยบายของกองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ ซึ่งมีข้อจำกัด หรืออาจถูกบงกชด้านเงินทุน หรือผู้มีอำนาจในสังคมคุกคาม ข่มขู่ หรือกดดัน ให้งด หรือเลิกนำเสนอข้อมูลข่าวสารในบางเรื่องที่ได้มาจากการเสาะแสวงหาข้อมูลข่าวสารแบบเจาะลึก ส่งผลให้ผู้สื่อข่าวต้องยุติการนำเสนอข่าวในเรื่องนั้นๆ

ดังตัวอย่างความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“การทำข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนทำได้ยากเพราะมีกฎหมายคุ้มครอง โดยเฉพาะพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร และกฎหมายอาญาเกี่ยวกับการหมิ่นประมาท ทำให้ผู้สื่อข่าวเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ลำบาก บางครั้งแม้การรายงานข่าวจะเป็นข้อเท็จจริงแต่หากขาดพยานหลักฐาน ผู้สื่อข่าวหรือองค์กรหนังสือพิมพ์อาจถูกฟ้องร้องดำเนินคดีฐานหมิ่นประมาทได้ จึงทำให้ผู้สื่อข่าวและกองบรรณาธิการไม่กล้าเสี่ยง ในบางครั้งอาจต้องตัดใจไม่รายงานข่าวในเรื่องนั้นๆ ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 20 กรกฎาคม 2553)

“ปัญหาของการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนคือแหล่งข่าวมักไม่กล้าเปิดเผยชื่อและที่อยู่ ทำให้ต้องปกปิดแหล่งที่มาทำให้ข่าวขาดความน่าเชื่อถือ อีกทั้งมีหลายเรื่องที่เราเข้าไปเจาะถึงข้อมูลข้อเท็จจริงแตเมื่อนำมาเสนอกองบรรณาธิการแล้วกลับไม่กล้าเล่น เพราะกลัวโดนฟ้อง ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 15 เมษายน 2553)

“อุปสรรคในการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนที่พบมากที่สุด คือ การหาข้อมูลทำได้ยากมากเนื่องจากแหล่งข่าวมักเลียงตอบคำถามเพราะกลัวจะมีผลกระทบกับหน้าที่การงาน หรืออาจถูกตำหนิหากคำตอบที่ออกมาไม่เป็นที่พอใจของผู้มีอำนาจ หรือเป็นคำตอบที่ส่งผลร้ายต่อองค์กร ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 1 เมษายน 2553)

“การถูกคุกคามจากผู้เสียผลประโยชน์ เป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้การรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนไม่สมบูรณ์ เพราะการลงพื้นที่หาข้อมูลจะทำได้ยาก นักข่าวก็กลัวตายเหมือนกัน หากถูกข่มขู่มากๆ ก็เกิดความกลัว และหากไม่ได้รับความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นๆ ด้วยแล้ว นักข่าวจะท้อ ไม่อยากเข้าไปยุ่งกับเรื่องนั้น ๆ ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 2 พฤษภาคม 2553)

4.2 การรับนโยบายในการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน

จากการสัมภาษณ์ผู้สื่อข่าวภาคสนามทั้ง 40 ท่าน พบว่า กองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ซึ่งเป็นต้นสังกัด ของผู้สื่อข่าวภาคสนามทุกแห่ง มีนโยบายไม่แตกต่างกัน คือผู้สื่อข่าวภาคสนามทุกคนต้องมุ่งเน้นในการเสาะแสวงหาข้อมูลเพื่อนำไปสู่กระบวนการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนอย่างสม่ำเสมอ โดยการกำหนดประเด็นข่าวนั้นมีทั้งที่ผู้สื่อข่าวดำเนินการเอง และกองบรรณาธิการหรือบรรณาธิการข่าว กำหนดประเด็นและทิศทางการนำเสนอข่าวให้ผู้สื่อข่าวดำเนินการเสาะหาข้อมูลตามขั้นตอน

ดังตัวอย่างความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“ผู้สื่อข่าวภาคสนามทุกคนถูกสั่งให้ต้องทำข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนอย่างสม่ำเสมอ นอกเหนือจากข่าว rutin ที่ต้องทำทุกวัน ห้ามตกข่าว และต้องพยายามนึกประเด็นให้นอกเหนือจากคู่แข่ง ซึ่งประเด็นข่าวนี้อาจกองบรรณาธิการหรือบรรณาธิการข่าวจะเป็นผู้กำหนดประเด็นข่าวให้ผู้สื่อข่าวหาข้อมูลเพิ่ม นอกเหนือจากประเด็นที่ผู้สื่อข่าวคิดเอง ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ

, สัมภาษณ์ 24 กุมภาพันธ์ 2553)

“หนังสือพิมพ์ทุกฉบับมีนโยบายที่ไม่แตกต่างกัน คือผู้สื่อข่าวภาคสนามทุกคนต้องมีผลงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน หรือที่เรียกกันว่าข่าวเดี่ยว อย่างสม่ำเสมอ นอกเหนือจากข่าวรูทีนที่ต้องทำทุกวัน ซึ่งข่าวรูทีนจะเป็นพื้นฐานที่ต้องทำ จะตกข่าวไม่ได้ ส่วนข่าวเดี่ยวเหมือนเป็นการแสดงศักยภาพของตัวผู้สื่อข่าว ส่วนประเด็นข่าวนั้นมีทั้งที่ตัวผู้สื่อข่าวกำหนดเอง และมาจากการกำหนดประเด็นของบรรณาธิการข่าวหรือกองบรรณาธิการ ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 27 มีนาคม 2553)

“การรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนมีการกำหนดเป็นนโยบายว่า ผู้สื่อข่าวทุกคนต้องมีความพยายามรายงานข่าวในลักษณะนี้ให้ได้อย่างสม่ำเสมอ เนื่องจากการแสดงศักยภาพของผู้สื่อข่าว ข่าวประเภทนี้ส่วนมากจะเป็นข่าวเดี่ยว ซึ่งจะเป็นการสร้างจุดขายให้กับหนังสือพิมพ์ เพราะมีความแตกต่างจากคู่แข่ง ส่วนประเด็นข่าวนี้มีทั้งที่ผู้สื่อข่าวกำหนดเอง และมาจากการบรรณาธิการข่าวหรือกองบรรณาธิการ ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ ”

(ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 28 กรกฎาคม 2553)

“หนังสือพิมพ์ทุกฉบับมีนโยบายให้ผู้สื่อข่าวภาคสนามมุ่งเน้นรายงานข่าวในลักษณะเชิงสืบสวนสอบสวน เพราะเป็นการสร้างความแตกต่างจากคู่แข่ง ผู้สื่อข่าวเองก็อยากมีผลงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนอย่างสม่ำเสมอ เนื่องจากการแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของตนเอง ส่วนการกำหนดประเด็นข่าวนั้นเริ่มแรกมักมีที่มาจากตัวผู้สื่อข่าว แต่หลังจากนำเสนอข่าวไปแล้วกองบรรณาธิการ หรือบรรณาธิการข่าว จะเข้ามามีบทบาทในการช่วยกำหนดประเด็นข่าวและทิศทางการนำเสนอข่าว ”

(ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 2 สิงหาคม 2553)

ผู้สื่อข่าวภาคสนามที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ยังให้ข้อมูลไปในทิศทางเดียวกันว่า ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการทุจริตคอร์รัปชัน เปิดโปงขบวนการทำผิดกฎหมาย เรื่องราวที่มีผลกระทบต่อประชาชนส่วนใหญ่ ข่าวที่มีบุคคลมีชื่อเสียง ผู้มีอิทธิพล ผู้นำ หรือบุคคลที่อยู่ในความสนใจของประชาชน เป็นข้อมูลลำดับต้นๆ ที่ผู้สื่อข่าวภาคสนามจะดำเนินการรวบรวมข้อมูลตามกระบวนการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน เพื่อนำเสนอในหนังสือพิมพ์

ดังตัวอย่างความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“ข้อมูลข่าวสารที่นำเสนอความน่าเชื่อถือของสังคมเป็นประเด็นแรกๆ ที่กองบรรณาธิการให้ความสนใจ และถือเป็นนโยบายที่นักข่าวทุกคนต้องเสาะแสวงหาทำข่าวในลักษณะเชิงสืบสวนสอบสวน ซึ่งหากมีข้อมูลหรือเบาะแสประเด็นเหล่านี้มั่นใจได้เลยว่าข่าวนี้นี้ได้รับการตีพิมพ์แน่ เมื่อได้ข้อมูลมาแล้วก็จะนำเสนอต่อที่ประชุมกองบรรณาธิการเพื่อกำหนดประเด็นนำเสนอซึ่งจะมีการวางแผนอย่างเป็นขั้นตอนว่าในแต่ละวันจะนำเสนอถึงประเด็นไหนและขยายผลต่อไปอย่างไร”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 7 มกราคม 2553)

“ข่าวทุจริตคอร์รัปชัน การฉกฉวยผลประโยชน์ของนักการเมืองและข้าราชการ หรือข่าวที่มีการกระทำผิดกฎหมายที่มีผลกระทบต่อสังคมโดยรวมอย่างเช่น ขบวนการปลอมบัตรประชาชน การบุกรุกป่า ขบวนการค้ายาเสพติดที่มีคนของรัฐเข้าไปเกี่ยวข้อง หรือการทุจริตอย่างคดียุบพรรคการเมือง ข้อมูลข่าวสารประเภทนี้เป็นที่ต้องการของกองบรรณาธิการแน่นอน ข่าวเหล่านี้เป็นนโยบายของผู้บริหารหนังสือพิมพ์ทุกฉบับไม่ใช่เฉพาะเดลินิวส์ เพราะเนื้อหาข่าวขายได้ ใครๆ ก็อยากรู้”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 9 เมษายน 2553)

“ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการทุจริต การแสวงหาผลประโยชน์ไม่ชอบของนักการเมืองและข้าราชการระดับสูง ข่าวที่มีบุคคลที่มีชื่อเสียง เช่นดารา นักการเมือง คนดัง ซึ่งเป็นที่รู้จัก รวมถึงข่าวที่มีผลกระทบต่อคนหมู่มาก เป็นข้อมูลลำดับต้นๆ ที่จะได้มีการพิจารณาในการนำมาเสนอเป็นข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน ข้อมูลข่าวสารประเภทนี้รับรองขายได้แน่ เพราะคนส่วนใหญ่อยากรู้เนื่องจากเป็นเรื่องที่ใกล้ตัว”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 17 เมษายน 2553)

“ข่าวทุจริตเชิงนโยบาย คือ ประเด็นข่าวที่กองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ต่างๆ ชื่นชอบเช่นเดียวกับข่าวซึ่งมีบุคคลที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก เช่น นักการเมือง ดารา นักวิชาการ ข้าราชการระดับสูงหรือข่าวที่มีผลกระทบกับคนหมู่มาก นักข่าวคนไหนจะประเด็นเหล่านี้มาได้อย่างรวดเร็วได้รับการตีพิมพ์แน่”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 1 พฤศจิกายน 2553)

ตอนที่ 5. ความคิดเห็นของผู้สื่อข่าวภาคสนามเกี่ยวกับเทคนิคและวิธีการในการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน

5.1 การคิดและกำหนดประเด็นข่าว

ผู้สื่อข่าวภาคสนามที่ให้สัมภาษณ์จำนวน 40 คน ส่วนใหญ่ตอบตรงกันว่า การจะนำเสนอข่าวในลักษณะเชิงสืบสวนสอบสวนได้ ผู้สื่อข่าวต้องรู้จักคิดประเด็นและการกำหนดประเด็นนำเสนอ โดยข่าวเชิงสืบสวนนั้นต้องมีประเด็นที่น่าสนใจ มีปมชวนให้สงสัย เป็นเรื่องเร้นลับซ่อนเงื่อน ชวนให้ติดตาม และต้องตอบสนองความอยากรู้อยากเห็นของผู้บริโภคข่าวได้

ประเด็นข่าวที่นำมาสู่กระบวนการการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนมีที่มาจาก 2 สาเหตุใหญ่ คือ

1. การต่อ ยอดจากข่าวกระแส (ข่าวรูทีน) คือการขยายความข่าวที่อยู่ในความสนใจของสังคมในเวลานั้นๆ

2. การสร้างข่าว ของกองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ คือการเสนอข่าวนอกกระแส

ผู้สื่อข่าวภาคสนามที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ ให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่า การคิด และกำหนดประเด็นข่าว มีทั้งที่ผู้สื่อข่าวคิดกำหนดประเด็นเอง บรรณาธิการข่าวเป็นผู้กำหนดประเด็น และเกิดจากการประชุมระดมความคิดในที่ประชุมของกองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์

ดังตัวอย่างความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“การคิด และการกำหนดประเด็นข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน มีทั้งที่ผู้สื่อข่าวคิดเอง บรรณาธิการ ข่าวคิด หรือ เกิดจากการประชุมระดมความเห็นในที่ประชุมกองบรรณาธิการ โดยส่วนใหญ่มีที่มาจากการต่อ ยอดจากข่าวกระแส และการสร้างข่าวขึ้น ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 5 กุมภาพันธ์ 2553)

“ข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนเริ่มต้นจากการคิดและกำหนดประเด็น ซึ่งมีที่มาจากการต่อ ยอดจาก ข่าวรูทีน และการสร้างข่าว ซึ่งผู้สื่อข่าวอาจคิดและกำหนดประเด็นเอง บรรณาธิการข่าวเป็นผู้คิด หรือเป็นการระดมความคิดในที่ประชุมของกองบรรณาธิการ ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 15 กุมภาพันธ์ 2553)

“การคิดและการกำหนดประเด็นเป็นจุดเริ่มต้นของการรายงานข่าวเชิงสืบสวน สอบสวนมีที่มาจากการต่อยอดข่าวรูทีน และการสร้างข่าว ซึ่งผู้สื่อข่าวอาจคิด และกำหนดประเด็นเอง บรรณาธิการข่าวเป็นผู้คิด หรืออาจเกิดจากการระดมความคิดในที่ประชุมกองบรรณาธิการ ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 1 มีนาคม 2553)

“ข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนเริ่มต้นจากการคิดและกำหนดประเด็นข่าวโดยผู้สื่อข่าวอาจคิดและกำหนดเอง บรรณาธิการเป็นผู้คิดและกำหนดประเด็นเอง หรือเกิดจากการระดมความคิดในที่ประชุมของกองบรรณาธิการข่าว ซึ่งจะมีที่มาจาก 2 สาเหตุคือ ต่อยอดจากข่าวรูทีน หรือสร้างข่าวใหม่ขึ้นมา”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 5 มีนาคม 2553)

จากการสัมภาษณ์ ผู้สื่อข่าวภาคสนาม ที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ ให้ข้อมูลไปในทิศทางเดียวกันว่า การคิดและการกำหนดประเด็นจากการต่อยอดข่าวกระแสมีวิธีการเหมือนกัน ไม่ว่าผู้สื่อข่าวจะคิดและกำหนดประเด็นเอง บรรณาธิการข่าวเป็นผู้คิดและกำหนดประเด็นข่าว หรือเกิดจากการระดมความคิดในที่ประชุมของกองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ สามารถทำได้โดย การอ่าน การดู การฟังข่าว ซึ่งสื่อมวลชนทุกแขนงต่างแข่งขันกันนำเสนอแล้ววิเคราะห์หาประเด็นที่ยังขาดตกบกพร่องยังไม่มีการนำเสนอ หรือคิดหาประเด็นที่ผู้บริโภคข้อมูลข่าวสารน่าจะอยากรู้ แล้ววางแผนรวบรวมข้อมูล และนำเสนอข่าวอย่างต่อเนื่อง โดยแตกประเด็นไปเรื่อย ๆ จากประเด็นเล็กขยายไปสู่ประเด็นใหญ่ จนกว่าจะหมดประเด็น

ดังตัวอย่างความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“การคิดและการกำหนดประเด็นข่าวที่ได้จากการต่อยอดข่าวรูทีน เกิดจากการอ่าน การฟัง การดูข่าว ที่มีการนำเสนอผ่านสื่อมวลชนทุกแขนง แล้วคิดวิเคราะห์ว่าประเด็นใดบ้างที่ยังไม่ได้นำเสนอ และผู้บริโภคข่าวน่าจะอยากรู้ หลังจากนั้นให้รวบรวมข้อมูลในประเด็นนั้นๆ แล้วนำเสนอให้ต่อเนื่อง โดยขยายประเด็นออกไปเรื่อยๆจากประเด็นเล็กๆ ไปสู่ประเด็นใหญ่ จนกว่าประเด็นจะหมด”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 5 กุมภาพันธ์ 2553)

“การคิดประเด็นข่าวจากการต่อ ยอดข่าวรูทีน ทำให้ได้โดยการตรวจสอบการนำเสนอข่าวจากสื่อมวลชนทุกแขนง แล้ววิเคราะห์ว่ายังมีประเด็นใดที่ยังไม่ได้นำเสนอบ้าง เมื่อทราบแล้วก็มุ่งเน้นในการรวบรวมข้อมูลในประเด็นนั้น แล้ววางแผนนำเสนอ โดยให้เรียงลำดับความสำคัญ ขยายความจากประเด็นเล็กๆ ไปยังประเด็นใหญ่ให้มีเนื้อหาที่ต่อเนื่องกัน ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 15 กุมภาพันธ์ 2553)

“การคิดและการกำหนดประเด็นข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน ที่มาจากการต่อ ยอดข่าวรูทีน ทำให้ได้โดยการตรวจสอบการนำเสนอข่าวจากสื่อมวลชนทุกแขนงว่ายังประเด็นไหนขาดตกบกพร่อง ยังไม่ได้นำเสนอ แล้วให้คิดคาดเดาว่าประเด็นนั้นประชาชนผู้บริโภคข่าวต้องการรู้หรือไม่หาก คำนวณแล้วว่าประเด็นที่คิดได้ผู้บริโภคข่าวน่าจะอยากรู้ ก็ให้รวบรวมข้อมูลให้ครบถ้วนแล้ว นำเสนอให้ต่อเนื่องจนกว่าจะหมดประเด็น ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 1 มีนาคม 2553)

“การคิดและการกำหนดประเด็นข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนที่ได้จากการต่อ ยอดจากข่าวรูทีน เกิดจากการตรวจสอบการนำเสนอข่าวจากสื่อมวลชนทุกแขนง แล้วทำความเข้าใจกับข่าวนั้น ๆ ให้ถ่องแท้ ก่อนจะวิเคราะห์หาประเด็นที่ยังไม่ได้นำเสนอ คาดเดาว่าผู้บริโภคข่าวต้องการรู้เรื่องอะไร หลังจากนั้นให้รวบรวมข้อมูลให้ครบถ้วน วางแผนนำเสนอให้มีความต่อเนื่องขยายความจาก ประเด็นเล็กไปยังประเด็นใหญ่ จนกว่าจะหมด ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 5 มีนาคม 2553)

ผู้สื่อข่าวภาคสนามที่ให้สัมภาษณ์ ให้ข้อมูลไปในทิศทางเดียวกันว่า การคิดและการ กำหนดประเด็นนอกจากเกิดจากการต่อ ยอดข่าวรูทีนแล้ว การสร้างข่าว ยังเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่น่า ไปสู่การรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน โดยการสร้างข่าว คือการนำเสนอข่าวเดียว ที่ผู้สื่อข่าว ของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับได้ข้อมูลข่าวในเรื่องนั้น ๆ มาเพียงฉบับเดียว ซึ่งข้อมูลข่าวนั้น ได้มาจาก ความช่างสังเกต ช่างสงสัย การจินตนาการ การตั้งสมมติฐาน การตั้งคำถาม แล้วหา คำตอบ ในสิ่งที่สงสัย ซึ่งข้อมูลเหล่านี้หาได้รอบตัว โดยต้องเป็นเรื่องที่มีความสด ใหม่ น่าสนใจ ใกล้ตัว และกระทบกับผู้คนในสังคมโดยรวม

ข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน ที่เกิดจากการสร้างข่าว จะเลือกช่วงเวลาในการนำเสนอ ระหว่างที่ข่าวในกระแสไม่โดดเด่น เพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้ข่าวในกระแสกลบข่าวที่สร้างขึ้นโดยต้อง วางแผนนำเสนอข่าวอย่างเป็นขั้นตอนค่อย ๆ ขยายความจากประเด็นเล็กไปยังประเด็นใหญ่

ดังตัวอย่างความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“ข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน ที่เกิดจากการคิดและการกำหนดประเด็นเองของ หนังสือพิมพ์หรือที่เรียกว่าการสร้างข่าวนั้น จะเกิดขึ้นในช่วงที่ข่าวรูทีน ไม่โดดเด่น ซึ่งการคิด ประเด็นข่าว เกิดจากการสังเกตสิ่งรอบ ๆ ตัว แล้วจินตนาการตาม สร้างความสงสัยในสิ่งที่พบเห็น และได้ยินมา แล้วตั้งคำถามในสิ่งที่พบเพื่อแสวงหาคำตอบ แล้วให้ถามตัวเองว่าหากเป็นผู้บริโภคน ข่าวนั้นมีความอยากรู้ในเรื่องใดหลังจากนั้นให้รวบรวมข้อมูลในเรื่องนั้น ๆ ให้กระจ่าง แล้ววางแผน นำเสนอข่าวในเรื่องนั้นให้มีเนื้อหาต่อเนื่อง ขยายจากประเด็นเล็กไปยังประเด็นใหญ่ ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 24 กุมภาพันธ์ 2553)

“ข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนที่มาจากความคิดและกำหนดประเด็นของหนังสือพิมพ์แต่ละ ฉบับ ภาษาข่าวเรียกว่าการสร้างข่าวประเด็นข่าวลักษณะนี้ได้มาจากการสังเกตสิ่งที่เกิดขึ้นรอบตัว โดยเฉพาะการได้พบเห็นสิ่งที่ไม่ชอบมาพากลชวนสงสัย นำไปสู่การตั้งคำถามแล้วเกิดการแสวงหาคำตอบแล้วพิจารณาต่อว่าข้อมูลที่ได้มาหากเราเป็นผู้บริโภคข่าวจะสนใจอยากรู้อันหรือไม่ หากต้องการอยากรู้ให้ถามต่อว่าอยากรู้อะไรแล้วให้นำเสนอในเรื่องนั้น โดยจะต้องวางแผนนำเสนอให้มีเนื้อหาต่อเนื่อง เริ่มจากประเด็นเล็กไปสู่ประเด็นใหญ่ ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 9 เมษายน 2553)

“ข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนที่เกิดจากการสร้างข่าว สิ่งที่ทำให้คิดและกำหนดประเด็น ข่าวได้คือ การสังเกตสิ่งรอบตัว แสวงหาเรื่องราวใหม่ ๆ เรื่องไม่ชอบมาพากลแล้วจินตนาการตาม เพื่อ สร้างความสงสัย หลังจากนั้นให้แสวงหาคำตอบโดยการตรวจสอบจากผู้รู้ให้รอบด้าน พร้อมทั้งคาดเดาว่าผู้บริโภคข่าวต้องการรู้อะไร แล้วนำเสนอให้ต่อเนื่อง จนกว่าจะหมดประเด็น ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 1 มีนาคม 2553)

“ผู้สื่อข่าวต้องสังเกตสิ่งรอบตัว ต้องหาเรื่องใหม่ ๆ โดยเฉพาะเรื่องไม่ชอบมาพากล เร้นลับซ่อนเงื่อน ให้เดาว่าผู้อ่านต้องการรู้อะไร แล้วรวบรวมข้อมูลให้รอบด้าน นำเสนอให้ต่อเนื่อง ค่อย ๆ ขยายประเด็นจากเล็กไปใหญ่ นี่คือหลักคิดและกำหนดประเด็น เพื่อสร้างข่าวใหม่ นอกเหนือจากข่าวรูทีน โดยข่าวที่สร้างขึ้นต้องไม่เผยแพร่ในช่วงที่ข่าวรูทีนโดดเด่น เพราะจะถูกกลืน ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 1 พฤศจิกายน 2553)

5.2 การรวบรวมข้อมูล

จากการสัมภาษณ์ผู้สื่อข่าวภาคสนามที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ ให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่า นอกจากการคิดและกำหนดประเด็นแล้ว ปัจจัยสำคัญในการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนอีกประการ คือการรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาสู่การรายงานข่าว โดยข้อมูลส่วนมากได้มาจากแหล่งข่าว ซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ แหล่งข่าวบุคคล และแหล่งข่าวเอกสาร

จากการสัมภาษณ์ผู้สื่อข่าวภาคสนามส่วนใหญ่ ให้ข้อมูลไปในทิศทางเดียวกันว่าจำเป็นต้องเข้าไปถึงแหล่งข่าวทั้ง 2 ประเภท แต่ส่วนมากจะให้ความสำคัญกับแหล่งข่าวบุคคลมากกว่า โดยให้เหตุผลว่าหากมีแหล่งข่าวบุคคลที่ดีจะทำให้ได้มาซึ่งแหล่งข่าวเอกสารที่ดีควบคู่ด้วย

ดังตัวอย่างความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“ข้อมูลที่จะนำมาเสนอเป็นข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนมาจาก 2 แหล่ง คือแหล่งข่าวบุคคล และแหล่งข่าวเอกสาร แต่จะให้ความสำคัญกับแหล่งข่าวบุคคลมากกว่า เพราะหากมีแหล่งข่าวบุคคลที่ดีก็จะได้แหล่งข่าวเอกสารที่ดีด้วย อย่างเช่นเราจะนำเสนอข่าวเกี่ยวกับยาเสพติด ข้อมูลจะหาได้จากแหล่งข่าวบุคคลคือ ตำรวจปราบปรามยาเสพติด นอกจากพวกเขาจะบอกถึงขบวนการค้ายาเสพติดแล้ว ยังมีเอกสารจำพวกสถิติการค้า หรือข้อมูลการแพร่ระบาดให้ด้วย”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 10 มีนาคม 2553)

“การรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนนั้น ผู้สื่อข่าวจำเป็นต้องคิดหาประเด็นข่าวใหม่ๆ เสนอ โดยประเด็นข่าวหาได้จากแหล่งข่าวบุคคล หรือ แหล่งข่าวเอกสาร ซึ่งจำเป็นต้องเข้าไปถึงแหล่งข่าวทั้ง 2 ประเภท แต่ส่วนมากมักให้ความสำคัญกับแหล่งข่าวบุคคลมากกว่า เพราะหากสามารถเข้าถึงแหล่งข่าวบุคคลได้ ก็มักจะได้แหล่งข่าวเอกสารมาประกอบด้วย”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 9 เมษายน 2553)

“ผู้สื่อข่าวต้องเข้าไปถึงแหล่งข่าว ทั้งแหล่งข่าวบุคคลและแหล่งข่าวเอกสาร เช่นหากต้องการรายงานข่าวเรื่องการบุกรุกป่า แหล่งข่าวบุคคลที่ต้องไปหาคือ เจ้าหน้าที่ป่าไม้ รวมถึงบุคคลที่เกี่ยวข้อง และประชาชนในพื้นที่ซึ่งอยู่ใกล้ชิดกับป่า ส่วนแหล่งข่าวเอกสารอาจเป็นข้อมูลทางสถิติที่หน่วยงานต่าง ๆ จัดทำไว้ ทั้งนี้เราต้องมีการกำหนดประเด็นให้ต่อเนื่อง ขยายปมให้กว้างขึ้น และครบถ้วนรอบด้าน โดยสถานการณ์ข่าวจะบอกเราเองว่าเราจะต้องขยายปมต่อไปอย่างไร”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 15 กุมภาพันธ์ 2553)

“การรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนสิ่งที่ผู้สื่อข่าวจะขาดไม่ได้ คือ แหล่งข่าวบุคคล และแหล่งข่าวเอกสาร ซึ่งจำเป็นต้องเข้าใจถึง ส่วนใหญ่หากเรามีแหล่งข่าวบุคคลที่ดีก็จะได้มาซึ่ง แหล่งข่าวเอกสารที่ดีด้วย อย่างเช่นเราต้องการทำข่าวเกี่ยวกับสุนัขดุ แหล่งข่าวบุคคลที่เราจำเป็นต้องมี คือ สัตวแพทย์ ซึ่งนอกจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แล้ว เรายังจะมีข้อมูลเอกสารที่เป็นประโยชน์กับการรายงานข่าวของเรา เช่น เอกสารงานวิจัย รายงานสถิติ ที่เกี่ยวกับเรื่องสุนัขดุ ซึ่งจะ เป็นแหล่งข่าวเอกสารให้เราได้เป็นอย่างดี”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 1 กรกฎาคม 2553)

ผู้สื่อข่าวภาคสนามที่ให้สัมภาษณ์ ให้ข้อมูลไปในแนวทางเดียวกันว่า แหล่งข่าวบุคคลมี ที่มาดังนี้

1. เจ้าหน้าที่รัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบ หรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารที่ต้องการนำเสนอ
2. นักวิชาการ นักกฎหมาย และนักวิชาชีพอื่น ๆ ที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการนำเสนอ
3. ประชาชนหรือบุคคลที่ได้รับผลกระทบ หรือเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องการนำเสนอ

ดังตัวอย่างความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ดังนี้

“แหล่งข่าวบุคคล คือ บุคคลที่สามารถให้ข้อมูลได้ ส่วนมากเป็นเจ้าหน้าที่รัฐ นักกฎหมาย นักวิชาการ นักวิชาชีพ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับข่าวที่ต้องการนำเสนอ ที่ขาดไม่ได้คือ ประชาชนที่ได้รับผลกระทบ ขึ้นอยู่กับว่าเรื่องราวที่จะนำเสนอเกี่ยวข้องกับใคร อย่างเช่น บ่อนการพนัน จะหาข่าวได้จากแหล่งข่าวบุคคลคือ ข้าราชการปกครอง ตำรวจ นักวิชาการที่มีผลงานการวิจัย ที่เกี่ยวกับการพนัน เจ้าของบ่อน นักพนัน และประชาชนที่อยู่ในละแวกบ่อน”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 10 มีนาคม 2553)

“แหล่งข่าวบุคคล คือ ใครก็ได้ที่สามารถให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องการนำเสนอ เช่น หากต้องการนำเสนอข่าวเรื่องค้าประเวณี แหล่งข่าวบุคคลที่ดีที่สุดคือ ตัวโสเภณี เจ้าของสถานบริการ ตำรวจ นักสังคมสงเคราะห์ เอ็นจีโอ เจ้าหน้าที่กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หรือผู้ขายที่ใช้บริการ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 9 เมษายน 2553)

“แหล่งข่าวบุคคลคือใครก็ได้ที่สามารถให้ข้อมูลที่น่ามาสู่การรายงานข่าวได้ ขึ้นอยู่กับว่าข่าวที่เราต้องการนำเสนอจะเกี่ยวข้องกับใคร อย่างเช่นข่าวฆาตกรรมอำพราง แหล่งข่าวบุคคล ก็คือ ตำรวจ เจ้าหน้าที่กู้ภัยที่ไปช่วยตำรวจเก็บศพ ผู้เชี่ยวชาญด้านอาชญาวิทยา ญาติหรือผู้ใกล้ชิด ผู้เสียชีวิต พยานที่เห็นเหตุการณ์หรืออยู่ในละแวกที่เกิดเหตุ ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 15 ธันวาคม 2553)

“แหล่งข่าวบุคคล คือ บุคคลที่สามารถให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการนำเสนอข่าว อาจจะเป็นเจ้าหน้าที่รัฐ นักวิชาการ นักกฎหมาย นักสังคมสงเคราะห์ นักธุรกิจ หรือประชาชนก็ได้ ขึ้นอยู่กับว่าข่าวนั้นจะเกี่ยวกับเรื่องอะไร และมีใครเกี่ยวข้องบ้าง อย่างเช่น ข่าวการทุจริตคอร์รัปชัน ผู้ที่จะให้ข้อมูลได้ก็คือ นักการเมือง เจ้าหน้าที่ของรัฐที่รับผิดชอบเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ เอกชน หรือผู้ประกอบการคู่สัญญา หรือแม้กระทั่งประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากเรื่องดังกล่าว ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 29 สิงหาคม 2553)

สำหรับวิธีการสร้างสัมพันธ์กับแหล่งข่าวบุคคล จากการสัมภาษณ์ผู้สื่อข่าวภาคสนามที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ ให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่า ผู้สื่อข่าวจำเป็นต้องหาวิธีการในการสร้างสัมพันธ์กับแหล่งข่าวบุคคล เพื่อให้เกิดความไว้วางใจ โดยวิธีการสร้างสัมพันธ์กับแหล่งข่าวบุคคล ผู้สื่อข่าวแต่ละคนมีวิธีการที่แตกต่างกัน แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นต้องไม่ขัดกับจรรยาบรรณวิชาชีพ สำหรับวิธีการสร้างสัมพันธ์กับแหล่งข่าวบุคคล มีดังนี้

1. หากเป็นแหล่งข่าวใหม่ให้พยายามเดินทางไปพบปะพูดคุยอย่างสม่ำเสมอ และให้เบอร์โทรศัพท์มือถือจัดเก็บไว้ในสมุดบันทึกเบอร์โทรศัพท์แหล่งข่าวอย่างเป็นระบบ ไว้สำหรับติดต่อในภายหลัง
2. หากเป็นแหล่งข่าวที่รู้จักกันแล้ว ถ้าไม่สามารถเดินทางไปพบปะได้ ให้โทรศัพท์พูดคุยด้วยอย่างสม่ำเสมอ
3. ศึกษาอุปนิสัยของแหล่งข่าวว่าชื่นชอบสิ่งใด เมื่อทราบแล้วให้ชวนสนทนาในเรื่องนั้น ๆ
4. ชวนทำกิจกรรมที่อยู่ในความสนใจของแหล่งข่าว เช่น เล่นกีฬา ทำบุญ ปฏิบัติธรรม หรือกิจกรรมสันทนาการอื่น

ดังตัวอย่างความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“การสร้างควมไว้วางใจระหว่างตัวเรากับแหล่งข่าวเป็นเรื่องสำคัญ ต้องให้พอเหมาะมากไปก็เสี่ยงที่จะผิดต่อจรรยาบรรณ แต่ถ้าน้อยไปแหล่งข่าวก็ไม่ไว้วางใจไม่ให้ข้อมูลกับเรา ผมเลือกที่จะไปพูดคุยกับเขาบ่อย ๆ ให้เขาเห็นหน้าเราไว้ ชวนเขาคุยเรื่องอื่น ๆ บ้างไม่ใช่มุ่งแต่เรื่องงาน ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 10 มีนาคม 2553)

“เราต้องสร้างความคุ้นเคยกับแหล่งข่าวเพื่อให้เกิดความไว้วางใจ โดยต้องหาโอกาสพูดคุยบ่อยๆ หากเป็นแหล่งข่าวใหม่ที่เพิ่งรู้จักก็ให้ขอเบอร์โทรศัพท์ไว้ เพื่อโทรศัพท์ไปพูดคุยด้วยในภายหลัง หากเป็นแหล่งข่าวที่คุ้นเคยแล้วก็จะโทรศัพท์ไปพูดคุยอย่างสม่ำเสมอ โดยการพูดคุยนั้นอาจเป็นการสอบถามสารทุกข์สุขดิบธรรมดาไม่จำเป็นต้องถามเรื่องข่าวเสมอไป หากเป็นแหล่งข่าวที่สนิทสนมกันมาก ๆ ก็ให้หากิจกรรมสนทนากิจการที่สร้างความสัมพันธ์ร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ เช่น เล่นกีฬา ชวนไปทำบุญ หรือไปร่วมงานทางสังคมหรือกิจกรรมสำคัญที่แหล่งข่าวจัดขึ้น หรือเชิญแหล่งข่าวมาร่วมงานที่เรา หรือหนังสือพิมพ์ต้นสังกัดเป็นผู้จัด ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2553)

“แหล่งข่าวบุคคลที่ให้ข้อมูลข่าวสารนำมาสู่การรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนที่ดีที่สุด คือ ผู้เสียหาย หรือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น อย่างเช่นคดีข่มขืน แหล่งข่าวที่ดีที่สุด ก็คือ ผู้ที่ถูกกระทำ การเข้าถึงแหล่งข่าวประเภทนี้ได้ นักข่าวต้องทำให้แหล่งข่าวเชื่อใจ เข้าไปพูดคุยกับเขาอย่างมิตร แสดงความเห็นอกเห็นใจ และไม่ถามคำถามที่ตอกย้ำเหตุการณ์ ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 17 มิถุนายน 2553)

“ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นถือเป็นแหล่งข่าวชั้นดี เพราะรู้รายละเอียดของเหตุการณ์ หรือข้อมูลข่าวสารที่เกิดขึ้น เราต้องไปพบปะพูดคุยบ่อย ๆ บางครั้งจำเป็นต้องให้คำปรึกษาแนะนำ หรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่องที่เกิดขึ้น เพื่อให้เกิดความไว้วางใจกัน ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 15 ธันวาคม 2553)

“แหล่งข่าวถือเป็นสิ่งสำคัญในการรายงานข่าว นักข่าวจำเป็นต้องติดสนิทกับแหล่งข่าว ผมจะศึกษาอุปนิสัยของแหล่งข่าวรายนั้น ๆ เช่น บางคนชอบเล่นกีฬา ชอบอ่านหนังสือ เวลาไปเจอเขาก็จะได้มีข้อมูลในเรื่องที่เขาชื่นชอบไปคุยด้วย สิ่งเหล่านี้จะทำให้เราสนิทสนมกับแหล่งข่าวเร็วขึ้น ซึ่งเขาจะไว้วางใจเรา และให้ข้อมูลในสิ่งที่เราต้องการ ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 29 สิงหาคม 2553)

“ทำอย่างไรก็ได้เพื่อให้แหล่งข่าวไว้วางใจแต่ต้องไม่ผิดต่อจรรยาบรรณวิชาชีพผู้สื่อข่าว ต้องรู้จักรักษาระยะห่างกับแหล่งข่าว หากเป็นแหล่งข่าวใหม่ที่เพิ่งรู้จักต้องขอเบอร์โทรศัพท์ไว้เพื่อติดต่อในภายหลัง หากเป็นแหล่งข่าวที่มีความคุ้นเคยกัน หรืออาจต้องพบปะกันบ่อย หรืออาจต้องพึ่งพาข้อมูลจากแหล่งข่าวรายเดิมอยู่เป็นประจำก็จำเป็นที่จะต้องแวะเวียนไปพูดคุยด้วยอย่างสม่ำเสมอเพื่อสร้างความไว้วางใจ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 15 กรกฎาคม 2553)

“แหล่งข่าวบุคคลมีหลากหลายชั้น หลายอาชีพ ตั้งแต่โสเภณี ไปจนถึงนักการเมืองเรา จำเป็นต้องศึกษาภูมิหลัง เพื่อที่จะได้เข้าถึงแหล่งข่าว ซึ่งวิธีการแตกต่างกันไปแล้วแต่แหล่งข่าวจะเป็นใคร มีตั้งแต่การชวนคุย ชวนรับประทานอาหาร ไปท่องเที่ยว เล่นกีฬา หรือแม้กระทั่งในรายที่ขอบคัมบางครั้งเราก็ต้องไป เพราะมีบ่อยครั้งที่ข้อมูลข่าวสารดี ๆ หลุดมาจากวงสุรา”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 1 พฤษภาคม 2553)

“ต้องรู้ระยะในการวางตัวกับแหล่งข่าว ทำตัวให้เป็นที่น่าเชื่อถือ สัจจะถือเป็นเรื่องสำคัญที่จะสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน อย่างเช่นแหล่งข่าวบอกไม่ให้เราระบุแหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสารที่เขาให้มา เราก็ต้องปกปิดแหล่งข่าวไม่แพร่งพรายแหล่งที่มา ทำอย่างนี้ได้แหล่งข่าวจะไว้วางใจ ในโอกาสหน้าเขาก็จะกล้าให้ข้อมูลกับเรามากขึ้น ผมมักใช้วิธีไปพบปะพูดคุยด้วยบ่อย ๆ หรือไปทำกิจกรรมสันทนาการร่วมกับเขาบ้าง อย่างเช่นเล่นกีฬา จะสร้างความสนิทสนมได้เร็วขึ้น”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 30 เมษายน 2553)

สำหรับแหล่งข่าวเอกสาร จากการสัมภาษณ์ผู้สื่อข่าวภาคสนามส่วนใหญ่ ให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่า แหล่งข่าวเอกสารหมายถึงข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวที่จะนำเสนอเป็นข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน มีแหล่งที่มา ดังนี้

1. แหล่งข่าวบุคคลมอบให้ผู้สื่อข่าวโดยตรง
2. แหล่งข่าวบุคคลมอบให้กองบรรณาธิการ หรือ บรรณาธิการข่าวแล้วถูกส่งต่อไปกับผู้สื่อข่าว
3. การค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลต่างๆ

จากการสัมภาษณ์ผู้สื่อข่าวภาคสนามที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ ให้ข้อมูลว่า ข้อมูลเอกสารที่นำมาใช้ประกอบในการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน หมายถึง เอกสารทุกรูปแบบที่มี

ข้อมูลเขียนหรือพิมพ์ไว้ อาจเป็นกระดาษเพียงแผ่นเดียวหรือข้อมูลที่จัดเก็บไว้ในคอมพิวเตอร์ก็ได้ แต่เอกสารนั้นต้องเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอข่าว

ผู้สื่อข่าวภาคสนามที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ ให้ข้อมูลว่า ข้อมูลเอกสารที่จะนำมาใช้ในการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน ส่วนมากจะเป็นหลักฐานที่ใช้สำหรับอ้างอิงการกระทำผิดกฎหมาย หรือการทุจริตคอร์รัปชัน และเอกสารความรู้ทางวิชาการ เช่น รายงานการสอบสวนของตำรวจ ร่างกฎหมายที่รอการพิจารณา รายงานการประชุม รายงานงบประมาณ รายงานสิ่งแวดล้อม สัมภาษณ์ป้าไม้ พินัยกรรม รายงานเศรษฐกิจ บันทึกการประชุม เอกสารของศาล หรือแม้กระทั่งจดหมาย

หลังจากได้ข้อมูลเอกสารมาแล้ว เป็นหน้าที่ของผู้สื่อข่าวภาคสนามที่จะนำเข้าสู่กระบวนการตรวจสอบข้อเท็จจริง โดยตรวจสอบจากบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และลงพื้นที่ตรวจสอบข้อเท็จจริงให้กระจ่าง เพื่อป้องกันการถูกฟ้องร้องภายหลังการนำเสนอข่าว

ดังตัวอย่างความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“การรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนสิ่งสำคัญที่สุด คือ ต้องมีหลักฐานที่ชัดเจนรอบด้าน นอกจากแหล่งข่าวบุคคลแล้ว ข้อมูลเอกสารก็สำคัญ การที่จะได้มาซึ่งเอกสารทำได้ยาก แต่ไม่เกินความสามารถ อยากรู้เรื่องใดก็ให้ไปหากับหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ หลังจากได้มาแล้วก็ต้องตรวจสอบกับผู้รู้ หรือไม่ก็ลงพื้นที่ตรวจสอบจากสถานที่จริง ไม่เช่นนั้นอาจถูกฟ้อง ”
(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 3 มิถุนายน 2553)

“แฟ้มข่าวเก่า อินเทอร์เน็ต ถือเป็นแหล่งข่าวเอกสาร หรือแหล่งข้อมูลที่ดีสามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลในการค้นหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับข่าวที่เราต้องการนำเสนอได้ นักข่าวที่ดีจำเป็นต้องทำเพราะข่าวสมัยนี้ไม่จำเป็นต้องเป็นเรื่องใหม่เสมอ ข่าวเก่าอาจจะนำมาเล่าใหม่ได้ อยู่ที่ประเด็นที่ต้องการนำเสนอ อย่างเช่น ข่าวระเบิดป่วนเมือง ก็ยุคที่สมัยก็มี เราอาจสร้างความแตกต่างจากคู่แข่งได้โดยการไปรวบรวมสถิติย้อนหลังมา หรือไปดูกลุ่มที่มีพฤติกรรมเหมือนกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งตำรวจได้จัดรวบรวมไว้ แล้วนำมาเปรียบเทียบดูให้ผู้รู้เขาวิเคราะห์ให้ นั่นแหละเราอาจได้ประเด็นใหม่ที่แตกต่างจากคู่แข่ง ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 2 มีนาคม 2553)

“นอกจากแหล่งข่าวบุคคลแล้วแหล่งข่าวเอกสาร ก็สำคัญ เพราะการนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนต้องทำให้รอบด้าน เอกสารจะเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญที่บอกถึงที่มาของเรื่องสามารถนำไปขยายความขยายประเด็นได้ และที่สำคัญสามารถใช้เป็นหลักฐานต่อสู้ทางคดีได้หากมีการฟ้องร้องกันภายหลัง ซึ่งเอกสารข้อมูลต่าง ๆ ง่ายที่สุด คือ ให้ขอจากแหล่งข่าวบุคคลที่ให้ข่าวกับเราหรือไม่ก็ให้ไปสอบถามจากผู้รู้ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง แต่หากเป็นเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความรู้ อาจค้นเองได้ตามแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 18 กุมภาพันธ์ 2553)

“นักข่าวที่ดีต้องช่างสังเกต และช่างสงสัย บางครั้งข่าวไม่ได้มาจากการสัมภาษณ์แหล่งข่าวบุคคลเพียงอย่างเดียว อาจจะมาในลักษณะของเอกสาร หรือบางครั้งอาจจะส่งมาในรูปแบบของอีเมล ซึ่งเป็นหน้าที่ของนักข่าวในการพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ได้รับเป็นจริงหรือไม่ การพิสูจน์ทำได้โดยการสอบถามผู้รู้ ที่ง่ายที่สุด คือ ผู้ที่เกี่ยวข้อง หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ๆ ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 19 กุมภาพันธ์ 2553)

“หากต้องการเสนอข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนให้มีความลึก เอกสารข้อมูลถือเป็นเรื่องสำคัญ เพราะนอกจากจะทำให้สามารถนำเสนอข่าวได้รอบด้าน และมีอรรถรสแล้ว ยังเป็นหลักฐานสำคัญในการต่อสู้ทางคดีหากมีการฟ้องร้อง เอกสารที่ใช้ในการนำเสนอข่าว คือ เอกสารทุกอย่างที่ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับข่าวสามารถนำมาประกอบได้หมด ไม่ว่าจะเป็นพินัยกรรม ส่วนวนการสอบสวนของตำรวจ ส่วนวนฟ้องอัยการ คำพิพากษาของศาล เอกสารงบประมาณค่าใช้จ่าย รายงานการประชุม หรือแม้กระทั่งเอกสารที่เขียนด้วยลายมืออย่างเช่นจดหมาย โดยมากแหล่งข่าวเอกสารมีที่มาอยู่ 3 แหล่ง คือ แหล่งข่าวบุคคลมอบให้กับผู้สื่อข่าวโดยตรง แหล่งข่าวนำมามอบให้กับกองบรรณาธิการหรือบรรณาธิการข่าว และได้จากการค้นคว้าของผู้สื่อข่าวเอง ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 7 สิงหาคม 2553)

“ไม่ว่าจะเป็นแหล่งข่าวบุคคล หรือเอกสาร เมื่อได้มาแล้วก็ต้องตรวจสอบ วิธีการดีที่สุด คือ การลงพื้นที่จริง อย่างเช่นข่าวต่อต้าน โรงไฟฟ้าบ่อนอก เราอาจได้รับเอกสารหลักฐานเกี่ยวกับการทุจริตโครงการมาจากนักเคลื่อนไหว วิธีการตรวจสอบทำได้โดยลงพื้นที่สอบถามข้อเท็จจริงจากผู้ที่เกี่ยวข้อง ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 6 มิถุนายน 2553)

“ข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนจะสมบูรณ์ได้นั้นต้องมีทั้งแหล่งข่าวบุคคล และเอกสารหลักฐานยืนยัน ซึ่งก่อนที่จะนำเสนอต้องมีการตรวจสอบข้อมูลเปรียบเทียบกับแหล่งข่าวอื่น ๆ หลาย ๆ ทาง อย่าเชื่อเพียงแหล่งใดแหล่งหนึ่ง ไมเช่นนั้นเราอาจตกเป็นเครื่องมือของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง โดยเฉพาะข้อมูลเอกสารเมื่อได้มาแล้วต้องตรวจสอบกับผู้รู้ก่อนว่าเป็นเอกสารที่ถูกต้องหรือไม่ ข้อเท็จจริงเป็นอย่างไร ซึ่งเอกสารที่นำมาใช้ในการรายงานข่าวนั้นหากเป็นข้อเท็จจริงก็สามารถนำมาใช้ได้ทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นกระดาษเขียนด้วยลายมือเพียงแผ่นเดียว ไปถึงข้อมูลที่จัดพิมพ์ไว้เป็นไฟล์คอมพิวเตอร์”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 20 พฤษภาคม 2553)

“ข่าวที่เกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน เอกสารหลักฐานจะสำคัญที่สุด เพราะจะเป็นข้อมูลสำคัญในการวางแผนนำเสนอข่าว เป็นตัวบอกโครงเรื่องของข่าวว่าเราจะต้องตามเจาะในประเด็นไหนบ้าง แน่นอนว่าเมื่อมีเอกสารหลักฐานแล้วเราต้องตรวจสอบข้อเท็จจริงว่าเป็นจริงหรือไม่ และนั่นจะนำไปสู่การเข้าไปพบกับแหล่งข่าวบุคคลที่เกี่ยวข้องในพื้นที่จริง”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 7 พฤษภาคม 2553)

ผู้สื่อข่าวภาคสนามที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่า การมีทักษะในการสัมภาษณ์ เป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งที่จะทำให้ได้ข้อมูลที่ดีมานำเสนอข่าว โดยสิ่งสำคัญที่สุดในการสัมภาษณ์คือการตั้งคำถาม ซึ่งคุณลักษณะของคำถามที่ดี คือ ตรงประเด็น ไม่คลุมเครือ ฟังเข้าใจง่าย เพราะหากตั้งคำถามไม่ดีอาจทำให้ได้ข้อมูลที่คลาดเคลื่อน

วิธีการตั้งคำถามให้ได้คืนั้น ผู้สื่อข่าวภาคสนามที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ให้ข้อมูลไปในทิศทางเดียวกันว่า ผู้สื่อข่าวต้องทำความเข้าใจเรื่องนั้น ๆ ให้ท่องแท้ โดยต้องศึกษาข้อมูลล่วงหน้าก่อนจะไปพบแหล่งข่าว หรือภาษาผู้สื่อข่าวเรียกขั้นตอนนี้ว่า “การทำการบ้าน”

นอกจากการศึกษาข้อมูลอย่างละเอียดแล้ว ต้องตรวจสอบสื่อคู่แข่งด้วยว่ามีการนำเสนอเกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการนำเสนอไปแล้วหรือไม่ หากนำเสนอแล้วมีประเด็นใดที่ขาดตกบกพร่องไปบ้าง ก็ให้นำประเด็นนั้นมาตั้งคำถาม เพื่อนำข้อมูลไปเสนอเป็นข่าวต่อไป

ดังตัวอย่างความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“การสัมภาษณ์เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ทำให้ได้ข้อมูลมาใช้รายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน โดยหัวใจของการสัมภาษณ์คือการตั้งคำถาม ซึ่งคำถามที่ดีต้องฟังเข้าใจง่าย กระชับ ตรงประเด็นไม่อ้อมค้อม เพราะหากถามคลุมเครืออาจทำให้แหล่งข่าวไม่เข้าใจประเด็นและอาจให้ข้อมูลที่คลาดเคลื่อน ที่มาของคำถามนั้นเราจะต้องทำการบ้านมาก่อน โดยการหาความรู้เกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ ให้รู้บ้างเพื่อให้สนทนากับแหล่งข่าวได้รู้เรื่อง หากเป็นข้อมูลเก่าที่มีการรายงานข่าวแล้ว ต้องตรวจสอบว่ามีประเด็นใดที่ยังไม่มีการนำเสนอบ้างก็ให้ถามถึงเรื่องนั้นเพื่อขยายประเด็นต่อ ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 2 มีนาคม 2553)

“ก่อนการสัมภาษณ์ต้องหาข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องนั้นให้พอมีความรู้บ้างเพื่อจะได้คุยกับแหล่งข่าวรู้เรื่อง ไม่หลงประเด็น จะช่วยให้การตั้งคำถามมีประสิทธิภาพมากขึ้น อย่างเช่นหากเราต้องการนำเสนอข่าวเรื่องบ่อนการพนัน ก็ควรจะหาความรู้ในเบื้องต้นว่าบ่อนการพนันตั้งอยู่ที่ไหนบ้าง ผิดกฎหมายอย่างไร และทำไมจึงมีการฝ่าฝืนกฎหมาย ซึ่งหากมีความรู้อยู่บ้าง แหล่งข่าวจะไม่กล้าให้ข้อมูลเท็จ หรือข้อมูลที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 19 กุมภาพันธ์ 2553)

“การตั้งคำถามในการสัมภาษณ์ จะต้องเป็นคำถามสั้น ๆ ฟังเข้าใจง่าย ตรงประเด็น ไม่คลุมเครือ ซึ่งการที่เราจะตั้งคำถามได้นั้นจำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ อยู่บ้าง โดยก่อนการสัมภาษณ์ทุกครั้งควรจะศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ ก่อนล่วงหน้า ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 6 มิถุนายน 2553)

“การสัมภาษณ์ขึ้นอยู่กับที่ตั้งคำถาม หากตั้งคำถามได้ตรงประเด็น ไม่คลุมเครือ ย่อมได้ข้อมูลตรงตามต้องการ แต่หากถามไม่กระจ่างแหล่งข่าวอาจให้ข้อมูลผิดพลาด ทุกครั้งในการสัมภาษณ์แหล่งข่าว จึงต้องหาความรู้เกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ เพื่อให้ตามแหล่งข่าวทัน ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 7 พฤษภาคม 2553)

ผู้สื่อข่าวภาคสนามที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ ให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่า ในการสัมภาษณ์ผู้สื่อข่าวแต่ละคนจะมีวิธีการสัมภาษณ์ที่แตกต่างกัน แต่พอสรุปได้ว่า การสัมภาษณ์แหล่งข่าวจะมี 2 รูปแบบใหญ่ ๆ คือ การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ

การสัมภาษณ์แบบทางการ หมายถึง การสัมภาษณ์แหล่งข่าว ที่มีผู้สัมภาษณ์จากสื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ สัมภาษณ์ในคราวเดียวกัน ซึ่งการสัมภาษณ์ในลักษณะนี้ควรใช้คำถามที่สั้น

กระชับ ครอบคลุมประเด็นที่ต้องการนำเสนอข่าว แต่ให้หลีกเลี่ยงคำถามแบบเจาะลึกลงไปในเรื่องหา โดยให้เก็บคำถามลักษณะนี้ไว้สัมภาษณ์แหล่งข่าวภายหลัง เพื่อป้องกันไม่ให้หนังสือพิมพ์คู่แข่ง หรือสื่อมวลชนแขนงอื่นได้ข้อมูลในประเด็นนั้น ๆ ด้วย

ส่วนการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ หมายถึง การสัมภาษณ์แหล่งข่าว ที่มีผู้สื่อข่าวจากหนังสือพิมพ์ฉบับเดียว เป็นการส่วนตัว ซึ่งการสัมภาษณ์ลักษณะนี้ผู้สื่อข่าวสามารถตั้งคำถามได้ทุกประเด็นไม่จำเป็นต้องเก็บคำถามไว้ เนื่องจากข่าวหรือข้อมูลนั้นจะไม่รั่วไหลไปยังสื่อมวลชนแขนงอื่น โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์คู่แข่ง

ก่อนการสัมภาษณ์ผู้สื่อข่าวจะต้องเตรียมตัว โดยการแสวงหาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ ก่อนล่วงหน้า จากการค้นหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ หรือสอบถามผู้รู้ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาเป็นประเด็นในการตั้งคำถาม โดยต้องคำนึงว่าผู้อ่านอยากทราบอะไร และต้องครอบคลุมประเด็นที่จะนำเสนอ

หากมีเวลาจำกัดต้องใช้คำถามที่ตรงประเด็น แต่หากไม่มีเงื่อนไขของเวลาให้ชวนสนทนาถึงเรื่องอื่น ๆ ก่อน เพื่อสร้างความคุ้นเคยแล้วจึงเริ่มต้นคำถาม โดยคำถามต้องกระชับ เข้าใจง่ายโดยให้หลีกเลี่ยงคำถามที่ได้คำตอบสั้น ๆ เช่น “จริงหรือไม่”, “ใช่หรือไม่” และ “ถูกหรือไม่”

ผู้สื่อข่าวที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ ให้ข้อมูลตรงกันว่า คำถามในการสัมภาษณ์ควรเป็นคำถามที่เปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้อธิบาย โดยให้ลงท้ายคำถามด้วยคำว่า “ทำไม” หรือ “อย่างไร” ซึ่งคำถามประเภทนี้จะทำให้แหล่งข่าวต้องให้ข้อมูลอย่างละเอียด

หากแหล่งข่าวไม่ตอบคำถามใดคำถามหนึ่ง ให้ถามซ้ำ หากแหล่งข่าวไม่ตอบอีก หรือตอบด้วยข้อมูลที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ให้ใช้คำถามที่เจาะจงคำ หรือชวนให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เกรง เช่น ถามถึงกระแสวิพากษ์วิจารณ์ในเชิงไม่ดีของผู้ให้สัมภาษณ์ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นคำถามประเภทนี้ควรเตรียมไว้ถามเป็นคำถามท้าย ๆ เพราะหากผู้ให้สัมภาษณ์ขอยุติการให้สัมภาษณ์ ผู้สื่อข่าวก็จะมีข้อมูลจากคำถามอื่น ๆ ก่อนหน้า ไปเขียนข่าวได้

การตั้งคำถามควรจะเริ่มถามจากคำถามที่ง่าย ไล่ลำดับไปยังคำถามที่ยาก โดยต้องมีความต่อเนื่องเพื่อเจาะลึกในรายละเอียด จะช่วยให้ผู้สื่อข่าวเรียบเรียงข้อมูลในการเขียนข่าวได้ง่าย และก่อนจบการสัมภาษณ์ควรถามว่า มีข้อมูลสำคัญอะไรที่ลืมถามหรือไม่ จะให้ไปสัมภาษณ์ใครเพิ่มเติมหรือไม่

นอกจากนี้ให้ขอแลกเปลี่ยนเบอร์โทรศัพท์ระหว่างผู้สื่อข่าวกับแหล่งข่าวที่ให้สัมภาษณ์ เพื่อเปิดโอกาสให้มีการติดต่อสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม และที่สำคัญในการสัมภาษณ์ลักษณะนี้ควรจะมีการบันทึกเสียงการสนทนาไว้ เพื่อใช้เป็นหลักฐานหากเกิดกรณีฟ้องร้องในภายหลัง

ดังตัวอย่างความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“การตั้งคำถามที่ดี จะทำให้เราได้ข้อมูลที่ตรงประเด็น แต่การพูดคุยกับแหล่งข่าวขึ้นอยู่กับโอกาสว่าเราจะใช้คำถามแบบไหน อย่างเช่นหากสัมภาษณ์เป็นทางการจำเป็นต้องถามคำถามที่ตรงประเด็น โดยให้เก็บประเด็นในเชิงลึกไว้ก่อน เพราะหากเราถามไปในเวลานั้นคู่แข่งจะได้ประเด็นนั้นไปด้วย

หากสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการเป็นการส่วนตัวอาจชวนคุยเรื่องอื่น ๆ ก่อนแล้วค่อยตะล่อมเข้าสู่ประเด็นที่ต้องการอย่างนี้จะได้ข้อมูลที่ลึกกว่า แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นเราต้องศึกษาบุคลิกของแหล่งข่าวก่อนว่าเขาเป็นคนเช่นไร หากเป็นคนที่โกรธง่ายในบางกรณีอาจใช้คำถามจี๋ใจดำ ยั่วให้โกรธ ซึ่งอาจทำให้เขายอมหลุดข้อมูลที่พยายามปกปิดไว้ แต่ต้องดูจังหวะให้คำถามประเภทนี้อันตรายควรถามในลำดับท้าย ๆ เพราะแหล่งข่าวอาจยุติการให้สัมภาษณ์ทันที”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 14 กรกฎาคม 2553)

“การตั้งคำถามสำหรับนักข่าวเป็นเรื่องสำคัญ ผมเลือกถามแบบตรง ๆ ถึงประเด็นที่สงสัย บางครั้งก็ใช้วิธีถามยั่วโมโห เพื่อให้แหล่งข่าวหลุดตอบออกมา หรือหากเป็นแหล่งข่าวที่สนิทสนมกันก็จะใช้วิธีไม่ถามตรง ๆ ต่อหน้าบุคคลจำนวนมาก แต่จะเลือกไปหาเขาเพื่อขอสัมภาษณ์ใหม่อีกครั้งแล้วจึงจะถามตรง ๆ ตามประเด็นที่ต้องการ โดยการถามจะต้องใช้คำถามที่ต่อเนื่องเพื่อให้ได้ข้อมูลอย่างละเอียดจะทำให้ง่ายต่อการเรียบเรียงเวลานำข้อมูลกลับมาเขียนข่าว”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 1 พฤษภาคม 2553)

“จำเป็นต้องอ่านหนังสือพิมพ์ทุกฉบับ รวมถึงค้นหาข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการนำเสนออย่างละเอียดรอบด้าน เรียกว่า การทำการบ้าน ก่อนที่จะไปพบพูดคุยกับแหล่งข่าว ซึ่งเมื่อเราเข้าใจหรือพอมีข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ บ้าง ก็จะสามารถตั้งคำถามแหล่งข่าวได้ตรงประเด็นไม่อ้อมค้อม ซึ่งคำถามที่ดีถือเป็นเสน่ห์ของนักข่าว แหล่งข่าวจะเกรงใจ และไม่กล้าให้ข้อมูลเท็จ รูปแบบการสัมภาษณ์จะมีความแตกต่างกัน หากสัมภาษณ์เป็นทางการมีสื่อมวลชนจากหลายสำนักสัมภาษณ์พร้อมกันก็จะใช้คำถามที่ไม่ลึกมากเพื่อป้องกันไม่ให้ประเด็นหลุด และจะหาโอกาสไปสัมภาษณ์แหล่งข่าวภายหลังแบบไม่เป็นทางการ คือ สัมภาษณ์เดี่ยวซึ่งการสัมภาษณ์แบบนี้จะได้ข้อมูลที่ละเอียดกว่า”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 15 กรกฎาคม 2553)

“การสัมภาษณ์มี 2 แบบ คือ แบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ หากต้องการข้อมูลมา รายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนควรจะสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการจะเหมาะสมกว่า เพื่อป้องกันไม่ให้ข้อมูลสำคัญหลุดไปยังคู่แข่ง อีกทั้งแหล่งข่าวจะกล้าให้ข้อมูลในเชิงลึกมากกว่า คำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ไม่ควรลงท้ายด้วยคำว่าจริงหรือไม่ ใช่หรือไม่ ถูกหรือไม่ เพราะจะทำให้ได้คำตอบสั้น ๆ ไม่อธิบายความ โดยให้ไปใช้คำถามที่ลงท้ายด้วยคำว่า ทำไม หรืออย่างไร จะดีกว่า เพราะจะทำให้แหล่งข่าวต้องอธิบายความอย่างละเอียดจะทำให้เรามีข้อมูลไปเขียนข่าวมากขึ้นไปด้วย ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 31 พฤษภาคม 2553)

“ในการสัมภาษณ์ควรเรียงคำถามจากง่ายไปยาก เพราะหากแหล่งข่าวขอยุติการให้สัมภาษณ์เราก็คงยังมีข้อมูลจากคำถามก่อนหน้านี้ ทั้งนี้คำถามควรมีความต่อเนื่องเจาะลึกในรายละเอียด เพื่อง่ายในการเรียบเรียงข้อมูลเขียนข่าว ก่อนจบสัมภาษณ์ควรมีคำถามทิ้งท้ายว่ามีข้อมูลสำคัญใดตกหล่นไปหรือไม่อย่างไร มีใครที่ต้องสัมภาษณ์เพิ่มหรือไม่ และให้แลกเบอร์โทรศัพท์ไว้เพื่อเปิดโอกาสในการติดต่อสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม และที่ขาดไม่ได้ คือ ควรมีการบันทึกเสียงระหว่างการสัมภาษณ์ไว้เพื่อเป็นหลักฐานหากเกิดกรณีฟ้องร้องภายหลัง ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 7 พฤษภาคม 2553)

จากการสัมภาษณ์ผู้สื่อข่าวภาคสนาม ส่วนใหญ่ผู้ที่ให้สัมภาษณ์ ให้ข้อมูลไปในทิศทางเดียวกันว่า นอกจากการสัมภาษณ์แหล่งข่าวแล้ว การรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมารายงานข่าวยังสามารถทำได้ด้วยวิธีการสังเกตการณ์ หมายถึง การที่ผู้สื่อข่าวลงพื้นที่ไปพบเห็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยตัวเอง เป็นการใช้ประสาทสัมผัส ทั้งการเห็น การได้ยิน การได้กลิ่น การลิ้มรส การหยิบจับ และการรู้สึก รวบรวมข้อมูลมาใช้ในการเขียนข่าว

การรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสังเกต ส่วนมากจะใช้กับการรายงานข่าวเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่จริง และมีบ่อยครั้งที่ผู้สื่อข่าวจะไม่แสดงตัวในการรวบรวมข้อมูลข่าวด้วยวิธีการสังเกต เนื่องจากเหตุผลด้านความปลอดภัย ซึ่งในกรณีเช่นนี้ผู้สื่อข่าวอาจต้องใช้อุปกรณ์ช่วยเหลือ เช่น อุปกรณ์บันทึกเสียง และอุปกรณ์บันทึกภาพ

ดังตัวอย่างความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ดังนี้

“การสังเกตเป็นวิธีการรวบรวมข้อมูลจากผู้สื่อข่าวจะใช้ในการลงพื้นที่ซึ่งเป็นที่มาของข่าว ส่วนมากจะไม่แสดงตัวว่าเป็นนักข่าว เนื่องจากต้องการข้อมูลที่แท้จริง และเหตุผลด้านความปลอดภัย ยกตัวอย่างเช่น การรายงานข่าวเรื่องการค้าประเวณี จำเป็นต้องเข้าไปในช่องเพื่อรวบรวมข้อมูล โดยการปลอมตัวเป็นนักเที่ยว เนื่องจากสถานการณ์เช่นนี้ไม่สามารถแสดงตัวเป็นผู้สื่อข่าวได้เพราะจะไม่ปลอดภัย ซึ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีนี้อาจต้องใช้อุปกรณ์บันทึกเสียงและอุปกรณ์บันทึกภาพช่วย โดยอาจต้องแอบถ่ายและแอบบันทึกเสียง ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 5 มิถุนายน 2553)

“การสังเกตเป็นวิธีการรวบรวมข้อมูลข่าวรูปแบบหนึ่ง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการเขียนข่าวให้เห็นถึงบรรยากาศขณะเกิดเหตุ จะทำให้การนำเสนอข่าวดีขึ้น เนื่องจากเราได้สัมผัสกับเหตุการณ์จริงจะถ่ายทอดข้อมูลได้ดีที่สุด การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสังเกต คือ การลงพื้นที่จริง ส่วนหนึ่งใช้สำหรับการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากแหล่งข่าว ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 10 มกราคม 2553)

“การรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน จำเป็นต้องรวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกต เนื่องจากข้อมูลส่วนใหญ่จะถูกปกปิด และเป็นข่าวที่มักสร้างผลกระทบ หรือทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางสังคม อาจทำให้แหล่งข่าวไม่กล้าให้ข้อมูล ผู้สื่อข่าวจำเป็นต้องลงพื้นที่เพื่อรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสังเกตแทนการสัมภาษณ์หรือสอบถามข้อมูลจากแหล่งข่าว ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 1 กรกฎาคม 2553)

“การสังเกตเป็นวิธีการรวบรวมข้อมูลที่ได้รายละเอียดปลีกย่อยซึ่งภาษาข่าวเรียกว่าบรรยากาศของข่าวมากกว่าการสัมภาษณ์แหล่งข่าวบุคคล หรือการตรวจสอบจากแหล่งข่าวเอกสาร ซึ่งจะทำให้เขียนข่าวได้ดีขึ้น เช่น ข่าวขบวนการค้าสัตว์แปลกในตลาดนัดสวนจตุจักร เราจำเป็นต้องลงพื้นที่ไปสังเกตว่าการซื้อขายสัตว์แปลกเขาทำกันอย่างไร ใครเป็นพ่อค้าใครเป็นลูกค้าซื้อขายกันในราคาเท่าไร เมื่อได้ข้อมูลมาแล้วจะทำให้เขียนข่าวได้ละเอียด ซึ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีนี้อาจต้องแอบบันทึกเสียงและภาพ โดยภาพจะใช้สำหรับประกอบข่าว ขณะที่เสียงบันทึกไว้เพื่อกันลืม ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 5 พฤษภาคม 2553)

จากการสัมภาษณ์ ผู้สื่อข่าวภาคสนามส่วนใหญ่ ให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่าการรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมารายงานข่าวในเชิงสืบสวนสอบสวนนั้นมีอุปสรรคค่อนข้างมาก เนื่องจากถูกคุกคามจากผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการนำเสนอข่าว โดยการข่มขู่มีหลายรูปแบบตั้งแต่ข่มขู่ด้วยวาจา กลั่นแกล้งให้เกิดผลกระทบต่อการทำหน้าที่ ฟ้องร้องดำเนินคดี ทำร้ายร่างกาย และฆาตกรรม ผู้สื่อข่าวจึงจำเป็นต้องรู้จักวิธีป้องกันตัวเองและแหล่งข่าวให้รอดพ้นจากการคุกคาม

วิธีการป้องกันการถูกคุกคาม มีดังนี้

1. ในการลงพื้นที่รวบรวมข้อมูลต้องประเมินสถานการณ์เฉพาะหน้าว่าเสี่ยงอันตรายหรือไม่ หากพิจารณาแล้วว่าอันตราย ไม่สมควรจะแสดงตัวว่าเป็นผู้สื่อข่าว
2. ไม่เปิดเผยแหล่งข่าว ให้บุคคลอื่นรับรู้อย่างเด็ดขาด
3. ใช้ช่องทางกฎหมายคุ้มครองสิทธิ

ดังตัวอย่างความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“ต้องพิจารณาว่าข่าวที่เรานำเสนอจะไปกระทบกับใคร เสี่ยงอันตรายมากน้อยแค่ไหน หากอันตรายมากต้องไม่เปิดเผยตัวว่าเราเป็นนักข่าว และต้องไม่เปิดเผยแหล่งข่าวอย่างเด็ดขาด แต่หากว่าหนักหนาสาหัสก็จำเป็นต้องอาศัยกฎหมาย ต้องแจ้งตำรวจดีที่สุด ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 5 มิถุนายน 2553)

“หากข่าวที่มีผลกระทบกับผู้มีอิทธิพลต้องระวัง ไม่ควรแสดงตัวว่าเป็นนักข่าว ทุกครั้งที่ลงพื้นที่หาข้อมูลต้องทำด้วยความระมัดระวัง หากมีแหล่งข่าวก็ต้องไม่เปิดเผย ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 10 มกราคม 2553)

“การรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะกระทบกับผู้เสียประโยชน์ ซึ่งผู้สื่อข่าว และแหล่งข่าวอาจถูกคุกคาม ผู้สื่อข่าวต้องระมัดระวังตัว และต้องไม่เปิดเผยแหล่งข่าว ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 1 กรกฎาคม 2553)

“ต้องเลี่ยงการบอกที่มาของข่าวเพื่อปกปิดแหล่งข่าว วิธีนี้ใช้ได้ดี ไม่ต้องกลัวว่าจะขาดความน่าเชื่อถือ เพราะข่าวมีแหล่งที่มาหลายทางไม่จำเป็นต้องเป็นบุคคลอย่างเดียวบางกรณีเพียงเอกสารก็พอ ส่วนนักข่าวกองบรรณาธิการจะไม่ให้บุคคลภายนอกรู้อยู่แล้วว่าใครทำข่าว ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 5 พฤษภาคม 2553)

ผู้สื่อข่าวภาคสนามที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ ให้ข้อมูลไปในทิศทางเดียวกันว่า ผู้สื่อข่าวต่างคาดหวังให้องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน ทำหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัย และดูแลสวัสดิการต่าง ๆ ให้กับผู้สื่อข่าว แต่ที่ผ่านมามององค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนยังไม่มีบทบาทมากนัก เป็นองค์กรที่อาศัยความร่วมมือของสื่อมวลชนที่เป็นสมาชิกอย่างหลวม ๆ หากองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนมีความเข้มแข็ง มีประสิทธิภาพในการคุ้มครองสวัสดิภาพให้กับสมาชิกได้จริง จะเป็นการสนับสนุนให้ผู้สื่อข่าวทำหน้าที่สื่อมวลชนอย่างเข้มข้นขึ้น

ดังตัวอย่างความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“ไม่คาดหวังต่อองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน เพราะว่ามันไกลตัวเกินไป หากให้คาดหวัง ผมก็จะคาดหวังที่หนังสือพิมพ์ต้นสังกัดของผู้สื่อข่าวก่อนว่า ต้องให้ความช่วยเหลือทุกวิถีทางหากผู้สื่อข่าวได้รับความเดือดร้อนจากการทำหน้าที่ โดยเฉพาะการถูกฟ้องร้อง หนังสือพิมพ์ต้นสังกัดต้องให้การปกป้องและให้การช่วยเหลืออย่างถึงที่สุด ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 29 สิงหาคม 2553)

“องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนมีบทบาทน้อยมากในการอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน หรือการช่วยเหลือปกป้องนักข่าวกรณีที่ได้รับความเดือดร้อนจากการปฏิบัติหน้าที่ ส่วนใหญ่นักข่าวต้องดูแลตัวเอง หากเป็นไปได้องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนควรมีความเข้มแข็งมากกว่าที่เป็นอยู่ โดยควรสามารถเป็นที่พึ่งของผู้สื่อข่าวได้ ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 31 ธันวาคม 2553)

“องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนยังไม่มีบทบาทในการอำนวยความสะดวกในการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนอย่างเป็นรูปธรรม เพราะยังไม่ค่อยเข้มแข็ง แต่ก็มีพยายามในการปกป้องสื่อมวลชน เช่นเหตุการณ์การชุมนุมทางการเมือง สมาคมผู้สื่อข่าวเรียกร้องให้ผู้เกี่ยวข้องไม่ใช้ความรุนแรงกับผู้สื่อข่าว มีการจัดทำปกแขนผู้สื่อข่าวเพื่อใช้แสดงตัวในการทำหน้าที่ แต่ไม่ได้ผลเท่าที่ควร เพราะยังมีนักข่าวต้องเสียชีวิตและบาดเจ็บจากการทำหน้าที่ ดังนั้นตัวนักข่าว และต้นสังกัดจะต้องรับผิดชอบในความปลอดภัยของผู้สื่อข่าวเอง หวังพึ่งองค์กรวิชาชีพได้ยาก ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 11 มิถุนายน 2553)

“องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนยังคงเป็นเพียงสื่อกระดาษไม่มีบทบาทใด ๆ ในการอำนวยความสะดวกหรือปกป้องผู้สื่อข่าวในการทำหน้าที่ ยังถูกรบงการจากภาครัฐหรือแหล่งเงินทุน ผมอยากเห็นองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนเป็นองค์กรที่ปกป้องผลประโยชน์ให้ผู้สื่อข่าวมากกว่านี้ เช่น อาจจะต้องกองทุนขึ้นมาช่วยเหลือผู้สื่อข่าวที่ได้รับผลกระทบในการทำหน้าที่ รวมถึงการยื่นมือมาช่วยทางกฎหมาย อย่างเช่นกรณีนักข่าวหนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่งเสนอข่าวรันเวย์สนามบินร้าง กลับถูกรัฐบาลในขณะนั้นกดดัน จนต้นสังกัดต้องไล่นักข่าวออกโดยไม่เป็นธรรม ผมว่ามันเป็นหน้าที่ขององค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนที่ต้องยื่นมือเข้าช่วยเหลือ แต่เท่าที่ผมรู้เขากลับนิ่งเฉย ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 5 ธันวาคม 2553)

5.3 การนำเสนอข่าว

ผู้สื่อข่าวที่ให้สัมภาษณ์ทั้ง 40 คนส่วนใหญ่ ให้ข้อมูลไปในแนวทางเดียวกันว่า การนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนเป็นเรื่องละเอียดอ่อน เสี่ยงต่อการถูกฟ้องร้อง และส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ และความน่าเชื่อถือขององค์กรหนังสือพิมพ์ อีกทั้งข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนเป็นตัวชี้วัดศักยภาพของผู้สื่อข่าว และหนังสือพิมพ์ต้นสังกัด หากหนังสือพิมพ์ฉบับใดสามารถนำเสนอข่าวในเชิงสืบสวนสอบสวนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และอยู่ในความสนใจของสังคมได้อย่างสม่ำเสมอ จะส่งผลให้ยอดจำหน่าย และยอดโฆษณาสูงขึ้น

การรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน ส่วนใหญ่จะมีผลกระทบกับผู้คนในวงกว้าง เพราะส่วนมากจะตีแผ่เรื่องราวที่ผิดกฎหมาย การทุจริตคอร์รัปชัน และเรื่องราวที่มีผลกระทบกับคนส่วนใหญ่ ซึ่งอาจไปกระทบกระทั่งกับผู้เสียผลประโยชน์นำมาสู่ปัญหาการถูกคุกคาม หรือการฟ้องร้องทางกฎหมาย ดังนั้นก่อนนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนเรื่องใดเรื่องหนึ่งต้องมีหลักฐานที่นำมาใช้ต่อสู้ทางคดีได้หากเกิดกรณีฟ้องร้องในภายหลัง

ดังตัวอย่างความเห็นผู้ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“ข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนส่วนมากจะเป็นข่าวที่เกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน หรือคดีความที่ซับซ้อนอ่อนเงื่อน เป็นข้อมูลที่ถูกปกปิด และโดยมากมักเป็นเรื่องที่กระทบต่อคนในวงกว้าง ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้สื่อข่าวที่ต้องขุดคุ้ย ผู้สื่อข่าวจำเป็นต้องลงพื้นที่เพื่อหาข้อมูลต่าง ๆ ให้รอบด้าน และเป็นข้อเท็จจริงที่สามารถตรวจสอบได้ ที่สำคัญต้องมีพยานหลักฐานที่ชัดเจนเพื่อใช้ต่อสู้ในชั้นศาลหากถูกฟ้องร้องในภายหลัง ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 1 สิงหาคม 2553)

“การรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน ถือเป็นการรายงานข่าวชั้นสูง ผู้สื่อข่าวจำเป็นต้องใช้ความเชี่ยวชาญในการนำเสนอข่าว เพราะข่าวประเภทนี้ถือเป็นข่าวขายของหนังสือพิมพ์ หากฉบับใดมีผลงานการรายงานข่าวประเภทนี้อย่างต่อเนื่องจะส่งผลต่อยอดโฆษณาและยอดขายด้วย แต่ข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนส่วนมากจะเป็นข่าวเกี่ยวกับการทุจริต หรือสิ่งผิดกฎหมาย เมื่อนำเสนอแล้วมักกระทบกับกลุ่มผู้เสียผลประโยชน์ นำมาสู่ปัญหาการถูกคุกคาม โดยเฉพาะการฟ้องร้อง ซึ่งก่อนนำเสนอข่าวต้องมีพยานหลักฐานที่สามารถใช้ในการต่อสู้คดีในชั้นศาลได้”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 31 ธันวาคม 2553)

“การนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนจะต้องมีพยานหลักฐานชัดเจนเพื่อไว้ต่อสู้ในชั้นศาล หากเกิดการฟ้องร้อง เพราะข่าวประเภทนี้โดยมากมักจะเป็นเรื่องทุจริต เรื่องคอร์รัปชัน มักทำให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งสูญเสียผลประโยชน์ ซึ่งคนกลุ่มนี้อาจหาช่องทางอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น การคุกคาม หรือการฟ้องร้อง เพื่อสกัดกั้นไม่ให้มีการนำเสนอข่าว”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 2 มกราคม 2554)

“จำเป็นต้องเตรียมพยานหลักฐานเพื่อไว้ต่อสู้ทางคดีทุกครั้ง ก่อนที่จะมีการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน เพราะข่าวประเภทนี้เสี่ยงจะถูกฟ้องร้องสูง เพราะการรายงานข่าวแทบทุกครั้งมักทำให้คนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งสูญเสียผลประโยชน์ ซึ่งคนกลุ่มนี้จะหาทางยับยั้งการนำเสนอข่าว โดยวิธีการฟ้องร้องดำเนินคดีก่อนข้างใดก็ได้ผลมากที่สุด”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 3 พฤศจิกายน 2553)

ผู้สื่อข่าวภาคสนามที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ ให้ข้อมูลไปในแนวทางเดียวกันถึงวิธีการนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนมีดังนี้

1. ต้องกำหนดประเด็นข่าวให้มีความต่อเนื่อง ค่อย ๆ ขยายความให้ครบถ้วน รอบด้าน เพื่อให้เกิดความกระชับ หรือจนกว่าเรื่องจะยุติ หรือหมดประเด็นที่จะนำเสนอ

2. การพาดหัวข่าว ต้องเลือกใช้คำให้เหมาะสมเพื่อช่วยเสริมให้ข่าวมีความน่าสนใจ โดยคำที่เลือกใช้ต้องเป็นคำที่หือหาวมากเป็นพิเศษ แต่ต้องไม่หยาบคาย ไม่รุนแรงเกินจริง สั้น กระชับ และต้องเข้าใจง่าย

3. หากเป็นข่าวที่เกี่ยวข้องกับการทุจริตหรือสิ่งผิดกฎหมาย ซึ่งพิจารณาแล้วเห็นว่าหากเปิดเผยแหล่งข่าวแล้วจะไม่ปลอดภัย ต้องปกปิดชื่อของผู้ให้ข้อมูลหรือแหล่งข่าว โดยให้ใช้คำว่า “แหล่งข่าวที่น่าเชื่อถือ”, “แหล่งข่าว”, “แหล่งข่าวในชุดสืบสวน” และ “แหล่งข่าวระดับสูง” ซึ่งมี

ความเกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ๆ เพื่อป้องกัน ไม่ให้เกิดผลกระทบต่อตัวแหล่งข่าวทั้งเรื่องความปลอดภัย และคดีฟ้องร้อง

4. หากเป็นข่าวที่มีเด็กและสตรีตกเป็นบุคคลในข่าว เช่น คดีข่มขืน ค้าประเวณี หรือ เรื่องอื่นใดที่เกี่ยวกับเรื่องเพศ และครอบครัว รวมถึงเรื่องราวทุกประเภทที่มีเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี เข้าไปเกี่ยวข้อง จะต้องปกปิดรายละเอียดบุคคลในข่าว เช่น ชื่อ ที่อยู่ และภาพถ่ายใบหน้า โดยจะไม่ตีพิมพ์ข้อมูลเหล่านี้ในหน้าหนังสือพิมพ์ เพราะจะผิดพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กปีพุทธศักราช 2546

สำหรับรายละเอียดเกี่ยวกับพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ได้นำเสนอไว้ใน ภาคผนวก ข

5. ควรมีภาพประกอบข่าว เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของข่าว

6. การจัดวางตำแหน่งข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ต้องอยู่ในตำแหน่งที่โดดเด่น และหากมีภาพประกอบข่าว ต้องวางในตำแหน่งที่ใกล้กัน

ดังตัวอย่างความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“การนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนให้ได้รับความสนใจจากผู้อ่านนั้นต้องกำหนดประเด็นข่าวให้ต่อเนื่อง ค่อย ๆ ขยายความให้รอบด้านเพื่อความกระจ่าง นำเสนอข่าวไปจนกว่าเรื่องจะยุติหรือหมดประเด็น การพาดหัวข่าวต้องใช้คำที่ห้วนหยาแต่ไม่หยาบคาย ไม่เกินความเป็นจริง สั้น ๆ กระชับ เข้าใจง่าย หากเป็นเรื่องผิดกฎหมาย การทุจริตคอร์รัปชันหรือเรื่องที่เสี่ยงต่อความปลอดภัยควรปกปิดแหล่งข่าว โดยให้เลียงไปใช้คำอื่นแทน เช่น แหล่งข่าว หรือ แหล่งข่าวระดับสูง การจัดวางตำแหน่งข่าวควรอยู่ในตำแหน่งที่เด่น และทุกข่าวควรภาพประกอบ เพราะภาพจะช่วยสร้างความน่าเชื่อถือของข่าวได้เป็นอย่างดี โดยควรวางภาพและข่าวอยู่ในตำแหน่งที่ใกล้กัน ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 5 มิถุนายน 2553)

“ข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนจำนวนไม่น้อยมักมีผู้หญิง และเด็กเข้าไปเกี่ยวข้องเช่นคดีข่มขืน คดีค้าประเวณี หรือคดีอาญาที่เด็กตกเป็นผู้ต้องหา ซึ่งมีกฎหมายคุ้มครอง ข่าวประเภทนี้ต้องปกปิดแหล่งข่าว โดยไม่ระบุชื่อ ที่อยู่ รวมถึงไม่นำเสนอภาพที่เห็นใบหน้า หรือลักษณะอื่นใดที่บ่งบอกได้ว่าบุคคลนั้นคือใคร ข่าวที่เกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน หรือเรื่องที่เสี่ยงต่อความปลอดภัยของแหล่งข่าวเราก็จะไม่ระบุตัวแหล่งข่าวด้วย เพื่อป้องกันอันตรายที่อาจเกิดขึ้นกับแหล่งข่าว ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 18 กุมภาพันธ์ 2553)

“การนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนต้องอาศัยความต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความกระชับ ต้องรายงานให้ครอบคลุมทุกประเด็นจนกว่าจะได้คำตอบ หรือ ได้ข้อยุติในเรื่องนั้น ๆ ซึ่งภาษาและคำที่นำเสนอผ่านหน้าหนังสือพิมพ์ โดยเฉพาะการพาดหัวข่าวควรใช้คำที่ค่อนข้างหวือหวา กระชับ เข้าใจง่าย แต่ต้องไม่หยابคาย หรือรุนแรงเกินความจำเป็น และหากจะให้ดีต้องมีภาพที่เสริมความน่าเชื่อถือของข่าวนั้นๆ จะยิ่งสร้างมูลค่าข่าวได้มากยิ่งขึ้น”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 1 กรกฎาคม 2553)

“ผมให้ความสำคัญกับแหล่งข่าว เพราะข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนเมื่อรายงานไปแล้วมักเกิดผลกระทบอย่างหนึ่งอย่างใด และอาจทำให้ใครหลาย ๆ คนสูญเสียผลประโยชน์ ซึ่งคนเหล่านี้ อาจไปทำอันตรายต่อแหล่งข่าวได้ ในการนำเสนอข่าวประเภทนี้ จะต้องปกปิดแหล่งข่าว ไม่เปิดเผยชื่อและที่อยู่ รวมถึงรายละเอียดต่าง ๆ ที่จะทำให้สาวไปถึงตัวแหล่งข่าว เช่นเดียวกับข่าวที่เกี่ยวข้องกับเด็กและสตรี โดยเฉพาะข่าวที่เกี่ยวกับเรื่องเพศ ต้องปกปิดชื่อที่อยู่ ใบหน้าของบุคคลที่ตกเป็นข่าว คำที่ใช้ในการพาดหัวข่าวต้องไม่หยابคาย สั้นกระชับ เป็นภาษาที่เข้าใจง่าย และต้องหวือหวา เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้อ่าน และต้องวางในตำแหน่งที่โดดเด่น”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 1 มิถุนายน 2553)

5.4 การประเมินผลหลังการนำเสนอข่าว

จากการสัมภาษณ์ผู้สื่อข่าวภาคสนามทั้ง 40 คน ส่วนใหญ่ระบุตรงกันว่า หลังการนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนทุกครั้ง จะต้องมีการประเมินผล เพื่อเป็นแนวทางในการนำเสนอข่าวในครั้งต่อไป

โดยวิธีการประเมินผล มีดังนี้

1. ประเมินผลจากการตรวจสอบสื่อหนังสือพิมพ์ฉบับอื่น รวมถึงสื่อมวลชนแขนงอื่นว่า มีการรายงานข่าวในเรื่องที่นำเสนอไปหรือไม่
 2. ประเมินผลจากความเคลื่อนไหวของหน่วยงานหรือผู้เกี่ยวข้องกับข่าวที่นำเสนอ
 3. ประเมินผลจากความพึงพอใจของกองบรรณาธิการข่าว และผู้บริหารหนังสือพิมพ์
- ต้นสังกัด

ผู้สื่อข่าวภาคสนามที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ ให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่า การประเมินผลว่าการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนในแต่ละข่าวประสบความสำเร็จหรือไม่ จะประเมินจากความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายหลังการนำเสนอข่าว เช่น ข่าวขุดคุ้ยเรื่องทุจริต จะประสบผลสำเร็จเมื่อ การทุจริตยุติลง หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการทุจริตได้รับบทลงโทษ

หากเป็นข่าวที่เกี่ยวกับคดีอาชญากรรม จะประสบความสำเร็จเมื่อคนร้ายถูกจับกุม ดำเนินคดี หากเป็นข่าวที่เกี่ยวกับข้อกฎหมาย จะประสบผลสำเร็จเมื่อมีการแก้กฎหมาย หรือมีการออกกฎหมายขึ้นมาบังคับใช้ใหม่

จากการสัมภาษณ์ผู้สื่อข่าวภาคสนามส่วนใหญ่ ให้ข้อมูลไปในทิศทางเดียวกันว่า ต้องการให้การรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ขณะที่มียังมีส่วนน้อยที่คาดหวังจะได้ชื่อเสียง หรือรางวัลจากการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน

ดังตัวอย่างความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“การประเมินผลเป็นเรื่องสำคัญ เพราะหากรายงานข่าวไปแล้วได้รับความสนใจก็จะได้นำเสนอต่อ แต่หากไม่เป็นที่สนใจก็จะยุตินำเสนอ ทำให้สามารถประเมินผลงานได้ ข่าวจะประสบความสำเร็จหรือไม่ประเมินได้ 3 วิธี คือ ดูจากสื่อคู่แข่งว่ารายงานข่าวตามหรือไม่ ดูจากหน่วยงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับข่าวมีความเปลี่ยนแปลงหรือไม่ และดูจากกองบรรณาธิการต้นสังกัดว่าพึงพอใจกับข่าวชิ้นนั้น ๆ มากน้อยแค่ไหน และหากข่าวไหนทำแล้วได้รับรางวัลถือว่าสำเร็จสูงสุด ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 20 กรกฎาคม 2553)

“ประเมินผลการนำเสนอข่าวจากกระแสดอรับ เช่น หนังสือพิมพ์คู่แข่ง หรือสื่ออื่น เช่นวิทยุ หรือโทรทัศน์เสนอข่าวตามเรา มีการรายงานข่าวเรื่องนั้น ๆ กันอย่างครึกโครม หรือข่าวได้รับความสนใจจากสังคม ซึ่งหากเป็นเช่นนั้นถือว่าข่าวประสบความสำเร็จ และยังหากเรื่องที่เรานำเสนอไปได้รับการแก้ไขจนเป็นประโยชน์ต่อประชาชนส่วนใหญ่นั้นคือความสำเร็จที่น่าภาคภูมิใจ ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2553)

“หากมีสื่ออื่นเสนอข่าวตามเรา นั้นหมายความว่า การรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนของเรามีความประสบความสำเร็จระดับหนึ่ง และถือเป็นหน้าที่ของเราที่จะหาประเด็นนำเสนอที่ให้แตกต่างหรือลึกกว่าข่าวของคู่แข่ง และหากข่าวยังคงเป็นที่สนใจของสังคมเราก็ต้องหาประเด็นข่าวมานำเสนอให้ต่อเนื่องจนกว่าจะเกิดความเปลี่ยนแปลงทางใดทางหนึ่ง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม ส่วนข่าวที่ไม่ประสบความสำเร็จ คือ ข่าวที่ไม่เป็นที่สนใจของสังคม ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 1 เมษายน 2553)

“ประเมินจากปฏิกิริยาของหน่วยงาน หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับข่าวว่าดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดหรือไม่ เช่น หากเรานำเสนอข่าวเกี่ยวกับการทุจริต อย่างน้อยก็น่าจะมีการสั่งให้มีการตรวจสอบในเรื่องนั้น ๆ หรือหากเป็นเรื่องคดีอาญาอย่างน้อยตำรวจต้องเร่งดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อให้คดีมีความคืบหน้า การรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนต้องรายงานอย่างต่อเนื่อง ต้องใช้ความอดทนและระยะเวลา โดยต้องพิจารณาอย่างละเอียด และต้องเรียงลำดับก่อนหลังให้ดีว่าประเด็นใดควรนำเสนอก่อนหรือหลัง ส่วนจะยุติการนำเสนอเมื่อใดนั้น ๆ ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ เช่น กองบรรณาธิการสั่งให้ยุติ หรือข่าวถึงที่สุดแล้ว”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 1 พฤศจิกายน 2553)

ตอนที่ 6. ความคิดเห็นของผู้สื่อข่าวภาคสนามเกี่ยวกับแนวทางในการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน

ผู้สื่อข่าวภาคสนามที่ให้สัมภาษณ์ ส่วนใหญ่ให้แสดงความคิดเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกันว่า แนวทางในการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน มีดังนี้

1. ควรนำเสนอเรื่องราวที่มีประชาชนเป็นผู้เสียหาย และถูกเพิกเฉยจากหน่วยงานรัฐ
2. ควรนำเสนอเรื่องราวที่กระทบต่อการดำรงชีวิตของคนส่วนใหญ่ในสังคม
3. ควรนำเสนอเรื่องราวที่ใกล้ชิดประชาชนให้มากที่สุด
4. ควรนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับการทุจริต และการทำผิดกฎหมาย
5. ควรนำเสนอให้ต่อเนื่องตามข้อเท็จจริง และครบทุกประเด็น
6. ควรนำเสนอด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย เหมาะสม และต้องไม่ใช่ภาษาหยาบคาย

ดังตัวอย่างความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“ควรนำเสนอเรื่องที่กระทบกับคนส่วนใหญ่ในสังคม ปัญหาปากท้องของประชาชน เรื่องราวที่เกี่ยวกับคุณภาพชีวิต การศึกษา สิ่งแวดล้อม การทุจริต การหลอกลวง โดยต้องนำเสนอด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 20 กรกฎาคม 2553)

“ควรเสนอข้อมูลตามความเป็นจริง เชื่อถือได้ รอบด้าน โดยการนำเสนอข่าวต้องไม่มีอคติ ให้ความเป็นธรรมกับทุกฝ่าย ซึ่งข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนที่ดีต้องนำเสนอแบบเกาะติด มีความต่อเนื่องจนกว่าเรื่องจะยุติ ภาษาข่าวเรียกว่าข่าวต้น หรือหมุดประเด็นที่จะนำเสนอ ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 31 ธันวาคม 2553)

“ควรมุ่งเน้นที่นำเสนอเรื่องราวที่มีผลกระทบต่อประชาชนส่วนใหญ่ เช่น ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน รวมถึงปัญหาเรื่องปากท้อง เป็นเรื่องที่ประชาชนได้รับความเดือดร้อนแต่หน่วยงานรัฐกลับเพิกเฉย ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 11 มิถุนายน 2553)

“ควรนำเสนอเรื่องราวที่สังคมให้ความสนใจ สามารถตอบโจทย์ในเรื่องที่คนอยากรู้ โดยต้องนำเสนอให้ตรงประเด็น มีความชัดเจน ครบทุกประเด็น ด้วยภาษาที่เข้าใจง่ายและไม่หยาบคาย ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 1 พฤษภาคม 2553)

“เป็นข่าวที่มีผลกระทบกับสังคมสูง มีประชาชนเป็นผู้เสียหาย และหน่วยงานของรัฐเพิกเฉย ควรนำเสนออย่างต่อเนื่องให้ครบทุกประเด็นอย่างรอบด้าน จนกว่าจะเกิดการเปลี่ยนแปลง เช่น หากเรานำเสนอเรื่องทุจริตการรับจำนำข้าว ผลสำเร็จของข่าว คือ คนทุจริตต้องถูกลงโทษ ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 17 เมษายน 2553)

“ต้องเป็นเรื่องที่กระทบต่อชาวบ้านมากที่สุด เช่น วิธีการฉ้อโกงของแก๊งค์มั่วสุม หรือการทุจริตของหน่วยงานรัฐในโครงการต่างๆ จนทำให้สูญเสียเงินภาษีของประชาชนโดยไร้ประโยชน์ หรือลงทุนในโครงการใดแล้วทำให้สังคมได้รับความเดือดร้อนจากมลพิษ ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 1 เมษายน 2553)

“ควรนำเสนอเรื่องที่มีผลกระทบต่อประชาชนโดยตรง เช่น เปิดโปงแก๊งค์มิจฉาชีพที่หลอกลวงชาวบ้าน รวมถึงการทุจริตของหน่วยงานต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อชาวบ้านส่วนใหญ่ ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 2 พฤษภาคม 2553)

“ควรนำเสนอเกี่ยวกับเรื่องความเดือดร้อน สภาพความเป็นอยู่ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ซึ่งข่าวประเภทนี้หากได้รับการตีแผ่ในหน้าหนังสือพิมพ์แล้วหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องจะให้ความสนใจในการแก้ปัญหาให้กับประชาชน”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 30 เมษายน 2553)

ตอนที่ 7. เปรียบเทียบความคิดเห็นของบรรณาธิการข่าวกับผู้สื่อข่าวภาคสนามเกี่ยวกับการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน

7.1 สภาพการณ์ในการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน

เมื่อนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มบรรณาธิการข่าวและกลุ่มผู้สื่อข่าวภาคสนาม หนังสือพิมพ์แนวประชานิยมทั้ง 4 ฉบับ คือ ไทยรัฐ เดลินิวส์ ข่าวสด และคมชัดลึก มาเปรียบเทียบกับพบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งสองกลุ่มส่วนใหญ่ ให้ข้อมูลไปในแนวทางเดียวกันว่าหนังสือพิมพ์ทุกฉบับให้ความสำคัญกับการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนเป็นอย่างยิ่ง โดยกองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ทั้ง 4 ฉบับมีนโยบายให้ผู้สื่อข่าวทุกคนต้องพยายามรายงานข่าวในเชิงสืบสวนสอบสวนอย่างสม่ำเสมอ

โดยหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับมีการจัดฝึกอบรม การรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนให้กับผู้สื่อข่าวในสังกัดเป็นระยะ ทั้งที่จัดฝึกอบรมเองภายในองค์กร และส่งผู้สื่อข่าวไปฝึกอบรมกับหน่วยงานอื่นเช่นองค์กรวิชาชีพ หรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อสร้างความเชี่ยวชาญให้กับผู้สื่อข่าว อีกทั้งยังมีการพิจารณาผลตอบแทน เช่น การปรับเงินเดือน และโบนัส เพื่อจูงใจให้ผู้สื่อข่าวให้ความสำคัญกับการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน

ขณะที่องค์กรวิชาชีพหนังสือพิมพ์ เช่น สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย สมาคมผู้สื่อข่าวช่างภาพอาชญากรรมแห่งประเทศไทย สนับสนุนให้ผู้สื่อข่าวรายงานข่าวในลักษณะเชิงสืบสวนสอบสวนโดยการจัดประกวดผลงานข่าว มีการมอบรางวัลอย่างสม่ำเสมอทำให้ผู้สื่อข่าวมีแรงจูงใจในการรายงานข่าวในลักษณะเชิงสืบสวนสอบสวน

นอกจากนี้ผลสัมฤทธิ์จากการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนที่เกิดขึ้นต่อสังคม เป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่จูงใจให้ผู้สื่อข่าว และกองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ให้ความสำคัญกับการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน

ดังตัวอย่างความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“เราให้ความสำคัญกับการรายงานข่าวเชิงสืบสวนเป็นอย่างมาก โดยกำหนดเป็นนโยบายว่าในแต่ละวันจะต้องมีข่าวในเชิงสืบสวนสอบสวนปรากฏอยู่บนหน้าหนังสือพิมพ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 โดยข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนจะมีที่มาสองสาเหตุใหญ่ คือ ได้จากการแตกประเด็นข่าวที่กำลังอยู่ในความสนใจของสังคม ภาษาข่าวเรียกว่าข่าวกระแส และข่าวที่นักข่าวของเราสืบเสาะมาเองเป็นข่าวที่สร้างความแตกต่างจากคู่แข่ง”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 10 มิถุนายน 2554)

“ผู้สื่อข่าวคือฟันเฟืองสำคัญที่ทำให้ได้มาซึ่งข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน ต้องให้ความสำคัญมากเป็นพิเศษซึ่งเราจะจัดฝึกอบรมการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนให้อยู่เสมอ ทั้งที่ฝึกเองภายในองค์กรและส่งไปฝึกอบรมภายนอก และจะมีการพิจารณาความดีความชอบให้หากมีผลงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนที่น่าประทับใจ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 15 มิถุนายน 2554)

“ข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนเป็นการรายงานข่าวชั้นสูง ต้องอาศัยความรู้ความสามารถและประสบการณ์ของผู้สื่อข่าว ซึ่งส่วนมากข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนที่ดีมักได้มาจากนักข่าวที่มีชั่วโมงบินสูง เราจำเป็นต้องฝึกอบรมผู้สื่อข่าวอย่างสม่ำเสมอ และมีโบนัสหรือการขึ้นเงินเดือนให้เป็นกรณีพิเศษ เพื่อโน้มน้าวให้นักข่าวทุกคนอยากทำข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 8 มิถุนายน 2554)

“ให้ความสำคัญกับการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนเป็นอย่างมาก โดยมีการจัดฝึกอบรมให้กับนักข่าวทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทั้งภายใน และภายนอกองค์กร อีกทั้งยังจูงใจนักข่าวโดยการจัดส่งชิ้นงานข่าวของเขาส่งประกวดในชมรมผู้สื่อข่าวอาชญากรรม”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 5 พฤษภาคม 2553)

“รู้สึกภูมิใจหากข่าวที่ทำช่วยปกป้องผลประโยชน์ของชาติ สามารถยับยั้งการคอร์รัปชันของนักการเมืองบางรายที่ร่วมกับข้าราชการบางคนปู้ยี่ปู้ยำงบประมาณแผ่นดิน ผมให้ความสำคัญกับการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนอย่างมาก ขณะที่ต้นสังกัดก็ฝึกอบรมการทำข่าวลักษณะนี้ให้เป็นระยะ มีการเพิ่มเงินเดือน และ โบนัสให้หากมีผลงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนสม่ำเสมอ ขณะที่องค์กรวิชาชีพจัดประกวดผลงานข่าวอย่างสม่ำเสมอกระตุ้นให้ทำข่าวลักษณะนี้มากขึ้น”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2553)

“การรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนถือเป็นหน้าที่ของนักข่าว มันจะรู้สึกภูมิใจหากวันใดได้ทำข่าวเดียว สามารถทำให้หนังสือพิมพ์หรือสื่ออื่นตกข่าวของเรา และยังหากข่าวชิ้นนั้นสามารถผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างหนึ่งอย่างใดในสังคมได้ ก็ยิ่งภูมิใจ มันทำให้สนุกกับการทำงาน ผมว่านี่แหละ คือเสน่ห์ของการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน ผมให้ความสำคัญกับการทำข่าวเชิงสืบสวนอย่างมาก ขณะที่ต้นสังกัดก็ให้การสนับสนุนในการทำข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน”

(ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2553)

“แรงจูงใจสำคัญที่ทำให้อยากทำข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน คือ การอยากรู้ข้อมูลเชิงลึกว่าเหตุการณ์หรือเรื่องนี้เป็นมาเป็นไปอย่างไร และคิดว่าประชาชนผู้อ่านหนังสือพิมพ์ก็อยากรู้ข้อมูลเชิงลึกในเรื่องนั้น ๆ เช่นกัน ผมจะภูมิใจมากหากเรื่องไหนที่เขาพยายามปกปิดแต่ผมสามารถนำมาเปิดเผยได้ ขณะที่ต้นสังกัดมีการฝึกอบรมสร้างความชำนาญในการทำข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนให้อย่างสม่ำเสมอ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 7 เมษายน 2553)

“กองบรรณาธิการสนับสนุนและพยายามกระตุ้นให้ทำข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนเพราะข่าวด้านนี้เป็นประโยชน์ต่อสังคม สามารถชี้ให้เห็นความบกพร่องต่อสิ่งอื่น ๆ ที่ปรากฏในข่าวนั้น ๆ ขณะเดียวกันก็กระตุ้นให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องตระหนักถึงจุดอ่อนและหาทางแก้ไขเพื่อนำไปสู่หนทางที่ดีขึ้นในอนาคต”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 5 เมษายน 2553)

ผู้สื่อข่าวภาคสนามที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ ให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่า การรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนทำได้ยาก เพราะมีอุปสรรคมากเนื่องจากข้อมูลถูกปกปิด มีกฎหมายควบคุมทำให้เข้าถึงข้อมูลได้ยาก ประกอบกับข้อจำกัดภายในหนังสือพิมพ์ เช่น ถูกคุกคามจากผู้มีอิทธิพล หรือถูกอำนาจทุน ชี้นำให้เสนอหรือไม่เสนอข่าว ขณะที่บรรณาธิการข่าวยอมรับว่าข้อจำกัดในการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนที่เกิดจากการถูกคุกคามจากผู้มีอำนาจ และกลุ่มทุน เป็นอุปสรรคสำคัญในการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนของหนังสือพิมพ์

ดังตัวอย่างความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“การทำข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนทำได้ยากเพราะมีกฎหมายคุ้มครอง โดยเฉพาะพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร และกฎหมายอาญาเกี่ยวกับการหมิ่นประมาท ทำให้ผู้สื่อข่าวเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างยากลำบาก อีกทั้งถึงแม้ว่าการรายงานข่าวจะเป็นไปตามข้อเท็จจริงแต่หากขาดพยานหลักฐานผู้สื่อข่าว หรือองค์กรหนังสือพิมพ์อาจถูกฟ้องร้องดำเนินคดีฐานหมิ่นประมาทได้ จึงทำให้ผู้สื่อข่าวและกองบรรณาธิการไม่กล้าเสี่ยง ในบางครั้งอาจต้องตัดใจไม่รายงานข่าวในเรื่องนั้นๆ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 20 กรกฎาคม 2553)

“ปัญหาของการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน คือ แหล่งข่าวมักไม่กล้าเปิดเผยชื่อและที่อยู่ ทำให้เราต้องปกปิดแหล่งที่มาทำให้ข่าวขาดความน่าเชื่อถือ นอกจากนี้มีหลายเรื่องที่เราเข้าไปเจาะถึงข้อมูลข้อเท็จจริงแต่เมื่อนำมาเสนอกองบรรณาธิการแล้วกลับไม่กล้าเล่น เพราะกลัวโดนฟ้อง”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 15 เมษายน 2553)

“อุปสรรคในการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนที่พบมากที่สุด คือ การหาข้อมูลทำได้ยากมากเพราะแหล่งข่าวบางรายมักจะเลี่ยงตอบคำถามเพราะกลัวจะมีผลกระทบกับตำแหน่งหน้าที่การงาน หรืออาจถูกตำหนิหากคำตอบที่ออกมาไม่เป็นที่ถูกใจของผู้มีอำนาจ หรือเป็นคำตอบที่ส่งผลร้ายต่อองค์กร”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 1 เมษายน 2553)

“การถูกคุกคามจากผู้เสียผลประโยชน์ เป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้การรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนไม่สมบูรณ์ เพราะการลงพื้นที่หาข้อมูลจะทำได้ยาก นักข่าวก็กลัวตายเหมือนกัน หากถูกข่มขู่มากๆ ก็เกิดความกลัว และหากไม่ได้รับความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นๆ ค้วยแล้ว นักข่าวจะท้อไม่อยากเข้าไปยุ่งกับเรื่องนั้นๆ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 2 พฤษภาคม 2553)

“อุปสรรคในการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน คือ กลุ่มทุน หรือผู้มีอำนาจ ซึ่งหากข่าวใดที่กระทบกับกลุ่มคนเหล่านี้ การนำเสนอข่าวอาจถูกแทรกแซง โดยเฉพาะการข่มขู่ฟ้องร้องฐานหมิ่นประมาท การตัดงบประมาณ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 10 มิถุนายน 2554)

“ต้องยอมรับว่าในบางครั้งการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนอาจมีอุปสรรค หากข่าวใดที่ไปกระทบต่อกลุ่มทุน หรือผู้มีอำนาจ ซึ่งอาจถูกคุกคามด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ช่มชู้ ฟ้องร้อง หรือบีบบังคับด้วยวิธีการใดวิธีการหนึ่งเพื่อไม่ให้ข่าวนั้นเผยแพร่ ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 15 มิถุนายน 2554)

“ข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนโดยเฉพาะข่าวที่ไปเกี่ยวข้องกับผู้มีอำนาจ และกลุ่มทุน ต้องยอมรับว่าบางครั้งอาจถูกแทรกแซง หรือคุกคาม สารพัดรูปแบบ ซึ่งนั่นเป็นอุปสรรคสำคัญในการรายงานข่าว”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 8 มิถุนายน 2554)

“กลุ่มทุน ผู้มีอำนาจ คืออุปสรรคสำคัญของข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน เพราะหากเมื่อไหร่ที่มีข่าวไปพาดพิงกลุ่มคนเหล่านี้ มักมีปฏิกิริยาตอบโต้ โดยการพยายามแทรกแซงการรายงานข่าว เช่น ช่มชู้ ฟ้องร้อง ใช้กำลังคุกคาม เกณฑ์คนปิดล้อมกักขังหน่วยงานเหยี่ยว ซึ่งมีบ่อยครั้งที่สื่อมวลชนถูกคุกคาม เพื่อกดดันไม่ให้นำเสนอหรือไม่เสนอข่าว ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 5 พฤษภาคม 2553)

7.2 นโยบายในการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน

เมื่อนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์บรรณาธิการข่าวและผู้สื่อข่าวภาคสนาม หนังสือพิมพ์แนวประชานิยมทั้ง 4 ฉบับ คือ ไทยรัฐ เดลินิวส์ ข่าวสด และคมชัดลึก มาเปรียบเทียบกัน พบว่า ทั้งสองกลุ่มให้ข้อมูลสอดคล้องไปในแนวทางเดียวกันว่า หนังสือพิมพ์ทั้ง 4 ฉบับ มีนโยบายให้ผู้สื่อข่าวทุกคนมุ่งเน้นรายงานข่าวในลักษณะเชิงสืบสวนสอบสวน

โดยกองบรรณาธิการจะกำหนดประเด็นและทิศทางการนำเสนอข่าวอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ผู้สื่อข่าวต้องรวบรวมข้อมูลให้ได้ตามกำหนดเพื่อเข้าสู่กระบวนการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน เพื่อสร้างความแตกต่างจากคู่แข่ง หวังสร้างความสนใจจากผู้บริโภคในการพิจารณาเลือกซื้อหนังสือพิมพ์จากข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนที่หนังสือพิมพ์ฉบับนั้น ๆ นำเสนอ

โครงสร้างของหนังสือพิมพ์ทั้ง 4 ฉบับ จะมีโต๊ะข่าวซึ่งรับผิดชอบการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนโดยเฉพาะ ใช้ชื่อโต๊ะข่าวว่า โต๊ะข่าวรายงานพิเศษ หรือโต๊ะสตั๊ปข่าว ซึ่งจะมีการประชุมวางแผนในการเสาะแสวงหาข้อมูลอย่างเป็นขั้นเป็นตอนเพื่อให้ได้ข้อมูลข่าวสารครบถ้วนมากที่สุด ตามกระบวนการการรายงานข่าว

ดังตัวอย่างความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ดังนี้

“การรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนเป็นนโยบายของเราว่าจำเป็นต้องมีอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเรามีทีมสฎีปข่าวหน้า 1 รับผิดชอบในการรายงานข่าวลักษณะนี้ แต่ก็ได้หมายความว่า นักข่าวโต๊ะอื่น ๆ จะรายงานข่าวในเชิงสืบสวนสอบสวนไม่ได้ ทุกคนสามารถทำได้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ ทั้งนี้ นักข่าวทีมสฎีป หน้า 1 จะค่อนข้างมีประสบการณ์มากเป็นพิเศษซึ่งจะมีการประชุมวางแผนการทำงานกันเป็นประจำเพื่อกำหนดประเด็นในการทำข่าว ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 10 มิถุนายน 2554)

“ข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนเป็นเหมือนสีสันของหนังสือพิมพ์ เป็นการแสดงถึงศักยภาพของหนังสือพิมพ์ สร้างความแตกต่างจากคู่แข่ง ดังนั้นหนังสือพิมพ์ทุกฉบับจะมีนโยบายที่ชัดเจนที่จะมุ่งเน้นให้ผู้สื่อข่าวนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน เติลนิวส์มีทีมสฎีปข่าวทำหน้าที่แสวงหาข้อมูลที่จะนำมาเสนอในลักษณะข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน มีการประชุมวางแผนการรายงานข่าวอย่างเป็นแบบแผน มีการติดตามประเด็นต่อเนื่อง ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 15 มิถุนายน 2554)

“เรามีนโยบายให้ผู้สื่อข่าวทุกคนมุ่งเน้นในการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน หากเรื่องไหนมีประเด็นน่าสนใจและเป็นข่าวเดี่ยวที่ได้มา จะพิจารณาให้ตีพิมพ์เป็นข่าวหลักของหน้า 1 ทั้งนี้เรามีทีมข่าวสฎีปหน้า 1 รับผิดชอบหลักในการทำข่าวในเชิงสืบสวนสอบสวนแต่ไม่ได้หมายความว่านักข่าวสายอื่นจะทำข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนไม่ได้ คุณสมบัติของนักข่าวที่ดีจะต้องทำข่าวได้ทุกประเภท แต่ข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนนักข่าวจะต้องมีความเชี่ยวชาญมากเป็นพิเศษ ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 8 มิถุนายน 2554)

“หนังสือพิมพ์หัวสีทุกฉบับต้องมีข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนถือเป็นนโยบายที่ชัดเจน การรายงานข่าวประเภทนี้จะต้องมีความรอบคอบ ซึ่งจะมีการประชุมกันในกองบรรณาธิการเป็นประจำทุกวันเพื่อกำหนดประเด็นข่าวที่จะรายงานข่าวในลักษณะนี้ โดยจะมีทีมข่าวรายงานพิเศษเป็นโต๊ะข่าวที่รับผิดชอบข่าวประเภทนี้โดยเฉพาะ แต่นักข่าวสายอื่น ๆ ก็สามารถทำข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนได้หมด ขึ้นอยู่กับประเด็นข่าวที่น่าสนใจหรือไม่ ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 5 พฤษภาคม 2553)

“ผู้สื่อข่าวภาคสนามทุกคนถูกสั่งให้ต้องทำข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนอย่างสม่ำเสมอ นอกเหนือจากข่าวรูทีนที่ต้องทำทุกวัน ห้ามตกข่าว และต้องพยายามหลีกเลี่ยงประเด็นให้นอกเหนือจากคู่แข่ง ซึ่งประเด็นข่าวนี้กองบรรณาธิการหรือบรรณาธิการข่าวจะเป็นผู้กำหนดประเด็นข่าวให้ผู้สื่อข่าวหาข้อมูลเพิ่ม นอกเหนือจากประเด็นที่ผู้สื่อข่าวคิดเอง ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ , สัมภาษณ์ 24 กุมภาพันธ์ 2553)

“หนังสือพิมพ์ทุกฉบับมีนโยบายที่ไม่แตกต่างกัน คือ ผู้สื่อข่าวภาคสนามทุกคนต้องมีผลงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน หรือที่เรียกกันว่าข่าวเดี่ยว อย่างสม่ำเสมอ นอกเหนือจากข่าวรูทีนที่ต้องทำทุกวัน ซึ่งข่าวรูทีนจะเป็นพื้นฐานที่ต้องทำ จะตกข่าวไม่ได้ ส่วนข่าวเดี่ยวเหมือนเป็นการแสดงศักยภาพของตัวผู้สื่อข่าว ส่วนประเด็นข่าวนั้นมีทั้งที่ตัวผู้สื่อข่าวกำหนดเอง และมาจากการกำหนดประเด็นของบรรณาธิการข่าวหรือกองบรรณาธิการ ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 27 มีนาคม 2553)

“การรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนมีการกำหนดเป็นนโยบายว่า ผู้สื่อข่าวทุกคนต้องมีความพยายามรายงานข่าวในลักษณะนี้ให้ได้ อย่างสม่ำเสมอ เนื่องจากเป็นการแสดงศักยภาพของผู้สื่อข่าว ข่าวประเภทนี้ส่วนมากจะเป็นข่าวเดี่ยว หากทำได้จะเป็นการสร้างจุดขายให้กับหนังสือพิมพ์ เนื่องจากแตกต่างจากคู่แข่ง ส่วนประเด็นข่าวนั้นมีทั้งที่ผู้สื่อข่าวกำหนดเอง และมาจากบรรณาธิการข่าวหรือกองบรรณาธิการ ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ ”

(ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 28 กรกฎาคม 2553)

“หนังสือพิมพ์ทุกฉบับมีนโยบายให้ผู้สื่อข่าวภาคสนามมุ่งเน้นรายงานข่าวในลักษณะเชิงสืบสวนสอบสวน เพราะเป็นการสร้างความแตกต่างจากคู่แข่ง ผู้สื่อข่าวเองก็อยากมีผลงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนอย่างสม่ำเสมอ เนื่องจากเป็นการแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของตัวเอง ส่วนการกำหนดประเด็นข่าวนั้นเริ่มแรกมักมีที่มาจากตัวผู้สื่อข่าว แต่หลังจากนำเสนอข่าวไปแล้วกองบรรณาธิการ หรือบรรณาธิการข่าว จะเข้ามามีบทบาทในการช่วยกำหนดประเด็นข่าว และทิศทางการนำเสนอข่าว ”

(ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 2 สิงหาคม 2553)

จากการสัมภาษณ์ทั้งบรรณาธิการข่าวและผู้สื่อข่าวภาคสนาม ให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่า ข้อมูลข่าวสารที่จะนำมาเสนอในรูปแบบข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนนั้น ไม่มีการกำหนดว่าจะเป็น

ข้อมูลข่าวสารประเภทไหน แต่จะต้องเป็นเรื่องที่กระทบกับคนส่วนใหญ่ในสังคม เช่น การทุจริตคอร์รัปชัน, ขบวนการหรือเครือข่ายที่กระทำผิดกฎหมาย, ข่าวที่มีบุคคลที่มีชื่อเสียง ผู้มีอิทธิพล ผู้นำคารา หรือบุคคลซึ่งเป็นที่รู้จักและอยู่ในความสนใจของคนในสังคม โดยข้อมูลที่เสนอนั้นจะต้องถูกต้องชัดเจน และต้องมีพยานหลักฐานยืนยัน

ดังตัวอย่างของผู้ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“ไม่มีข้อกำหนดตายตัวว่าข่าวประเภทไหนจะเป็นข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน ทุกเรื่องทั้งการเมือง อาชญากรรม บันเทิง การศึกษา หรือสาธารณสุข ขึ้นอยู่กับประเด็นของข่าวว่าน่าสนใจหรือไม่ รายงานไปแล้วมีผลกระทบต่สังคมมากน้อยแค่ไหน เมื่อรายงานไปแล้วความมุ่งหวังสูงสุดคือต้องมีการเปลี่ยนแปลงอย่างใดอย่างหนึ่งในเรื่องนั้น ๆ ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 10 มิถุนายน 2554)

“ข้อมูลข่าวสารทุกประเภทสามารถนำมาเสนอเป็นข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนได้หมด ทั้งการเมือง กีฬา อาชญากรรม สาธารณสุข การศึกษา และบันเทิง ขึ้นอยู่กับว่าเป็นเรื่องที่น่าสนใจหรือเปล่า เสนอข่าวไปแล้วจะส่งผลกระทบต่อคนส่วนใหญ่หรือไม่”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 15 มิถุนายน 2554)

“เรื่องราวในทุกแวดวงทั้งเรื่องการเมือง กีฬา อาชญากรรม เศรษฐกิจ ต่างประเทศ การศึกษา หรือสาธารณสุข ขึ้นอยู่กับว่าประเด็นน่าสนใจหรือไม่ กระทบกับคนส่วนใหญ่หรือเปล่า ซึ่งเราคาดหวังว่าข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนที่รายงานไปจะกลายเป็นกระแสใหญ่ที่คนในสังคมต่างให้ความสนใจ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 8 มิถุนายน 2554)

“ข่าวทุกประเภท ทุกด้าน ทุกเรื่อง สามารถนำมาเสนอในรูปข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนได้หมดอยู่ที่การต่อยอดของทีมข่าว และความน่าสนใจของตัวเนื้อหาว่ามีผลกระทบต่อคนส่วนใหญ่หรือไม่”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 5 พฤษภาคม 2553)

“ข่าวความน่าเฟะของสังคมเป็นประเด็นแรก ๆ ที่กองบรรณาธิการสนใจ และถือเป็นนโยบายที่นักข่าวทุกคนต้องแสวงหามาทำข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน มันใจได้เลยว่าได้ตีพิมพ์เน่ กองบรรณาธิการจะวางแผนเป็นขั้นตอนว่าจะเสนอประเด็นไหนและขยายผลต่ออย่างไร ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 7 มกราคม 2553)

“ข่าวทุจริตคอร์รัปชัน การฉกฉวยผลประโยชน์ของนักการเมืองและข้าราชการ หรือข่าวที่มีการกระทำผิดกฎหมายที่มีผลกระทบต่อสังคมโดยรวม เช่น ขบวนการปลอมบัตรประชาชน การบุกรุกป่า ขบวนการค้ายาเสพติดที่มีคนของรัฐเข้าไปเกี่ยวข้อง หรือการทุจริตอย่างคดีบ่อขยะคลองด่าน ข้อมูลข่าวสารประเภทนี้เป็นที่ต้องการของกองบรรณาธิการแน่นอน ข่าวเหล่านี้เป็นนโยบายของผู้บริหารหนังสือพิมพ์เพราะขายได้ ใครๆก็อยากรู้”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 9 เมษายน 2553)

“ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการทุจริต การแสวงหาผลประโยชน์ไม่ชอบของนักการเมืองและข้าราชการระดับสูง ข่าวที่มีบุคคลที่มีชื่อเสียง เช่นดารา นักการเมือง คนดัง ซึ่งเป็นที่รู้จัก รวมถึงข่าวที่มีผลกระทบต่อคนหมู่มาก เป็นข้อมูลลำดับต้น ๆ ที่จะต้องได้รับการพิจารณาในการนำมาเสนอเป็นข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน ข้อมูลข่าวสารประเภทนี้รับรองขายได้แน่ เพราะคนส่วนใหญ่อยากรู้”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 17 เมษายน 2553)

“ข่าวทุจริตเชิงนโยบาย คือ ประเด็นข่าวที่กองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ ชื่นชอบ เช่นเดียวกับข่าวที่มีคนมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก เช่น นักการเมือง ดารา นักวิชาการ ข้าราชการระดับสูง หรือ ข่าวที่มีผลกระทบกับคนหมู่มาก หากเจาะประเด็นเหล่านี้มาได้ร้อยทั้งร้อยได้ตีพิมพ์แน่”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 1 พฤศจิกายน 2553)

ตอนที่ 8. เปรียบเทียบความคิดเห็นของบรรณาธิการข่าวกับผู้สื่อข่าวภาคสนามเกี่ยวกับเทคนิคและวิธีการในการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน

8.1 การคิดและการกำหนดประเด็นข่าว

เมื่อนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มบรรณาธิการข่าว และกลุ่มผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ทั้ง 4 ฉบับ คือ ไทยรัฐ เดลินิวส์ ข่าวสด และคมชัดลึก มาเปรียบเทียบกันพบว่าทั้งสองกลุ่ม ให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่า ที่มาของความคิดและการกำหนดประเด็นข่าว มาจาก 2 สาเหตุ คือ

8.1.1 การต่อ ยอดจากข่าวกระแส (ข่าวรู่ทึน) คือ การขยายความข่าวที่อยู่ในความสนใจของสังคมในเวลานั้นๆ

8.1.2 การกำหนดประเด็นของกองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ (การสร้างข่าว) คือ การนำเสนอข่าวนอกกระแส

ดังตัวอย่างความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ดังนี้

“ข่าวเชิงสืบสวนมีที่มาจาก 2 แหล่งใหญ่ คือ การต่อ ยอดจากข่าวกระแสหรือข่าวรู่ทึน และ ข่าวที่กองบรรณาธิการสร้างขึ้นเองที่เรียกกันในกลุ่มนักข่าวว่าข่าวเดี่ยว โดยการต่อ ยอดจากข่าวกระแสจะพิจารณาว่าข่าวที่กำลังเป็นกระแสอยู่ในเวลานั้น สื่อต่าง ๆ โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ คู่แข่งยังไม่เสนอในประเด็นใดบ้างก็จะนำประเด็นนั้นมานำเสนอให้ครบถ้วนรอบด้านส่วนข่าวที่สร้างเองเป็นเรื่องที่กองบรรณาธิการหรือผู้สื่อข่าวคิดประเด็นขึ้นเองซึ่งมีที่มาจากการสังเกตของผู้สื่อข่าวได้จากแหล่งข่าวหรือข้อมูลที่ได้รับร้องเรียนมา ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 10 มิถุนายน 2554)

“ข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนส่วนมากจะเป็นข่าวที่นักข่าวได้ข้อมูลมาจากการสังเกต จากแหล่งข่าว หรือประชาชนที่เข้ามาร้องเรียน ซึ่งหลังได้ข้อมูลมาแล้วกองบรรณาธิการจะร่วมกำหนดประเด็นให้นักข่าวขยายผลต่อ แต่ก็มีหลายข่าวที่ได้มาจากการต่อ ยอดจากข่าวที่เป็นกระแส หรือข่าวรู่ทึนอยู่แล้ว แต่เราต้องหาข้อมูลเชิงลึกให้มากกว่าสื่ออื่น ๆ เพื่อสร้างความแตกต่าง ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 15 มิถุนายน 2554)

“ข่าวสืบสวนสอบสวนสามารถต่อ ยอดได้จากข่าวที่กำลังเป็นกระแสอยู่ในสังคม เป็นการแตกประเด็นจากข่าวที่อยู่ในความสนใจ หรือไม่ก็เป็นข่าวที่นักข่าว หรือ กองบรรณาธิการสร้างข่าวขึ้นมาใหม่ โดยข้อมูลที่นำมารายงานข่าวนั้นอาจได้มาจากการสังเกต จากแหล่งข่าว หรือได้จากการรับเรื่องร้องเรียนจากประชาชน ขึ้นอยู่กับการกำหนดประเด็นของกองบรรณาธิการว่าจะเสนอข่าวเรื่องนั้นในประเด็นไหนอย่างไร ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 8 มิถุนายน 2554)

“ข้าวเชิงสืบสวนสอบสวนได้จากการต่อยอดจากชิ้นข้าวรายวัน โดยจะพิจารณาว่า ประเด็นใดยังไม่นำเสนอในสื่ออื่น และข้าวที่กองบรรณาธิการหรือนักข่าวคิดประเด็นขึ้น ซึ่งข้อมูล ที่นำเสนออาจได้จากการสังเกต จากแหล่งข่าวหรือเรื่องที่ได้รับร้องเรียน จากประชาชน ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 5 พฤษภาคม 2553)

“การคิดและการกำหนดประเด็นข้าวเชิงสืบสวนสอบสวนมีทั้งที่ผู้สื่อข่าวคิดเอง บรรณาธิการข่าวคิด หรือเกิดจากการประชุมระดมความเห็นในที่ประชุมกองบรรณาธิการ โดยส่วน ใหญ่มีที่มาจากการต่อยอดจากข่าวกระแส และการสร้างข่าวขึ้น ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 5 กุมภาพันธ์ 2553)

“ข้าวเชิงสืบสวนสอบสวนเริ่มต้นจากการคิดและกำหนดประเด็น ซึ่งมาจากการต่อยอด ข่าวรูทีน และการสร้างข่าว ซึ่งผู้สื่อข่าวอาจคิดและกำหนดประเด็นเอง บรรณาธิการข่าวเป็นผู้คิด หรือเป็นการระดมความคิดในที่ประชุมของกองบรรณาธิการ ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 15 กุมภาพันธ์ 2553)

“การคิด และการกำหนดประเด็นเป็นจุดเริ่มต้นของการรายงานข้าวเชิงสืบสวน สอบสวนมีที่มาจากการต่อยอดข่าวรูทีน และการสร้างข่าว ซึ่งผู้สื่อข่าวอาจคิด และกำหนดประเด็น เอง บรรณาธิการข่าวเป็นผู้คิด หรืออาจเกิดจากการระดมความคิดในที่ประชุมกองบรรณาธิการ ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 1 มีนาคม 2553)

“ข้าวเชิงสืบสวนสอบสวนเริ่มต้นจากการคิดและกำหนดประเด็นข่าวโดยผู้สื่อข่าวอาจ คิดและกำหนดเอง บรรณาธิการเป็นผู้คิด และกำหนดประเด็น หรือเกิดจากการระดมความคิด ในที่ประชุมของกองบรรณาธิการข่าว ซึ่งจะมีที่มาจาก 2 สาเหตุคือ ต่อยอดจากข่าวรูทีน หรือสร้าง ข่าวใหม่ขึ้นมา ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 5 มีนาคม 2553)

จากการสัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งกลุ่มบรรณาธิการข่าวและกลุ่มผู้สื่อข่าวภาคสนาม ให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่า การคิดและกำหนดประเด็นข่าว มีทั้งที่ผู้สื่อข่าวคิดกำหนดประเด็นเอง บรรณาธิการข่าวเป็นผู้คิดกำหนดประเด็น และเกิดจากการประชุมระดมความคิดในที่ประชุมของ กองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์

ดังตัวอย่างความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“การคิดและการกำหนดประเด็นข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนมีทั้งที่ผู้สื่อข่าวคิดเอง บรรณาธิการข่าวคิด หรือเกิดจากการประชุมระดมความเห็นในที่ประชุมกองบรรณาธิการ โดยส่วนใหญ่มีที่มาจากการต่อยอดจากข่าวกระแส และการสร้างข่าวขึ้น ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 5 กุมภาพันธ์ 2553)

“ข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนเริ่มต้นจากการคิดและกำหนดประเด็น ซึ่งมีที่มาจากการต่อยอดจากข่าวรูทีน และการสร้างข่าว ซึ่งผู้สื่อข่าวอาจคิดและกำหนดประเด็นเอง บรรณาธิการข่าวเป็นผู้คิด หรือเป็นการระดมความคิดในที่ประชุมของกองบรรณาธิการ ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 15 กุมภาพันธ์ 2553)

“การคิด และการกำหนดประเด็นเป็นจุดเริ่มต้นของการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนมีที่มาจากการต่อยอดข่าวรูทีน และการสร้างข่าว ซึ่งผู้สื่อข่าวอาจคิด และกำหนดประเด็นเอง บรรณาธิการข่าวเป็นผู้คิด หรืออาจเกิดจากการระดมความคิดในที่ประชุมกองบรรณาธิการ ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 1 มีนาคม 2553)

“ข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนเริ่มต้นจากการคิดและกำหนดประเด็นข่าวโดยผู้สื่อข่าวอาจคิดและ กำหนดเอง บรรณาธิการเป็นผู้คิดและกำหนดประเด็นเอง หรือเกิดจากการระดมความคิดในที่ประชุม ของกองบรรณาธิการข่าว ซึ่งจะมีที่มาจาก 2 สาเหตุคือ ต่อยอดจากข่าวรูทีน หรือสร้างข่าวใหม่ขึ้นมา ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 5 มีนาคม 2553)

จากการสัมภาษณ์ทั้งบรรณาธิการข่าวและผู้สื่อข่าวภาคสนามที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ ให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่าการคิดและการกำหนดประเด็นจากการต่อยอดข่าวกระแสมีวิธีการเหมือนกันไม่ว่าผู้สื่อข่าวจะคิดและกำหนดประเด็นเอง บรรณาธิการข่าวเป็นผู้คิดและกำหนดประเด็นข่าว หรือเกิดจากการระดมความคิดในที่ประชุมของกองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์

การคิด และกำหนดประเด็นข่าวทำได้โดย การอ่าน การดู การฟังข่าวซึ่งสื่อมวลชนทุกแขนงต่างแข่งขันกันนำเสนอ แล้ววิเคราะห์หาประเด็นที่ขาดตกบกพร่องยังไม่มี การนำเสนอ หรือ

คิดหาประเด็นที่ผู้บริโภคมูลค่าข่าวสารน่าจะอยากรู้ แล้ววางแผนรวบรวมข้อมูล และนำเสนอข่าวอย่างต่อเนื่อง โดยแตกประเด็นไปเรื่อย ๆ จากประเด็นเล็กขยายไป สู่ประเด็นใหญ่ไปจนกว่าจะหมดประเด็น

ดังตัวอย่างความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“การคิดและการกำหนดประเด็นข่าวที่ได้จากการต่อยอดข่าวรูทีน เกิดจากการวิเคราะห์ว่าข่าวที่เราดูจากโทรทัศน์ ฟังจากวิทยุ และอ่านจากหนังสือพิมพ์ฉบับอื่น ยังมีประเด็นใดบ้างที่ยังไม่ได้นำเสนอ แล้วคิดว่าเราในฐานะผู้บริโภคข่าวยังอยากรู้ประเด็นใดบ้าง เมื่อรู้แล้วก็มอบหมายให้นักข่าวเขาไปรวบรวมข้อมูลตามประเด็นนั้น ๆ เพื่อนำเสนอให้ต่อเนื่อง โดยคิดขยายประเด็นออกไปเรื่อย ๆ จากประเด็นเล็ก ๆ ไปสู่ประเด็นใหญ่ จนกว่าประเด็นจะหมด ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 10 มิถุนายน 2554)

“ต้องตรวจสอบข่าวจากสื่ออื่นทุก ๆ วัน เพื่อดูว่าเขาเสนออะไรบ้าง แล้วให้คิดว่าเราเป็นคนหนึ่งที่บริโภคข่าว ดูแล้วอ่านแล้วยังขาดประเด็นไหนที่อยากรู้ ก็ให้นักข่าวไปรวบรวมข้อมูลในประเด็นนั้นเพิ่ม ขยายประเด็นออกไปเรื่อย ๆ จากประเด็นเล็กไปประเด็นใหญ่ ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 15 มิถุนายน 2554)

“การคิดและกำหนดประเด็นข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนจากการต่อยอดข่าวรูทีนทำได้ โดยการตรวจสอบการนำเสนอข่าวจากสื่ออื่นว่ายังขาดประเด็นใดบ้างแล้วให้คิดว่าประเด็นนั้น ผู้บริโภคข่าวอยากรู้หรือไม่หาคิดว่าเขาน่าจะอยากรู้ก็จะให้ผู้สื่อข่าวรวบรวมข้อมูลให้ครบถ้วนแล้วนำเสนอให้ต่อเนื่องจนกว่าจะหมดประเด็น ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 8 มิถุนายน 2554)

“ตรวจสอบสื่ออื่นว่าเขาเสนอประเด็นใดไปบ้างและยังขาดประเด็นใดบ้างที่ผู้บริโภคข่าวน่าจะอยากรู้ นั่นคือ การคิดและกำหนดประเด็นจากการต่อยอดข่าวรูทีน เมื่อได้ประเด็นแล้วให้ผู้สื่อข่าวไปรวบรวมข้อมูล โดยให้ขยายประเด็นออกไปเรื่อยจากเล็กไปใหญ่จนกว่าจะหมดประเด็น

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 5 พฤษภาคม 2553)

“การคิดและการกำหนดประเด็นข่าวที่ได้จากการต่อยอดข่าวรูทีน เกิดจากการอ่าน การฟัง การดูข่าว ที่เผยแพร่ผ่านสื่อมวลชนทุกแขนง แล้ววิเคราะห์หาประเด็นใดที่ยังขาด และประชาชนน่าจะอยากรู้ หลังจากนั้นให้รวบรวมข้อมูลในประเด็นนั้น ๆ แล้วนำเสนอให้ต่อเนื่อง โดยขยายประเด็นออกไปเรื่อยๆจากประเด็นเล็ก ๆ ไปสู่ประเด็นใหญ่ จนกว่าประเด็นจะหมด ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 5 กุมภาพันธ์ 2553)

“การคิดประเด็นข่าวจากการต่อยอดข่าวรูทีน ทำได้โดยการตรวจสอบการนำเสนอข่าวจากสื่อมวลชนทุกแขนง แล้ววิเคราะห์หาประเด็นใดที่ยังไม่ได้นำเสนอบ้าง เมื่อทราบแล้วก็มุ่งเน้นในการรวบรวมข้อมูลในประเด็นนั้น แล้ววางแผนนำเสนอโดยให้เรียงลำดับความสำคัญ ขยายความจากประเด็นเล็กๆ ไปยังประเด็นใหญ่ให้มีเนื้อหาต่อเนื่องกัน ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 15 กุมภาพันธ์ 2553)

“การคิด และการกำหนดประเด็นข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน ที่มาจากการต่อยอดข่าวรูทีน ทำได้โดยการตรวจสอบการนำเสนอข่าวจากสื่อมวลชนทุกแขนงว่ายังประเด็นไหนขาดตกบกพร่องยังไม่ได้นำเสนอ แล้วให้คิดคาดเดาว่าประเด็นนั้นประชาชนผู้บริโภคข่าวต้องการรู้หรือไม่ หากคำนวณแล้วว่าประเด็นที่คิดได้ผู้บริโภคข่าวน่าจะอยากรู้ ก็ให้รวบรวมข้อมูลให้ครบถ้วน แล้วนำเสนอให้ต่อเนื่องจนกว่าจะหมดประเด็น ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 1 มีนาคม 2553)

“การคิดและการกำหนดประเด็นข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนที่ได้จากการต่อยอดจากข่าวรูทีน เกิดจากการตรวจสอบการนำเสนอข่าวจากสื่อมวลชนทุกแขนง แล้วทำความเข้าใจกับข่าวนั้น ๆ ให้ถ่องแท้ ก่อนจะวิเคราะห์หาประเด็นที่ยังไม่ได้นำเสนอ คาดเดาว่าผู้บริโภคต้องการรู้เรื่องอะไร หลังจากนั้นให้รวบรวมข้อมูลให้ครบถ้วน วางแผนนำเสนอให้มีความต่อเนื่องขยายความจากประเด็นเล็ก ไปยังประเด็นใหญ่ จนกว่าประเด็นหมด ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 5 มีนาคม 2553)

จากการสัมภาษณ์ทั้งบรรณาธิการข่าวและผู้สื่อข่าวภาคสนามที่ให้สัมภาษณ์ ให้ข้อมูลไปในทิศทางเดียวกันว่า การคิดและการกำหนดประเด็นนอกจากเกิดจากการต่อยอดข่าวรูทีนแล้ว การสร้างข่าว ยังเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่น่าไปสู่การรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน โดยการสร้างข่าว

คือการนำเสนอข่าวเดี่ยว ที่ผู้สื่อข่าวของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับได้ข้อมูลข่าวในเรื่องนั้น ๆ มาเพียงฉบับเดียว

ข้อมูลข่าวได้มาจาก ความช่างสังเกต ช่างสงสัย การจินตนาการ การตั้งสมมติฐาน การตั้งคำถาม แล้วหาคำตอบ ในสิ่งที่สงสัย ซึ่งข้อมูลเหล่านี้หาได้รอบตัว โดยต้องเป็นเรื่องที่มีความสด ใหม่ น่าสนใจ ใกล้ตัว และกระทบกับผู้คนในสังคมโดยรวม

ข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนที่เกิดจากการสร้างข่าวจะเลือกช่วงเวลาในการนำเสนอระหว่างที่ข่าวในกระแสไม่โดดเด่น เพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้ข่าวในกระแสกลบข่าวที่สร้างขึ้น โดยต้องวางแผนนำเสนอข่าวอย่างเป็นขั้นตอนค่อย ๆ ขยายความจากประเด็นเล็กไปยังประเด็นใหญ่จนกว่าประเด็นหมด

ดังตัวอย่างความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“การสร้างข่าว มักทำกันในช่วงที่ข่าวรูทีนขาดความโดดเด่น คิดและกำหนดประเด็นได้จากการสังเกตสิ่งรอบๆตัว แล้วจินตนาการตาม ตั้งคำถามในสิ่งที่พบเห็นสิ่งที่ได้ยินมา แล้วแสวงหาคำตอบ ถามตัวเองว่าหากเป็นผู้บริโภคว่ามีความอยากรู้ในเรื่องใดแล้ววางแผนนำเสนอข่าวในเรื่องนั้นให้มีเนื้อหาต่อเนื่อง ขยายจากประเด็นเล็กไปยังประเด็นใหญ่ จนกว่าจะหมดประเด็น ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 10 มิถุนายน 2554)

“การสร้างข่าวโดยมากประเด็นข่าวจะมาจากการสังเกตสิ่งรอบตัวหรืออาจได้ข้อมูลมาจากแหล่งข่าว หรือไม่มีผู้ใดครีอนำข้อมูลมามอบให้ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ต้องเป็นเรื่องที่ไม่ชอบมาพากล ชวนสงสัย นำไปสู่การตั้งคำถาม แล้วเกิดการแสวงหาคำตอบ แล้วให้คิดว่าหากเราเป็นผู้บริโภคว่าอยากรู้เรื่องอะไรแล้วให้นำเสนอในเรื่องนั้น โดยต้องนำเสนอให้มีเนื้อหาต่อเนื่อง ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 15 มิถุนายน 2554)

“การสร้างข่าว สิ่งที่จะทำให้คิดและกำหนดประเด็นข่าวได้คือ การสังเกตสิ่งรอบตัว แสวงหาเรื่องราวใหม่ๆ เรื่องไม่ชอบมาพากลแล้วจินตนาการตามเพื่อสร้างความสงสัย หลังจากนั้นให้หาคำตอบพร้อมทั้งคาดเดาว่าผู้บริโภคข่าวต้องการรู้อะไร แล้วเสนอในเรื่องนั้น ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 8 มิถุนายน 2554)

“การคิดและกำหนดประเด็น เพื่อสร้างข่าวใหม่ ที่นอกเหนือจากข่าวรูทีนนั้นมักทำกัน ในช่วงที่ข่าวรูทีนขาดความโดดเด่น ไม่เช่นนั้นข่าวที่สร้างขึ้นจะถูกกลืน การคิดประเด็นข่าวทำได้ โดยการสังเกตสิ่งที่เกิดขึ้นรอบตัว ต้องแสวงหาเรื่องราวใหม่ ๆ โดยเฉพาะเรื่องที่ไม่ชอบมาพากล เร้นลับซ่อนเงื่อน แล้วให้จินตนาการตาม เพื่อสร้างความสงสัย หลังจากนั้นให้แสวงหาคำตอบ คาดเดาว่าผู้บริโภคว่าต้องการรู้อะไร แล้วรวบรวมข้อมูลให้ครบถ้วนรอบด้าน แล้ววางแผนนำเสนอให้มีความต่อเนื่องค่อยๆขยายประเด็นจากเล็กไปใหญ่ จนกว่าจะหมดประเด็น ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 5 พฤษภาคม 2553)

“ข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน ที่เกิดจากการคิดและการกำหนดประเด็นเองของ หนังสือพิมพ์หรือที่เรียกว่าการสร้างข่าวนั้น จะเกิดขึ้นในช่วงที่ข่าวรูทีนขาดความโดดเด่น ซึ่งการคิดประเด็นข่าว เกิดจากการสังเกตสิ่งรอบ ๆ ตัว แล้วจินตนาการตาม สร้างความสงสัยในสิ่งที่พบเห็น และได้ยินมา แล้วตั้งคำถามในสิ่งที่พบเพื่อแสวงหาคำตอบ แล้วให้ถามตัวเองว่าหากเป็นผู้บริโภคข่าวมีความอยากรู้ในเรื่องใดหลังจากนั้นให้รวบรวมข้อมูลในเรื่องนั้น ๆ ให้กระจ่าง แล้ววางแผนนำเสนอข่าวในเรื่องนั้นให้มีเนื้อหาต่อเนื่อง ขยายจากประเด็นเล็กไปยังประเด็นใหญ่ จนกว่าจะหมดประเด็น ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 24 กุมภาพันธ์ 2553)

“ข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนที่มาจากความคิดและกำหนดประเด็นของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับ ภาษาข่าว เรียกว่า การสร้างข่าวประเด็นข่าวลักษณะนี้ ได้มาจากการสังเกตสิ่งที่เกิดขึ้นรอบตัว โดยเฉพาะการพบเห็นสิ่งไม่ชอบมาพากล ขวณสงสัย นำไปสู่การตั้งคำถาม แล้วเกิดการแสวงหาคำตอบแล้วพิจารณาต่อว่าข้อมูลที่ได้อาจหากเราเป็นผู้บริโภคข่าวจะสนใจอยากรู้อันหรือไม่ หากต้องการอยากรู้ ให้ถามต่อว่าอยากรู้อะไรแล้วให้นำเสนอในเรื่องนั้นโดยต้องวางแผนนำเสนอให้มีเนื้อหาต่อเนื่อง เริ่มจากประเด็นเล็กไปสู่ประเด็นใหญ่ ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 9 เมษายน 2553)

“ข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนที่เกิดจากการสร้างข่าว สิ่งที่จะทำให้คิดและกำหนดประเด็นข่าวได้คือ การสังเกตสิ่งรอบตัว แสวงหาเรื่องราวใหม่ๆ เรื่องไม่ชอบมาพากลแล้วจินตนาการตาม เพื่อ สร้างความสงสัย หลังจากนั้นให้แสวงหาคำตอบโดยการตรวจสอบจากผู้รู้ให้รอบด้าน พร้อมทั้งคาดเดาว่าผู้บริโภคข่าวต้องการรู้อะไร แล้วนำเสนอเรื่องนั้นให้ต่อเนื่อง จนกว่าจะหมดประเด็น ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 1 มีนาคม 2553)

“ผู้สื่อข่าวต้องสังเกตสิ่งรอบตัว ต้องแสวงหาเรื่องราวใหม่ ๆ โดยเฉพาะเรื่องที่ไม่ชอบมาพากล เร็นลับซ่อนเงื่อน แล้วให้จินตนาการตาม เพื่อสร้างความสงสัย หลังจากนั้นให้แสวงหาคำตอบ คาดเดาว่าผู้บริโภคว่าต้องการรู้อะไร แล้วรวบรวมข้อมูลให้ครบถ้วนรอบด้าน แล้ววางแผนนำเสนอให้มีความต่อเนื่องค่อย ๆ ขยายประเด็นจากเล็กไปใหญ่ จนกว่าจะหมดประเด็น นี่คือหลักคิด และกำหนดประเด็น เพื่อสร้างข่าวใหม่ไว้เผยแพร่ในช่วงที่ข่าวรูทีนไม่ค่อยน่าสนใจ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 1 พฤศจิกายน 2553)

8.2 การรวบรวมข้อมูล

เมื่อนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มบรรณาธิการและผู้สื่อข่าวภาคสนามมาเปรียบเทียบกันพบว่า ทั้ง 2 กลุ่มให้ข้อมูลไปในทิศทางเดียวกันว่า ข้อมูลข่าวสารมักได้มาจากแหล่งข่าว ซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ แหล่งข่าวบุคคล และแหล่งข่าวที่เป็นเอกสาร

ในกลุ่มผู้สื่อข่าวภาคสนาม ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ ให้ข้อมูลไปในแนวทางเดียวกันว่า ให้ความสำคัญกับแหล่งข่าวบุคคลมากกว่าแหล่งข่าวที่เป็นเอกสาร โดยให้เหตุผลว่าหากมีแหล่งข่าวบุคคลที่ดีจะได้รับข้อมูลเอกสารมาควบคู่กันด้วย อีกทั้งแหล่งข่าวเอกสารเสี่ยงต่อการถูกฟ้องร้อง จำเป็นต้องตรวจสอบข้อเท็จจริงให้กระจ่าง

ซึ่งในประเด็นนี้ค่อนข้างแตกต่างจากกลุ่มบรรณาธิการข่าวส่วนใหญ่ที่ระบุว่า ทั้งแหล่งข่าวบุคคลและแหล่งข่าวเอกสารมีความสำคัญเท่าเทียมกัน ขึ้นอยู่กับสถานการณ์และความน่าเชื่อถือ

ดังตัวอย่างความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ดังนี้

“ข้อมูลที่จะนำมาเสนอเป็นข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนจะมาจาก 2 แหล่ง คือ แหล่งข่าวบุคคล และแหล่งข่าวเอกสาร แต่ส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับแหล่งข่าวบุคคลมากกว่า เพราะหากมีแหล่งข่าวบุคคลที่ดีก็จะได้มาซึ่งแหล่งข่าวเอกสารที่ดีด้วย อย่างเช่นเราจะนำเสนอข่าวเกี่ยวกับยาเสพติด ข้อมูลจะหาได้จากแหล่งข่าวบุคคลคือ ตำรวจปราบปรามยาเสพติด ซึ่งนอกจากพวกเขาสามารถบอกถึงขบวนการค้ายาเสพติดได้แล้ว ยังมีเอกสารจำพวกสถิติการค้ายาเสพติด หรือข้อมูลการแพร่ระบาดของยาเสพติดด้วย”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 10 มีนาคม 2553)

“การรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนนั้น ผู้สื่อข่าวจำเป็นต้องคิดหาประเด็นข่าวใหม่ๆ เสมอ โดยประเด็นข่าว หาได้จากแหล่งข่าวบุคคล หรือแหล่งข่าวเอกสาร ซึ่งจำเป็นต้องเข้าไปถึงแหล่งข่าวทั้ง 2 ประเภท แต่ส่วนมากมักให้ความสำคัญกับแหล่งข่าวบุคคลมากกว่า เพราะหากสามารถเข้าถึงแหล่งข่าวบุคคลได้ ก็มักจะได้แหล่งข่าวเอกสารมาประกอบด้วย”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 9 เมษายน 2553)

“การรายงานข่าวให้ได้ดีเราต้องรู้จักหาประเด็น ซึ่งการจะมีประเด็นข่าวได้นั้นผู้สื่อข่าวต้องเข้าไปถึงแหล่งข่าว ทั้งแหล่งข่าวบุคคลและแหล่งข่าวเอกสาร เช่นหากต้องการรายงานข่าวเรื่องการบุกรุกป่า แหล่งข่าวบุคคลที่ต้องไปหาเพื่อขอข้อมูล คือ เจ้าหน้าที่ป่าไม้ รวมถึงบุคคลที่เกี่ยวข้องและที่ขาดไม่ได้คือประชาชนในพื้นที่ ส่วนแหล่งข่าวเอกสารอาจเป็นข้อมูลทางสถิติที่หน่วยงานต่าง ๆ จัดทำไว้ ทั้งนี้เราต้องกำหนดประเด็นให้ต่อเนื่อง ขยายปมให้ครบถ้วนรอบด้าน โดยตัวข่าวจะบอกเองว่าต้องขยายปมต่ออย่างไร”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 15 กุมภาพันธ์ 2553)

“การรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนสิ่งที่ผู้สื่อข่าวจะขาดไม่ได้ คือ แหล่งข่าวบุคคล และแหล่งข่าวเอกสาร ซึ่งจำเป็นต้องเข้าไปถึง ส่วนใหญ่หากเรามีแหล่งข่าวบุคคลที่ดีก็จะได้มาซึ่งแหล่งข่าวเอกสารที่ดีด้วย อย่างเช่นเราต้องการทำข่าวเกี่ยวกับสุนัขคุ แหล่งข่าวบุคคลที่เราจำเป็นต้องมี คือ สัตวแพทย์ ซึ่งนอกจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แล้ว เรายังจะมีข้อมูลเอกสารที่เป็นประโยชน์กับการรายงานข่าวของเรา เช่นเอกสารงานวิจัย รายงานสถิติ ที่เกี่ยวกับเรื่องสุนัขคุ ซึ่งจะแหล่งข่าวเอกสารให้เราได้เป็นอย่างดี”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 1 กรกฎาคม 2553)

“ให้ความสำคัญกับข้อมูลที่ได้รับมาเท่า ๆ กันทั้งข้อมูลที่ได้จากตัวบุคคลและข้อมูลที่เป็นเอกสาร ขึ้นอยู่กับความน่าเชื่อถือ และความสำคัญของข้อมูลที่ได้มา โดยข้อมูลที่จะนำมาเสนอเป็นข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนนั้นควรจะต้องเป็นเรื่องที่ผิดปกติ ไม่ชอบมาพากล หรือเป็นเรื่องที่มีการทำผิดกฎหมาย หรือการทุจริต มีผลกระทบกับคนส่วนใหญ่”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 10 มิถุนายน 2554)

“ตอบไม่ได้ว่าข้อมูลที่ได้จากบุคคลหรือข้อมูลเอกสารอย่างไหนสำคัญกว่ากัน ขึ้นอยู่กับความน่าเชื่อถือ ซึ่งข้อมูลที่จะนำมารายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนนั้นจะต้องเป็นเรื่องผิดปกติ ไม่ชอบมาพากล เป็นเรื่องที่ใกล้ตัว ประชาชนควรรับรู้”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 15 มิถุนายน 2554)

“ทั้งข้อมูลเอกสารและข้อมูลจากบุคคลสำคัญไม่ต่างกัน ขึ้นอยู่กับความน่าเชื่อถือ โดยข้อมูลเหล่านั้นจะต้องมีคำถามอยู่ในตัวว่าน่าจะเป็นเรื่องไม่ชอบมาพากล ชวนให้สงสัย เช่นข้อมูลเรื่องทุจริตคอร์รัปชัน การเอารัดเอาเปรียบคนในสังคม อย่างนี้เหมาะ ทำข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 8 มิถุนายน 2554)

“ทั้งข้อมูลจากแหล่งข่าวบุคคลและข้อมูลเอกสารมีความสำคัญทั้งหมดขึ้นอยู่กับว่ามีความน่าเชื่อถือมากน้อยแค่ไหน ซึ่งข้อมูลที่จะนำมาเสนอข่าวในเชิงสืบสวนสอบสวนนั้นจะต้องเป็นข้อมูลที่เมื่อรับทราบแล้วต้องมีคำถามว่าทำไมถึงผิดปกติ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 5 พฤษภาคม 2553)

ที่มาของแหล่งข่าวบุคคล ผู้สื่อข่าวภาคสนามที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ ให้ข้อมูลไปในแนวทางเดียวกันว่า มีดังนี้

1. เจ้าหน้าที่รัฐที่รับผิดชอบ หรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารที่ต้องการนำเสนอ
2. นักวิชาการ นักกฎหมาย และนักวิชาชีพอื่นๆ ที่รู้เกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการนำเสนอ
3. ประชาชนหรือบุคคลที่ได้รับผลกระทบ หรือเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องการนำเสนอ

ดังตัวอย่างความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ดังนี้

“แหล่งข่าวบุคคล คือ บุคคลที่ให้ข้อมูลข่าวสารกับเราได้ ส่วนมากจะเป็นเจ้าหน้าที่รัฐ นักกฎหมาย นักวิชาการ นักวิชาชีพ ที่มีหน้าที่หรือเกี่ยวข้องกับข่าวที่เราต้องการนำเสนอ ที่ขาดไม่ได้คือประชาชนที่ได้รับผลกระทบ หรือเกี่ยวข้องกับข่าวนั้น ๆ เช่น บ่อนการพนัน เราจะหาข่าวได้จากแหล่งข่าวบุคคล คือ ข้าราชการปกครอง ตำรวจ นักวิชาการที่มีผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพนัน เจ้าของบ่อน นักพนัน และประชาชนที่อยู่ในละแวกบ่อน”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 10 มีนาคม 2553)

“แหล่งข่าวบุคคลคือใครก็ได้ที่สามารถให้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวที่เราต้องการนำเสนอ อย่างเช่น หากเราต้องการนำเสนอข่าวเรื่องการค้าประเวณี แหล่งข่าวบุคคลที่ดีที่สุดก็คือ ตัวโสเภณี ผู้ประกอบการสถานบริการ ตำรวจ นักสังคมสงเคราะห์ เอ็นจีโอ เจ้าหน้าที่กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หรือแม้แต่ผู้ขายที่ให้บริการ ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 9 เมษายน 2553)

“แหล่งข่าวบุคคล คือ ใครก็ได้ที่สามารถให้ข้อมูลที่น่ามาสู่การรายงานข่าวได้ ขึ้นอยู่กับว่าข่าวที่เราต้องการนำเสนอจะเกี่ยวข้องกับใคร อย่างเช่น ข่าวฆาตกรรมอำพราง แหล่งข่าวบุคคล ก็คือตำรวจ เจ้าหน้าที่กู้ภัยที่ไปช่วยตำรวจเก็บศพ ผู้เชี่ยวชาญด้านอาชญาวิทยา ญาติหรือผู้ใกล้ชิด ผู้เสียชีวิต พยานที่เห็นเหตุการณ์หรืออยู่ในละแวกที่เกิดเหตุ ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 15 ธันวาคม 2553)

“แหล่งข่าวบุคคล คือ บุคคลที่สามารถให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการนำเสนอข่าว อาจจะเป็นเจ้าหน้าที่รัฐ นักวิชาการ นักกฎหมาย นักสังคมสงเคราะห์ นักธุรกิจ หรือประชาชนก็ได้ ขึ้นอยู่กับว่าข่าวนั้นจะเกี่ยวกับเรื่องอะไรและมีใครเกี่ยวข้องบ้าง อย่างเช่น ข่าวการทุจริตคอร์รัปชัน ผู้ที่จะให้ข้อมูลได้ก็คือ นักการเมือง เจ้าหน้าที่ของรัฐที่รับผิดชอบเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ เอกชน หรือผู้ประกอบการคู่สัญญา หรือแม้กระทั่งประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากเรื่องดังกล่าว ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 29 สิงหาคม 2553)

ผู้สื่อข่าวภาคสนามที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ บอกตรงกันว่า จำเป็นต้องหาวิธีเพื่อให้สามารถเข้าถึงแหล่งข่าวบุคคล โดยจะต้องสร้างความสนิทสนมเพื่อให้เกิดความไว้วางใจสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์บรรณาธิการข่าวที่ระบุว่า เป็นหน้าที่ของผู้สื่อข่าวที่จะต้องหาทางเข้าถึงแหล่งข่าวบุคคล ซึ่งวิธีการเข้าถึงแหล่งข่าวบุคคลจะต้องไม่ขัดต่อจรรยาบรรณวิชาชีพ และต้องคำนึงถึงสวัสดิภาพของผู้สื่อข่าวเป็นสำคัญ

วิธีการเข้าถึงแหล่งข่าวบุคคล มีดังนี้

1. หากเป็นแหล่งข่าวใหม่ให้พยายามเดินทางไปพบปะพูดคุยอย่างสม่ำเสมอ และให้เบอร์โทรศัพท์มือถือจัดเก็บไว้ในสมุดบันทึกเบอร์โทรศัพท์แหล่งข่าวอย่างเป็นระบบ ไว้สำหรับติดต่อในภายหลัง

2. หากเป็นแหล่งข่าวที่รู้จักกันแล้ว ถ้าไม่สามารถเดินทางไปพบปะได้ ให้โทรศัพท์พูดคุยด้วยอย่างสม่ำเสมอ

3. ศึกษาอุปนิสัยของแหล่งข่าวว่าชื่นชอบสิ่งใด เมื่อทราบแล้วให้ชวนสนทนาในเรื่องนั้น ๆ

4. ชวนทำกิจกรรมที่อยู่ในความสนใจของแหล่งข่าว เช่น เล่นกีฬา ทำบุญ ปฏิบัติธรรม หรือกิจกรรมสันทนาการอื่น ๆ

ดังตัวอย่างความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“เราต้องสร้างความคุ้นเคยกับแหล่งข่าวเพื่อให้เกิดความไว้วางใจ โดยต้องหาโอกาสพูดคุยบ่อย ๆ หากเป็นแหล่งข่าวใหม่ที่เพิ่งรู้จักก็ให้ขอเบอร์โทรศัพท์ไว้ เพื่อโทรศัพท์ไปพูดคุยด้วยในภายหลัง หากเป็นแหล่งข่าวที่คุ้นเคยแล้วก็จะโทรศัพท์ไปพูดคุยอย่างสม่ำเสมอ โดยการพูดคุยนี้อาจเป็นการสอบถามสารทุกข์สุกดิบธรรมดาไม่จำเป็นต้องสอบถามเรื่องข่าวเสมอไป

หากเป็นแหล่งข่าวที่สนิทสนมกันมาก ๆ ก็ให้หากิจกรรมสันทนาการสร้างสัมพันธ์ทำร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ เช่น เล่นกีฬา ชวนไปทำบุญ หรือไปร่วมงานทางสังคมหรือกิจกรรมสำคัญที่แหล่งข่าวจัดขึ้น หรือเชิญแหล่งข่าวมาร่วมงานที่เราหรือหนังสือพิมพ์ต้นสังกัดเป็นผู้จัด ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2553)

“ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นถือเป็นแหล่งข่าวชั้นดี เพราะรู้ถึงความ เป็นมา เป็นไปของเหตุการณ์หรือข้อมูลข่าวสารที่เกิดขึ้น เราต้องเดินทางไปพบบ่อย ๆ พูดคุยกับเขาเป็นประจำ บางครั้งจำเป็นต้องให้คำปรึกษาแนะนำหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่องที่เกิดขึ้น เพื่อให้เกิดความไว้วางใจกัน ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 15 ธันวาคม 2553)

“ทำอย่างไรก็ได้เพื่อให้แหล่งข่าวไว้วางใจแต่ต้องไม่ผิดต่อจรรยาบรรณวิชาชีพผู้สื่อข่าว ต้องรู้จักรักษาระยะห่างกับแหล่งข่าว หากเป็นแหล่งข่าวใหม่ที่เพิ่งรู้จักต้องขอเบอร์โทรศัพท์ไว้เพื่อติดต่อในภายหลัง หากเป็นแหล่งข่าวที่มีความคุ้นเคยกัน หรืออาจต้องพบปะกันบ่อย หรืออาจต้องพึ่งพาข้อมูลจากแหล่งข่าวรายเดิมอยู่เป็นประจำก็จำเป็นที่จะต้องแวะเวียนไปพูดคุยด้วยอย่างสม่ำเสมอเพื่อสร้างความไว้วางใจ ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 15 กรกฎาคม 2553)

“แหล่งข่าวบุคคลมีหลากหลายชั้น หลายอาชีพ ตั้งแต่โสเภณี ไปจนถึงนักการเมือง เราจำเป็นต้องศึกษาภูมิหลัง เพื่อที่จะได้เข้าถึงแหล่งข่าว ซึ่งวิธีการแตกต่างกันไปแล้วแต่ว่าแหล่งข่าวจะเป็นใคร มีตั้งแต่การชวนคุย ชวนรับประทานอาหาร ไปท่องเที่ยว เล่นกีฬา หรือแม้กระทั่งในรายที่ขอบคัมบางครั้งเราก็ต้องไป เพราะมีบ่อยครั้งที่ข้อมูลข่าวสารดีๆ หลุดมาจากวงสุรา ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 1 พฤษภาคม 2553)

“วิธีการเข้าถึงแหล่งข่าวบุคคล เป็นเรื่องที่คุณสื่อข่าวแต่ละคนต้องเรียนรู้เพื่อหาทางเข้าถึงแหล่งข่าว แต่วิธีการนั้นจะต้องไม่ขัดกับจรรยาบรรณวิชาชีพ และที่สำคัญต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของตัวเองไว้เป็นสำคัญ ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 10 มิถุนายน 2554)

“ผู้สื่อข่าวต้องรู้จักเรียนรู้วิธีการเข้าหาแหล่งข่าว ซึ่งวิธีการเข้าถึงนั้นเป็นเทคนิคของแต่ละบุคคล ซึ่งไม่ได้กำหนดไว้ตายตัว แต่วิธีการนั้นต้องไม่ผิดจรรยาบรรณของวิชาชีพ และที่สำคัญต้องคำนึงถึงสวัสดิภาพของตัวเองเป็นสำคัญ ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 15 มิถุนายน 2554)

“วิธีการเข้าถึงแหล่งข่าวบุคคลไม่ได้ระบุไว้ตายตัว เป็นหน้าที่ของผู้สื่อข่าวที่จะต้องหาทางเข้าถึงแหล่งข่าว แต่วิธีการนั้นจะต้องไม่ขัดจรรยาบรรณ และต้องเป็นวิธีที่ปลอดภัยต่อชีวิตของตัวเอง ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 8 มิถุนายน 2554)

“การเข้าถึงแหล่งข่าวมีวิธีการหลากหลายวิธี ผู้สื่อข่าวจะเรียนรู้เองจากการทำงานในภาคสนาม จะทำอย่างไรก็ได้แต่ต้องไม่ผิดจรรยาบรรณ และต้องคำนึงถึงสวัสดิภาพของตัวเองเป็นหลัก นักข่าวจะต้องไม่หิวข่าว จนลืมนึกถึงความปลอดภัย ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 5 พฤษภาคม 2553)

สำหรับแหล่งข่าวเอกสาร ผู้สื่อข่าวภาคสนามที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ ให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่า แหล่งข่าวเอกสาร หมายถึง เอกสารทุกรูปแบบที่มีข้อมูลเขียนหรือพิมพ์ไว้ อาจเป็นกระดาษเพียงแผ่นเดียวหรือข้อมูลที่จัดเก็บไว้ในคอมพิวเตอร์ก็ได้ แต่เอกสารนั้นต้องเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอข่าว เช่น รายงานการสอบสวนของตำรวจ ร่างกฎหมายที่รอการพิจารณา

รายงานการประชุม รายงานงบประมาณ รายงานสิ่งแวดล้อม สัมปทานป่าไม้ พินัยกรรม รายงานเศรษฐกิจ บันทึกการประชุม เอกสารของศาล หรือแม้กระทั่งจดหมาย

หลังจากได้เอกสารมาแล้ว ผู้สื่อข่าวภาคสนามจะต้องนำเข้าสู่กระบวนการตรวจสอบข้อเท็จจริง โดยตรวจสอบจากบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และลงพื้นที่ตรวจสอบข้อเท็จจริงให้กระจ่าง เพื่อป้องกันการถูกฟ้องร้องภายหลังการนำเสนอข่าว

โดยแหล่งข่าวเอกสารมีที่มา ดังนี้

1. แหล่งข่าวบุคคลมอบให้ผู้สื่อข่าวโดยตรง
2. แหล่งข่าวบุคคลมอบให้กองบรรณาธิการหรือบรรณาธิการข่าวแล้วถูกส่งต่อไปกับผู้สื่อข่าว
3. การค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลต่างๆ

ดังตัวอย่างความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“แฟ้มข่าวเก่า อินเทอร์เน็ต ถือเป็นแหล่งข่าวเอกสาร หรือแหล่งข้อมูลที่ดีสามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลในการค้นหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับข่าวที่เราต้องการนำเสนอได้ เหมือนเป็นการรีเช็ค นักข่าวที่ดีจำเป็นต้องทำ เพราะข่าวสมัยนี้ไม่จำเป็นต้องเป็นเรื่องใหม่เสมอ ข่าวเก่าอาจจะนำมาเล่าใหม่ได้ อยู่ที่ประเด็นที่ต้องการนำเสนอ เช่น ข่าวระเบิดป่วนเมือง ก็ยุคก็สมัยก็มีเหตุการณ์คล้ายๆ กัน เราสามารถสร้างความแตกต่างจากคู่แข่งได้โดยรวบรวมสถิติย้อนหลังมานำเสนอ หรือไปดูข้อมูลกลุ่มผู้ต้องสงสัย หรือบุคคลที่เคยกระทำผิดลักษณะเช่นเดียวกันนี้ ซึ่งตำรวจจัดรวบรวมไว้แล้วนำมาเปรียบเทียบดูให้ผู้สื่อข่าววิเคราะห์ให้ นั่นแหละเราอาจได้ประเด็นใหม่ที่แตกต่างจากคู่แข่ง ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 2 มีนาคม 2553)

“นักข่าวที่ดีต้องช่างสังเกต และช่างสงสัย บางครั้งข่าวไม่ได้มาจากการสัมภาษณ์บุคคลเพียงอย่างเดียว อาจจะมาในลักษณะของเอกสาร หรือบางครั้งอาจจะส่งมาในรูปแบบของอีเมล ซึ่งเป็นหน้าที่ของนักข่าวในการพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ได้รับเป็นจริงหรือไม่ การพิสูจน์ทำได้โดยการสอบถามผู้รู้ ที่ง่ายที่สุดคือผู้ที่เกี่ยวข้องหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นๆ ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 19 กุมภาพันธ์ 2553)

“หากต้องการเสนอข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนให้มีความลึก เอกสารข้อมูลถือเป็นเรื่องสำคัญ เพราะนอกจากจะทำให้สามารถนำเสนอข่าวได้รอบด้านและมีบรรณแล้ว ยังเป็นหลักฐานสำคัญในการต่อสู้ทางคดีหากมีการฟ้องร้อง เอกสารที่ใช้ในการนำเสนอข่าวคือเอกสารทุกอย่างที่ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับข่าวสามารถนำมาประกอบได้หมด เช่น พินัยกรรม สำนวนการสอบสวนของตำรวจ สำนวนฟ้องอัยการ คำพิพากษาของศาล เอกสารงบประมาณค่าใช้จ่าย รายงานการประชุม หรือแม้กระทั่งเอกสารที่เขียนด้วยลายมืออย่างเช่นจดหมาย

โดยมากแหล่งข่าวเอกสารมีที่มาอยู่ 3 แหล่งคือ แหล่งข่าวบุคคลมอบให้กับผู้สื่อข่าวโดยตรง แหล่งข่าวนำมามอบให้กับกองบรรณาธิการหรือบรรณาธิการข่าว และได้จากการค้นคว้าของผู้สื่อข่าวเอง”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 7 สิงหาคม 2553)

“ข่าวที่เกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน เอกสารหลักฐานจะสำคัญที่สุด เพราะจะเป็นข้อมูลสำคัญในการวางแผนนำเสนอข่าว เป็นตัวบอกโครงเรื่องของข่าวว่าเราจะต้องตามเจาะในประเด็นไหนบ้าง แน่นอนว่าเมื่อมีเอกสารหลักฐานแล้วเราต้องตรวจสอบข้อเท็จจริงว่าเป็นจริงหรือไม่ และนั่นจะนำไปสู่การเข้าไปพบกับแหล่งข่าวบุคคลที่เกี่ยวข้องในพื้นที่จริง”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 7 พฤษภาคม 2553)

นอกจากการเข้าถึงแหล่งข่าวแล้ว ผู้สื่อข่าวภาคสนามที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่า การมีทักษะในการสัมภาษณ์ เป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งที่จะทำให้ได้ข้อมูลที่ดีมานำเสนอข่าว

ผู้สื่อข่าวภาคสนามที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ ให้ข้อมูลว่า สิ่งสำคัญที่สุดในการสัมภาษณ์คือการตั้งคำถาม โดยคุณลักษณะของคำถามที่ดี คือ ตรงประเด็น ไม่คลุมเครือ ฟังเข้าใจง่าย ซึ่งหากตั้งคำถามไม่ดีอาจทำให้ได้ข้อมูลที่คลาดเคลื่อน

วิธีการตั้งคำถามให้ได้ดั่งนั้น ผู้สื่อข่าวภาคสนามที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ ให้ข้อมูลไปในทิศทางเดียวกันว่า ผู้สื่อข่าวต้องทำความเข้าใจกับเรื่องนั้นๆ ให้ท่องแท้ โดยต้องศึกษาข้อมูลล่วงหน้าก่อนจะไปพบแหล่งข่าว หรือภาษาผู้สื่อข่าวเรียกขั้นตอนนี้ว่า การทำการบ้าน

นอกจากการศึกษาข้อมูลอย่างละเอียดแล้ว ต้องตรวจสอบสื่อคู่แข่งด้วยว่ามีการนำเสนอเกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการนำเสนอไปแล้วหรือไม่ หากนำเสนอแล้วมีประเด็นใดที่ขาดตกบกพร่องไปบ้าง ก็ให้นำประเด็นนั้นมาตั้งคำถาม เพื่อนำข้อมูลไปเสนอเป็นข่าวต่อไป

ดังตัวอย่างความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“การสัมภาษณ์เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ทำให้ได้ข้อมูลมาใช้รายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน โดยหัวใจของการสัมภาษณ์คือการตั้งคำถาม ซึ่งคำถามที่ดีต้องฟังเข้าใจง่าย กระชับ ตรงประเด็น ไม่อ้อมค้อม เพราะหากถามคลุมเครืออาจทำให้แหล่งข่าวไม่เข้าใจประเด็นและอาจให้ข้อมูลที่คลาดเคลื่อน ที่มาของคำถามนั้นเราจะต้องทำการบ้านมาก่อน โดยการหาความรู้เกี่ยวกับเรื่องนั้นเพื่อให้มีข้อมูลไปสนทนากับแหล่งข่าวได้รู้เรื่อง หากเป็นข้อมูลเก่าที่มีการรายงานข่าวแล้ว ต้องตรวจสอบว่ามีประเด็นใดที่ยังไม่นำเสนอบ้างก็ให้ถามเรื่องนั้นเพื่อขยายประเด็นต่อ ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 2 มีนาคม 2553)

“ก่อนการสัมภาษณ์จำเป็นต้องหาความรู้เรื่องที่จะนำเสนอให้พอมือข้อมูลบ้างเพื่อจะได้คุยกับแหล่งข่าวได้รู้เรื่อง ไม่หลงประเด็น และจะช่วยให้การตั้งคำถามมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น หากเราต้องการนำเสนอข่าวเรื่องบ่อนการพนัน ก็ควรจะหาความรู้ในเบื้องต้นว่าบ่อนการพนันตั้งอยู่ที่ไหนบ้าง ผิดกฎหมายอย่างไร และทำไมจึงมีการฝ่าฝืนกฎหมาย ซึ่งหากมีความรู้อยู่บ้าง แหล่งข่าวจะไม่กล้าให้ข้อมูลเท็จ หรือข้อมูลที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 19 กุมภาพันธ์ 2553)

“การตั้งคำถามในการสัมภาษณ์ จะต้องเป็นคำถามสั้น ๆ ฟังเข้าใจง่าย ตรงประเด็น ไม่คลุมเครือ ซึ่งการที่เราจะตั้งคำถามได้นั้นจำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ อยู่บ้าง โดยก่อนการสัมภาษณ์ทุกครั้งควรจะศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ ก่อนล่วงหน้า ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 6 มิถุนายน 2553)

“หัวใจของการสัมภาษณ์ให้ได้ข้อมูลตามที่ต้องการนั้น ขึ้นอยู่กับการตั้งคำถาม หากตั้งคำถามได้ตรงประเด็น ไม่คลุมเครือ ย่อมจะได้ข้อมูลที่ตรงตามประเด็นที่ต้องการ แต่หากถามไม่กระจ่างแหล่งข่าวอาจเข้าใจผิดและให้ข้อมูลผิดพลาด ทุกครั้งในการสัมภาษณ์แหล่งข่าว จึงต้องทำการบ้านล่วงหน้าโดยการหาความรู้เกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ อย่างคร่าวๆ เพื่อให้มีความรู้พื้นฐาน ระหว่างการสัมภาษณ์จะได้ตามแหล่งข่าวทัน ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 7 พฤษภาคม 2553)

ผู้สื่อข่าวภาคสนามที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ ให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่า ในการสัมภาษณ์ ผู้สื่อข่าวแต่ละคนจะมีวิธีการสัมภาษณ์ที่แตกต่างกัน แต่พอสรุปได้ว่า การสัมภาษณ์แหล่งข่าวจะมี 2 รูปแบบใหญ่ ๆ คือ การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ

การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ หมายถึง การสัมภาษณ์แหล่งข่าว ที่มีผู้สัมภาษณ์จาก สื่อมวลชนแขนงต่างสัมภาษณ์ในคราวเดียวกัน ซึ่งการสัมภาษณ์ในลักษณะนี้ควรใช้คำถามที่สั้น กระชับ ครอบคลุมประเด็นที่ต้องการนำเสนอข่าว แต่ให้หลีกเลี่ยงคำถามแบบเจาะลึกลงไป ในเนื้อหา โดยให้เก็บคำถามลักษณะนี้ไว้สัมภาษณ์แหล่งข่าวภายหลัง เพื่อป้องกันไม่ให้หนังสือพิมพ์ คู่แข่ง หรือสื่อมวลชนแขนงอื่นได้ข้อมูลในประเด็นนั้น ๆ ด้วย

ส่วนการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ หมายถึง การสัมภาษณ์แหล่งข่าว ที่มีผู้สื่อข่าว จากหนังสือพิมพ์ฉบับเดียว เป็นการส่วนตัว ซึ่งการสัมภาษณ์ลักษณะนี้ผู้สื่อข่าวสามารถตั้งคำถาม ได้ทุกประเด็นไม่จำเป็นต้องเก็บคำถามไว้ เนื่องจากข่าว หรือ ข้อมูลนั้นไม่รั่วไหลไปหนังสือพิมพ์ คู่แข่ง

ก่อนการสัมภาษณ์ผู้สื่อข่าวจะต้องเตรียมตัวโดยการแสวงหาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับ เรื่องนั้นๆ ก่อนล่วงหน้า จากการค้นหาความรู้จากแหล่งต่างๆ หรือสอบถามผู้รู้ แล้วนำข้อมูลที่ได้มา เป็นประเด็นในการตั้งคำถาม โดยต้องคำนึงว่าผู้อ่านอยากทราบอะไร และต้องครอบคลุมประเด็นที่ จะนำเสนอ

หากมีเวลาจำกัดต้องใช้คำถามที่ตรงประเด็น แต่หากไม่มีเงื่อนไขของเวลาให้ชวน สนทนาถึงเรื่องอื่นๆก่อน เพื่อสร้างความคุ้นเคยแล้วจึงเริ่มต้นคำถาม โดยคำถามจะต้องกระชับ ฟัง เข้าใจง่าย ตรงไปตรงมา และหลีกเลี่ยงคำถามที่ได้คำตอบสั้น ๆ เช่น “จริงหรือไม่”, “ใช่หรือไม่” และ “ถูกหรือไม่”

ผู้สื่อข่าวที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ ให้ข้อมูลตรงกันว่า คำถามในการสัมภาษณ์ควรเป็น คำถามที่เปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้อธิบาย โดยให้ลงท้ายคำถามด้วยคำว่า “ทำไม” หรือ “อย่างไร” ซึ่งคำถามประเภทนี้จะทำให้แหล่งข่าวต้องให้ข้อมูลอย่างละเอียด

หากแหล่งข่าวไม่ตอบคำถามใดคำถามหนึ่ง ให้ถามซ้ำ หากแหล่งข่าวไม่ตอบอีก หรือ ตอบด้วยข้อมูลที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ให้ใช้คำถามที่เจาะจง หรือชวนให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ โกรธ เช่นถามถึงกระแสวิพากษ์วิจารณ์ในเชิงไม่ดีของผู้ให้สัมภาษณ์ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นคำถามประเภท นี้ควรจะเตรียมไว้ถามเป็นคำถามท้ายๆ เพราะหากผู้ให้สัมภาษณ์ขอยุติการให้สัมภาษณ์ ผู้สื่อข่าวก็ จะมีข้อมูลจากคำถามอื่น ๆ ก่อนหน้า ไปเขียนข่าวได้

การตั้งคำถามควรจะเริ่มถามจากคำถามที่ง่าย ไล่ลำดับไปยังคำถามที่ยาก โดยต้องมีความต่อเนื่องเพื่อเจาะลึกในรายละเอียด จะช่วยให้ผู้สื่อข่าวเรียบเรียงข้อมูลในการเขียนข่าวได้ง่าย

และก่อนจบการสัมภาษณ์ควรถามว่า มีข้อมูลสำคัญอะไรที่ลืมถามหรือไม่ จะให้ไปสัมภาษณ์ใครเพิ่มเติมหรือไม่

นอกจากนี้ให้ขอแลกเปลี่ยนเบอร์โทรศัพท์ระหว่างผู้สื่อข่าวกับแหล่งข่าวที่ให้สัมภาษณ์ เพื่อเปิดโอกาสให้มีการติดต่อสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม และที่สำคัญในการสัมภาษณ์ลักษณะนี้ควรจะมีการบันทึกเสียงการสนทนาไว้ เพื่อใช้เป็นหลักฐานหากเกิดกรณีฟ้องร้องในภายหลัง

ดังตัวอย่างความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ดังนี้

“การตั้งคำถามที่ดี จะทำให้ได้ข้อมูลตรงประเด็น ขึ้นอยู่กับโอกาสว่าจะใช้คำถามแบบไหน เช่น หากสัมภาษณ์เป็นทางการต้องถามคำถามตรงประเด็น โดยให้เก็บประเด็นเชิงลึกไว้ก่อน เพราะหากถามในเวลานั้นคู่แข่งจะได้ประเด็นนั้นด้วย แต่หากสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการอาจชวนคุยเรื่องอื่นก่อนแล้วค่อยเข้าสู่ประเด็นที่ต้องการอย่างนี้จะได้ข้อมูลที่ลึกกว่า เราต้องดูบุคลิกของแหล่งข่าวว่าเป็นคนเช่นไร หากเป็นคนโกรธง่ายอาจใช้คำถามจี๋ใจคำ ยั่วให้โกรธ จะทำให้เขาหลุดข้อมูลที่ปกปิดไว้ แต่คำถามประเภทนี้ควรถามท้ายๆ เพราะแหล่งข่าวอาจยุติการให้สัมภาษณ์ทันที ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 14 กรกฎาคม 2553)

“การตั้งคำถามเป็นเรื่องสำคัญ ผมเลือกถามแบบตรงๆ ถึงประเด็นที่สงสัย บางครั้งใช้วิธีถามยั่วโมโห เพื่อให้แหล่งข่าวหลุดตอบออกมา หรือหากเป็นแหล่งข่าวที่สนิทสนมกันก็จะใช้วิธีไม่ถามตรงๆ ต่อหน้าบุคคลจำนวนมาก แต่จะเลือกไปหาเขาเพื่อขอสัมภาษณ์ใหม่อีกครั้งแล้วจึงถามตรงๆ ตามประเด็นที่ต้องการ โดยการถามจะต้องใช้คำถามที่ต่อเนื่องเพื่อให้ได้ข้อมูลอย่างละเอียดจะทำให้ง่ายต่อการเรียบเรียงเวลานำข้อมูลกลับมาเขียนข่าว ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 1 พฤษภาคม 2553)

“เราต้องทำการบ้านโดยการอ่านหนังสือพิมพ์ทุกฉบับ และหารายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการนำเสนอให้รอบด้าน ก่อนจะไปพูดคุยกับแหล่งข่าว เมื่อเรามีข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องนั้นบ้าง ก็จะตั้งคำถามได้ตรงประเด็น ซึ่งคำถามที่ดีถือเป็นเสน่ห์ของนักข่าว แหล่งข่าวจะไม่กล้าให้ข้อมูลเท็จ รูปแบบการสัมภาษณ์จะแตกต่างกัน หากสัมภาษณ์เป็นทางการมีสื่อมวลชนหลายสำนักสัมภาษณ์พร้อมกันก็จะใช้คำถามที่ไม่ลึกมากเพื่อป้องกันไม่ให้ประเด็นหลุด และจะหาโอกาสไปสัมภาษณ์แหล่งข่าวภายหลัง โดยไปสัมภาษณ์เดี่ยวซึ่งการสัมภาษณ์แบบนี้จะได้ข้อมูลที่ละเอียดกว่า ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 15 กรกฎาคม 2553)

“การสัมภาษณ์มี 2 แบบ คือ แบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ หากต้องการข้อมูลมารายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนควรจะสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการจะเหมาะสมกว่า เพื่อป้องกันไม่ให้ข้อมูลสำคัญหลุดไปยังคู่แข่ง อีกทั้งแหล่งข่าวจะกล้าให้ข้อมูลในเชิงลึกมากกว่า

คำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ไม่ควรลงท้ายด้วยคำว่าจริงหรือไม่ ใช่หรือไม่ ถูกหรือไม่ เพราะจะทำให้ได้คำตอบสั้นๆ ไม่อธิบายความ โดยให้ไปใช้คำถามที่ลงท้ายด้วยคำว่า ทำไม หรืออย่างไร ดีกว่าเพราะทำให้แหล่งข่าวต้องอธิบายความอย่างละเอียดซึ่งเราจะมีข้อมูลไปเขียนข่าวมากตามไปด้วย”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 31 พฤษภาคม 2553)

“ในการสัมภาษณ์ควรเรียงคำถามจากง่ายไปยาก เพราะหากแหล่งข่าวขอยุติการให้สัมภาษณ์เราก็ยังพอมีข้อมูลจากคำถามก่อนหน้านี้ ทั้งนี้คำถามควรมีความต่อเนื่องเจาะลึกในรายละเอียด เพื่อง่ายในการเรียบเรียงข้อมูลเขียนข่าว ก่อนจบสัมภาษณ์ควรมีคำถามทิ้งท้ายว่ามีข้อมูลสำคัญใดตกหล่นไปหรือไม่อย่างไร มีใครที่ต้องสัมภาษณ์เพิ่มหรือไม่ และให้แลกเบอร์โทรศัพท์ไว้เพื่อเปิดโอกาสในการติดต่อสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม และที่ขาดไม่ได้คือควรมีการบันทึกเสียงระหว่างการสัมภาษณ์ไว้เพื่อเป็นหลักฐานหากเกิดกรณีฟ้องร้องภายหลัง”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 7 พฤษภาคม 2553)

ผู้สื่อข่าวภาคสนามที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ ให้ข้อมูลไปในทิศทางเดียวกันว่า นอกจากการสัมภาษณ์แหล่งข่าวแล้ว การรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมารายงานข่าวยังสามารถทำได้ด้วยการสังเกตการณ์ หมายถึง การที่ผู้สื่อข่าวลงพื้นที่ไปพบเห็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยตัวเอง เป็นการใช้ประสาทสัมผัส ทั้งการเห็น การได้ยิน การได้กลิ่น การลิ้มรส การหยิบจับ และการรู้สึก รวบรวมข้อมูลมาใช้ในการเขียนข่าว

โดยการรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสังเกต ส่วนมากจะใช้กับการรายงานข่าวเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่จริง และมีบ่อยครั้งที่ผู้สื่อข่าวจะไม่แสดงตัวในการรวบรวมข้อมูลข่าวด้วยวิธีการสังเกต เนื่องจากเหตุผลด้านความปลอดภัยซึ่งในกรณีเช่นนี้ผู้สื่อข่าวอาจต้องใช้อุปกรณ์ช่วยเหลือ เช่น อุปกรณ์บันทึกเสียง และอุปกรณ์บันทึกภาพ

ดังตัวอย่างความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“การสังเกตการณ์เป็นวิธีการรวบรวมข้อมูลจากผู้สื่อข่าวที่ใช้ในการลงพื้นที่ซึ่งเป็นที่มาของข่าว ส่วนมากจะไม่แสดงตัวว่าเป็นนักข่าว เนื่องจากต้องการข้อมูลที่แท้จริง และเหตุผลด้านความปลอดภัย ยกตัวอย่างเช่น การรายงานข่าวเรื่องการค้าประเวณี จำเป็นต้องเข้าไปในช่องเพื่อรวบรวมข้อมูล โดยการปลอมตัวเป็นนักเที่ยว เนื่องจากสถานการณ์เช่นนี้ไม่สามารถแสดงตัวเป็นผู้สื่อข่าวได้เพราะจะไม่ปลอดภัย ซึ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีนี้อาจต้องใช้อุปกรณ์บันทึกเสียงและอุปกรณ์บันทึกภาพช่วย โดยอาจต้องแอบถ่ายและแอบบันทึกเสียง ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 5 มิถุนายน 2553)

“การสังเกตเป็นวิธีการรวบรวมข้อมูลข่าวรูปแบบหนึ่ง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการเขียนข่าวให้เห็นถึงบรรยากาศขณะเกิดเหตุ จะทำให้การนำเสนอข่าวลื่นขึ้น เนื่องจากเราได้สัมผัสกับเหตุการณ์จริงจะถ่ายทอดข้อมูลได้ดีที่สุด การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสังเกต คือ การลงพื้นที่จริง ส่วนหนึ่งใช้สำหรับการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากแหล่งข่าว ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 10 มกราคม 2553)

“การรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน จำเป็นต้องรวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกต เนื่องจากข้อมูลส่วนใหญ่ถูกปกปิด ซึ่งเมื่อข่าวเผยแพร่ไปแล้วก็สร้างผลกระทบหรือทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางสังคม อาจทำให้แหล่งข่าวไม่กล้าให้ข้อมูล ผู้สื่อข่าวจำเป็นต้องลงพื้นที่เพื่อรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสังเกตแทนการสัมภาษณ์หรือสอบถามข้อมูลจากแหล่งข่าว ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 1 กรกฎาคม 2553)

“บางครั้งการสังเกตเป็นวิธีการรวบรวมข้อมูลที่ได้ข้อเท็จจริงมากกว่าการสัมภาษณ์บุคคล หรือการตรวจสอบเอกสาร ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตจะเป็นรายละเอียดปลีกย่อย ภาษาข่าวเรียกว่าบรรยากาศในข่าว ข้อมูลเหล่านี้จะทำให้เขียนข่าวลื่นขึ้น การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีนี้อาจต้องแอบบันทึกเสียง และภาพ เพื่อใช้ประกอบการรายงานข่าว ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 5 พฤษภาคม 2553)

จากการสัมภาษณ์ ทั้งบรรณาธิการข่าวและผู้สื่อข่าวภาคสนามส่วนใหญ่ ให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่า การรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมารายงานข่าวในเชิงสืบสวนสอบสวนนั้นมีอุปสรรคค่อนข้างมาก เนื่องจากการคุกคามของผู้ที่ได้รับผลกระทบหรือมีส่วนได้ส่วนเสียกับการนำเสนอข่าวโดยการคุกคามมีหลายรูปแบบ ตั้งแต่การข่มขู่ด้วยวาจา กลั่นแกล้งให้เกิดผลกระทบต่อการทำ

หน้าที่ ฟ้องร้องดำเนินคดี ทำร้ายร่างกาย และฆาตกรรม ผู้สื่อข่าวจึงจำเป็นต้องรู้จักวิธีป้องกันตัวเอง และแหล่งข่าวให้รอดพ้นจากการคุกคาม

วิธีการหลบเลี่ยงการถูกคุกคาม มีดังนี้

1. ในการลงพื้นที่รวบรวมข้อมูลต้องประเมินสถานการณ์เฉพาะหน้าว่าเสี่ยงอันตรายหรือไม่ หากพิจารณาแล้วว่าอันตราย ไม่สมควรจะแสดงตัวว่าเป็นผู้สื่อข่าว
2. ไม่เปิดเผยแหล่งข่าว ให้บุคคลอื่นรับรู้อย่างเด็ดขาด
3. ใช้ช่องทางกฎหมายคุ้มครองสิทธิ

ดังตัวอย่างความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“ต้องพิจารณาว่าข่าวที่เรานำเสนอจะไปกระทบกับใคร เสี่ยงอันตรายมากน้อยแค่ไหน หากอันตรายมากต้องไม่เปิดเผยตัวว่าเราเป็นนักข่าว และต้องไม่เปิดเผยแหล่งข่าวอย่างเด็ดขาด แต่หากว่านักหนาสาหัสก็จำเป็นต้องอาศัยกฎหมาย ต้องแจ้งตำรวจดีที่สุด ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 5 มิถุนายน 2553)

“หากข่าวที่มีผลกระทบกับผู้มีอิทธิพลต้องระวัง ไม่ควรแสดงตัวว่าเป็นนักข่าว ทุกครั้งที่ลงพื้นที่หาข้อมูลต้องทำด้วยความระมัดระวัง หากมีแหล่งข่าวก็ต้องไม่เปิดเผย ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 10 มกราคม 2553)

“การรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะกระทบกับผู้เสียผลประโยชน์ ซึ่งผู้สื่อข่าว และแหล่งข่าวอาจถูกคุกคาม ผู้สื่อข่าวต้องระมัดระวังตัวเองให้ดีที่สุด และต้องไม่เปิดเผยแหล่งข่าว ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 1 กรกฎาคม 2553)

“ต้องรู้จักเลี่ยงการบอกที่มาของข่าว เป็นการปกปิดแหล่งข่าวไปในตัววิธีนี้ใช้ได้ดี ไม่ต้องกลัวว่าข่าวจะขาดความน่าเชื่อถือหากมีหลักฐานอื่นมาสนับสนุน ข้อมูลข่าวมีแหล่งที่มาหลายทางไม่จำเป็นต้องเป็นบุคคลเพียงอย่างเดียวบางกรณีเพียงเอกสารก็เพียงพอแล้ว สำหรับตัวนักข่าว กองบรรณาธิการจะปกปิดไม่ให้ข้อมูลกับบุคคลภายนอกอยู่แล้วว่านักข่าวคนใดเป็นผู้นำเสนอข่าว ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 5 พฤษภาคม 2553)

“การรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนย่อมกระทบกับกลุ่มคนที่สูญเสียผลประโยชน์ บางครั้งบางกรณีอาจถูกคุกคามถูกทำร้าย ถูกสังหาร ซึ่งนักข่าวจะต้องประเมินสถานการณ์ เบื้องต้น หากพิจารณาแล้วว่าไม่ปลอดภัยก็ไม่สมควรลงพื้นที่ หรือไม่ควรเปิดเผยตัวเอง ที่สำคัญต้องไม่เปิดเผยแหล่งข่าว หากสถานการณ์รุนแรงต้องใช้มาตรการทางกฎหมาย ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 10 มิถุนายน 2554)

“การรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนมักมีผลกระทบกับฝ่ายที่สูญเสียผลประโยชน์จากการนำเสนอข่าว ที่ผ่านมามีหลายกรณีที่ผู้สื่อข่าวถูกคุกคามจากการทำหน้าที่ ถูกทำร้าย บางรายอาจรุนแรงถึงขั้นเสียชีวิต แต่เราได้กำชับนักข่าวอยู่เสมอว่าอย่าหิวข่าว มากกว่าความปลอดภัยในชีวิตของตัวเองและแหล่งข่าว หากสถานการณ์ไม่ปลอดภัยไม่ควรเปิดเผยตัว ไม่ควรเปิดเผยแหล่งข่าว และหากสถานการณ์รุนแรงให้แจ้งตำรวจหรือเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้อง ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 15 มิถุนายน 2554)

“ไม่ว่าจะเป็นข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน หรือ ข่าวรู้ทัน หากไปกระทบผลประโยชน์ของใครก็อาจถูกฟ้องร้าย นักข่าวอาจถูกคุกคาม กองบรรณาธิการเองก็ถูกคุกคามเช่นกันอย่างเหตุการณ์ในอดีตที่ผ่านมาหลายๆครั้งก็เกิดเหตุสื่อมวลชนถูกคุกคาม แต่ในฐานะสื่อมวลชนก็ต้องทำหน้าที่ของตัวเองโดยยึดถือจรรยาบรรณทางวิชาชีพเป็นหลัก จะต้องไม่หิวข่าวมากกว่าความปลอดภัย ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 8 มิถุนายน 2554)

“เราให้นโยบายนักข่าวอยู่เสมอว่าชีวิตของแหล่งข่าวและนักข่าวสำคัญกว่าข่าว นักข่าวจะต้องไม่หิวข่าวจนลืมนจรรยาบรรณ เข้าใจดีว่าการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนอาจไปทำให้ใครเสียผลประโยชน์ อาจทำให้นักข่าวและแหล่งข่าวถูกคุกคาม นักข่าวต้องประเมินสถานการณ์ ไม่ควรแสดงตัวในที่ที่ไม่ปลอดภัย ไม่เปิดเผยแหล่งข่าว และใช้ช่องทางกฎหมายหากถูกคุกคามสิทธิ ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 5 พฤษภาคม 2553)

ผู้สื่อข่าวภาคสนาม ที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ ให้ข้อมูลไปในทิศทางเดียวกันว่า ผู้สื่อข่าวต่างคาดหวังให้องค์กรวิชาชีพสื่อสารมวลชน ทำหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยและดูแลสวัสดิการต่าง ๆ ให้กับผู้สื่อข่าว แต่ที่ผ่านมามีองค์กรวิชาชีพสื่อสารมวลชนยังไม่มีบทบาทมากนัก เป็นองค์กรที่อาศัยความร่วมมือของสื่อมวลชนที่เป็นสมาชิกอย่างหลวมๆ หากองค์กรวิชาชีพสื่อสารมวลชนมี

ความเข้มแข็ง มีประสิทธิภาพในการคุ้มครองสวัสดิภาพให้กับสมาชิกได้จริง จะเป็นการสนับสนุนให้ผู้สื่อข่าวทำหน้าที่สื่อสารมวลชนอย่างเข้มข้นขึ้น

เช่นเดียวกับกลุ่มบรรณาธิการข่าว ที่ส่วนใหญ่ ให้ข้อมูลสอดคล้องกับผู้สื่อข่าวว่า องค์การวิชาชีพยังไม่มีบทบาทที่ชัดเจนในการคุ้มครองสวัสดิภาพผู้สื่อข่าว ซึ่งหากองค์การวิชาชีพสื่อสารมวลชนมีความเข้มแข็ง และมีบทบาทในการคุ้มครองการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนมากขึ้น จะเป็นการขับเคลื่อนให้วิชาชีพสื่อสารมวลชน โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์มีความเข้มแข็ง อีกทั้งจะเป็นการผลักดันให้ปริมาณข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนมีมากขึ้น เพราะผู้ข่าวมั่นใจในความปลอดภัยหลังการทำหน้าที่รายงานข่าว

ดังตัวอย่างความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“ไม่คาดหวังต่อองค์การวิชาชีพสื่อมวลชน เพราะว่ามันไกลตัวเกินไป หากให้คาดหวัง ผมก็จะคาดหวังที่หนังสือพิมพ์ต้นสังกัดของผู้ข่าวก่อนว่า ต้องให้ความช่วยเหลือทุกวิถีทางหากผู้สื่อข่าวได้รับความเดือดร้อนจากการทำหน้าที่ โดยเฉพาะการถูกฟ้องร้อง หนังสือพิมพ์ต้นสังกัด ต้องให้การปกป้องและให้การช่วยเหลืออย่างถึงที่สุด ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 29 สิงหาคม 2553)

“องค์การวิชาชีพสื่อมวลชนมีบทบาทน้อยมากในการอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน หรือการช่วยเหลือปกป้องนักข่าวกรณีที่ได้รับความเดือดร้อนจากการปฏิบัติหน้าที่ ส่วนใหญ่นักข่าวต้องดูแลตัวเอง หากเป็นไปได้องค์การวิชาชีพสื่อมวลชนควรมีความเข้มแข็งมากกว่าที่เป็นอยู่ โดยควรสามารถเป็นที่พึ่งของผู้ข่าวได้”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 31 ธันวาคม 2553)

“องค์การวิชาชีพสื่อมวลชนยังไม่มีบทบาทในการอำนวยความสะดวกในการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนอย่างเป็นรูปธรรม เพราะองค์กรยังไม่ค่อยเข้มแข็ง แต่ก็มีพยายามในการปกป้องสื่อมวลชน อย่างเช่นเหตุการณ์การชุมนุมทางการเมือง สมาคมผู้สื่อข่าวออกมาเคลื่อนไหวเรียกร้องให้ผู้ที่เกี่ยวข้องไม่ใช้ความรุนแรงกับผู้สื่อข่าว มีการจัดทำปกแขนผู้สื่อข่าวเพื่อใช้แสดงตัวในการทำหน้าที่ แต่ก็ยังไม่ได้ผลเท่าที่ควร เพราะยังมีนักข่าวต้องเสียชีวิตและบาดเจ็บจากการทำหน้าที่ ดังนั้นนักข่าวและต้นสังกัดต้องดูแลความปลอดภัยกันเองหวังพึ่งองค์การวิชาชีพได้ยาก ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 11 มิถุนายน 2553)

“ผมมองว่าองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนยังคงเป็นเพียงเสือกระดาษไม่มีบทบาทใด ๆ ในการอำนวยความสะดวกหรือปกป้องผู้สื่อข่าวในการทำหน้าที่ ยังถูกรอบงำจากภาครัฐหรือแหล่งเงินทุน ผมอยากเห็นองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนเป็นองค์กรที่ปกป้องผลประโยชน์ให้ผู้สื่อมวลชนมากกว่านี้ ยกตัวอย่างเช่นอาจจะตั้งกองทุนขึ้นมาช่วยเหลือผู้สื่อข่าวที่ได้รับผลกระทบในการทำหน้าที่ รวมถึงการยื่นมือมาช่วยทางกฎหมาย อย่างเช่นกรณีนักข่าวหนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่งเสนอข่าวร้านเวสต์นามบินราว กลับถูกรัฐบาลในขณะนั้นกดดัน จนต้นสังกัดต้องไล่นักข่าวออกโดยไม่เป็นธรรม มันเป็นหน้าที่ขององค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนที่ต้องยื่นมือเข้าช่วย แต่เท่าที่รู้เขากลับนิ่งเฉย”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 5 ธันวาคม 2553)

“การรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนย่อมกระทบกับกลุ่มคนที่สูญเสียผลประโยชน์ บางครั้งบางกรณีอาจถูกคุกคามถูกทำร้าย ถูกสังหาร แต่เราก็มีกลไกในการดูแลเรื่องนี้อยู่แล้ว แต่เป็นการดูแลกันเฉพาะภายในองค์กรหนังสือพิมพ์ ขณะที่องค์กรทางวิชาชีพสื่อมวลชนยังไม่มีบทบาทในการดูแลนักข่าวมากเท่าที่ควร”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 10 มิถุนายน 2554)

“องค์กรวิชาชีพยังคุ้มครองการทำหน้าที่ของผู้สื่อข่าวอย่างกว้าง ๆ ผู้สื่อข่าว และหนังสือพิมพ์ต้นสังกัดก็ต้องดูแลสวัสดิภาพกันเอง คิดว่าหากองค์กรวิชาชีพมีความเข้มแข็งกว่าที่เป็นอยู่จะเป็นประโยชน์ต่อการทำหน้าที่ของผู้สื่อข่าว โดยเฉพาะการทำข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 15 มิถุนายน 2554)

“ยังหวังพึ่งองค์กรวิชาชีพไม่ได้ เพราะยังไม่เข้มแข็งพอ การดูแลสวัสดิภาพและความปลอดภัยของผู้สื่อข่าวยังคงเป็นภาระของตัวผู้สื่อข่าวเองส่วนหนึ่ง อีกส่วนอยู่กับหนังสือพิมพ์ต้นสังกัด หากองค์กรวิชาชีพมีความเข้มแข็งสามารถดูแลสวัสดิภาพของผู้สื่อข่าวได้ น่าจะเป็นการสนับสนุนให้ผู้สื่อข่าวมีความกล้าที่จะทำข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนมากขึ้น”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 8 มิถุนายน 2554)

“องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนยังสามารถดูแลสวัสดิภาพของผู้สื่อข่าวได้เพียงกว้างๆ หากมีความเข้มแข็งกว่านี้ จะทำให้ผู้สื่อข่าวมั่นใจในความปลอดภัยของตัวเอง ส่งผลให้กล้าที่จะทำข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนมากขึ้น”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 5 พฤษภาคม 2553)

8.3 การนำเสนอข่าว

เมื่อนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มบรรณาธิการข่าวและกลุ่มผู้สื่อข่าวภาคสนามของหนังสือพิมพ์ทั้ง 4 ฉบับ คือ ไทยรัฐ เดลินิวส์ ข่าวสด และคมชัดลึก มาเปรียบเทียบกัน พบว่า ผู้ที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่า การนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน จำเป็นต้องมีข้อมูลอย่างครบถ้วนรอบด้าน จะต้องผ่านการตรวจสอบในหลายทางเพื่อให้มั่นใจว่าข้อมูลที่จะนำเสนอไม่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง เพื่อป้องกันการถูกฟ้องร้องภายหลัง โดยการตรวจสอบจะทำได้รวดเร็วเพื่อไม่ให้ข่าวตกกระได

ข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน จัดเป็นข่าวขายของหนังสือพิมพ์ โดยมักถูกจัดวางในหน้า 1 ของหนังสือพิมพ์ และหากเป็นข่าวที่อยู่ในกระแสเป็นที่สนใจของประชาชน ก็มักจะวางไว้ในตำแหน่งข่าวพาดหัว หรือที่เรียกในภาษาหนังสือพิมพ์ว่า ข่าวหัวไม้ เพื่อดึงดูดความสนใจจากผู้อ่าน

ดังตัวอย่างความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ดังนี้

“ประเด็นที่จะนำมารายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนต้องเป็นเรื่องที่กระทบกับคนหมู่มาก ข่าวประเภทนี้ส่วนมากจะเป็นข่าวที่กองบรรณาธิการต้องการขาย จึงต้องวางข่าวไว้ในตำแหน่งที่เด่นในหน้า 1 โดยเฉพาะข่าวพาดหัว หรือที่เรียกว่าข่าวหัวไม้

ข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนส่วนมากจะส่งผลกระทบต่อใครกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง อาจไปขัดผลประโยชน์หรือสร้างความเสียหายให้กับบุคคลที่ตกเป็นข่าว ก่อนนำเสนอจำเป็นต้องตรวจสอบให้รอบด้านเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริง ไม่เช่นนั้นอาจถูกฟ้องร้อง การตรวจสอบต้องทำด้วยความรวดเร็ว หากล่าช้าข่าวอาจตกกระไดหรือเข้าไปแล้ว ภาษาข่าวเรียกว่าข่าวเน่า”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 10 มิถุนายน 2554)

“ข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนส่วนมากจะเป็นการขุดคุ้ยเรื่องที่ไม่ชอบมาพากลที่เกิดขึ้นในสังคม เช่นการตรวจสอบเรื่องทำทุจริต หรือความไม่ถูกต้องที่เกิดขึ้น ดังนั้นก่อนจะมีการนำเสนอจะต้องมีการตรวจสอบอย่างรอบด้านเพื่อป้องกันการถูกฟ้องร้อง แต่การตรวจสอบนั้นจะต้องไม่ล่าช้าเพราะจะทำให้ข่าวตกกระได

การนำเสนอข่าวในเชิงสืบสวนสอบสวนส่วนมากจะถูกวางในตำแหน่งที่เด่นชัด หรือเป็นข่าวใหญ่ในหน้า 1 เป็นข่าวพาดหัว หรือข่าวหัวไม้ เพราะกองบรรณาธิการต้องการใช้ข่าวนี้นี้ดึงดูดความสนใจจากผู้อ่าน”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 15 มิถุนายน 2554)

“ข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนส่วนมากจะเป็นข่าวที่กองบรรณาธิการต้องการใช้เป็นข่าวขายดึงดูดความสนใจให้ผู้อ่านเลือกซื้อหนังสือพิมพ์ ดังนั้นจึงมักถูกวางในหน้า 1 ในตำแหน่งที่เห็นได้ชัด และมักจะเป็นข่าวพาดหัวหรือข่าวหัวไม่ด้วย เพราะสามารถสังเกตเห็นได้ง่ายเมื่อหนังสือพิมพ์วางอยู่บนแผงจำหน่าย

ก่อนตีพิมพ์ข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนจะต้องผ่านกระบวนการตรวจสอบอย่างรอบคอบเพื่อไม่ให้ข้อมูลคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง จะต้องตรวจสอบอย่างรอบด้าน เพราะโดยมากเมื่อนำเสนอไปแล้วจะมีผลกระทบต่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเสี่ยงต่อการถูกฟ้องร้อง แต่การตรวจสอบจะทำได้ด้วยความรวดเร็วเพื่อไม่ให้ข่าวเน่า”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 8 มิถุนายน 2554)

“ก่อนการนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนต้องมีการตรวจสอบอย่างรอบด้านเพื่อป้องกันความผิดพลาด เพราะเมื่อนำเสนอข่าวไปแล้วมักมีผลกระทบกับบุคคลที่เป็นข่าวหรือไม่ก็ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง หากนำเสนอในข้อมูลที่ไม่ถูกต้องเกิดความผิดพลาดอาจถูกฟ้องร้องในภายหลัง แต่จะต้องไม่ล่าช้าเพราะข่าวทุกข่าวนี้อายุของมันหากล่าช้าอาจไม่เหลือความน่าสนใจ

การวางตำแหน่งข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนขึ้นอยู่กับเนื้อหาและประเด็นของข่าวว่าน่าสนใจมากน้อยแค่ไหน และเมื่อนำเสนอไปแล้วกลายเป็นกระแสของสังคมหรือไม่ หากนำเสนอไปแล้วมีกระแสตอบรับที่ดีก็จะถูกวางในหน้า 1 ที่สามารถเห็นได้ชัด หรือไม่ก็เป็นข่าวพาดหัวหรือข่าวหัวไม่”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 5 พฤษภาคม 2553)

“ข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนส่วนมากจะเป็นข่าวที่เกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน หรือคดีความที่ซับซ้อนอ่อนเงื่อน เป็นข้อมูลที่ถูกปกปิด และโดยมากมักเป็นเรื่องที่กระทบต่อคนในวงกว้าง ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้สื่อข่าวที่ต้องขุดคุ้ย ผู้สื่อข่าวจำเป็นต้องลงพื้นที่เพื่อหาข้อมูลต่าง ๆ ให้รอบด้านและเป็นข้อเท็จจริงที่สามารถตรวจสอบได้ ที่สำคัญต้องมีพยานหลักฐานที่ชัดเจนเพื่อใช้ต่อสู้ในชั้นศาลหากถูกฟ้องร้องในภายหลัง”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 1 สิงหาคม 2553)

“การรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน ถือเป็นการรายงานข่าวชั้นสูง ผู้สื่อข่าวจำเป็นต้องใช้ความเชี่ยวชาญในการนำเสนอข่าว เพราะข่าวประเภทนี้ถือเป็นข่าวขายของหนังสือพิมพ์ หากฉบับใดมีผลงานการรายงานข่าวประเภทนี้อย่างต่อเนื่องจะส่งผลต่อยอดโฆษณาและยอดจำหน่ายด้วย แต่ข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนส่วนมากจะเป็นข่าวเกี่ยวกับการทุจริต หรือสิ่งผิดกฎหมาย เมื่อนำเสนอแล้วมักจะกระทบกับกลุ่มผู้เสียผลประโยชน์ นำมาสู่ปัญหาการถูกคุกคาม โดยเฉพาะการฟ้องร้อง ซึ่งก่อนนำเสนอข่าวประเภทนี้จะต้องมีพยานหลักฐานที่สามารถใช้ในการต่อสู้คดีในชั้นศาลได้”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 31 ธันวาคม 2553)

“การนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนจะต้องมีพยานหลักฐานชัดเจนเพื่อไว้ต่อสู้ในชั้นศาล หากเกิดการฟ้องร้อง เพราะข่าวประเภทนี้โดยมากมักจะเป็นเรื่องทุจริต เรื่องคอร์รัปชัน มักทำให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งสูญเสียผลประโยชน์ ซึ่งคนกลุ่มนี้อาจหาช่องทางอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่นการคุกคาม หรือการฟ้องร้อง เพื่อสกัดกั้นไม่ให้มีการนำเสนอข่าว ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 2 มกราคม 2554)

“จำเป็นต้องเตรียมพยานหลักฐานเพื่อไว้ต่อสู้ทางคดีทุกครั้ง ก่อนที่จะมีการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน เพราะข่าวประเภทนี้เสี่ยงจะถูกฟ้องร้องสูง เพราะการรายงานข่าวแทบทุกครั้งมักทำให้คนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งสูญเสียผลประโยชน์ ซึ่งคนกลุ่มนี้จะหาทางยับยั้งการนำเสนอข่าว โดยวิธีการฟ้องร้องดำเนินคดีก่อนข้างใดผลมากที่สุด ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 3 พฤศจิกายน 2553)

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มบรรณาธิการข่าว เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้สื่อข่าวภาคสนาม ถึงเทคนิคและวิธีการนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน พบว่าทั้งสองกลุ่มให้ข้อมูลสอดคล้องกัน

โดยสามารถสรุปเทคนิคและวิธีการนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนได้ ดังนี้

1. ต้องกำหนดประเด็นข่าวให้มีความต่อเนื่อง ค่อย ๆ ขยายความให้ครบถ้วน รอบด้าน เพื่อให้เกิดความกระจ่าง หรือจนกว่าเรื่องจะยุติ หรือหมดประเด็นที่จะนำเสนอ
2. ต้องเลือกใช้คำให้เหมาะสมเพื่อช่วยเสริมให้เนื้อหาข่าวมีความน่าสนใจ โดยคำที่ใช้ต้องเป็นคำที่ห้วนหยาบเป็นพิษ แต่ต้องไม่หยาบคาย ไม่รุนแรงเกินจริง สั้น กระชับ และเข้าใจง่าย

3. หากเป็นข่าวที่เกี่ยวข้องกับการทุจริต หรือสิ่งผิดกฎหมาย ซึ่งพิจารณาแล้วเห็นว่าหากเปิดเผยแหล่งข่าวแล้วจะไม่ปลอดภัย ต้องปกปิดชื่อของผู้ให้ข้อมูลหรือแหล่งข่าว โดยให้ใช้คำว่า “แหล่งข่าวที่น่าเชื่อถือ”, “แหล่งข่าว”, “แหล่งข่าวในชุดสืบสวน” และ “แหล่งข่าวระดับสูง” ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ๆ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบต่อตัวแหล่งข่าวทั้งเรื่องความปลอดภัย และคดีฟ้องร้อง

4. หากเป็นข่าวที่มีเด็กและสตรีตกเป็นบุคคลในข่าว เช่นคดีข่มขืน ค้าประเวณี หรือเรื่องอื่นใดที่เกี่ยวกับเรื่องเพศ และครอบครัว รวมถึงเรื่องราวทุกประเภทที่มีเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี เข้าไปเกี่ยวข้อง จะต้องปกปิดรายละเอียดบุคคลในข่าว เช่นชื่อ ที่อยู่ และภาพถ่ายใบหน้า โดยจะไม่ตีพิมพ์ข้อมูลเหล่านี้ในหน้าหนังสือพิมพ์ เพราะจะผิดพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กปีพุทธศักราช 2546 (รายละเอียดตามภาคผนวกที่ ๕)

5. ควรมีภาพประกอบข่าว เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของข่าว

6. การจัดวางตำแหน่งข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ต้องอยู่ในตำแหน่งที่โดดเด่น และหากมีภาพประกอบข่าว ต้องวางในตำแหน่งที่ใกล้กัน

ดังตัวอย่างความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“ไม่ว่าจะเป็นข่าวรูทีนหรือข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนหากมีเด็กและสตรีเข้าไปเกี่ยวข้องต้องระมัดระวังเป็นพิเศษ ยิ่งหากตกเป็นผู้เสียหายในคดีที่เกี่ยวกับเพศต้องระมัดระวังเป็นพิเศษ เพราะอาจเป็นการตอกย้ำตราบาปให้กับผู้ที่ตกเป็นเหยื่อ อีกทั้งมี พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 คุ้มครองด้วยหากฝ่าฝืนก็就会有ความผิดตามกฎหมาย ซึ่งหากเป็นข่าวประเภทนี้จะมีการปกปิดชื่อที่อยู่ รวมถึงจะไม่ตีพิมพ์ภาพที่เห็นแล้วสามารถระบุได้ว่าบุคคลดังกล่าวเป็นใคร ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 10 มิถุนายน 2554)

“ข่าวที่เกี่ยวกับเด็กและสตรีต้องระมัดระวัง โดยเฉพาะข่าวที่มีเด็กและสตรีเป็นผู้เสียหาย เช่นข่าวคดีที่เกี่ยวกับเพศ ต้องไม่นำเสนอข้อมูลส่วนตัว เช่น ชื่อ นามสกุล ที่อยู่ หากเป็นนักเรียนหรือนักศึกษา จะต้องไม่ระบุชื่อสถานศึกษาอย่างเด็ดขาด โดยให้เลี่ยงไปใช้ข้อมูลสมมติแทน เพราะมีพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 คุ้มครอง ดังนั้นการนำเสนอข่าวจำเป็นต้องศึกษากฎหมายดังกล่าวด้วย หากฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตาม จะมีความผิดตามกฎหมาย ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 15 มิถุนายน 2554)

“ตั้งแต่พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มีผลบังคับใช้แล้ว ดังนั้นการเสนอข่าวที่เกี่ยวกับเด็กสตรี จำเป็นต้องศึกษาข้อกฎหมายอย่างละเอียด โดยต้องไม่ฝ่าฝืนกฎหมาย เพราะเรื่องเกี่ยวกับเด็กและสตรีค่อนข้างละเอียดอ่อน ยิ่งพวกเขาเป็นผู้เสียหายแล้วต้องระมัดระวังเป็นพิเศษ ต้องปกปิดชื่อนามสกุล ที่อยู่ โดยให้เลียง ไปใช้นามสมมติแทน ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 8 มิถุนายน 2554)

“ข่าวที่มีเด็กและสตรีเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย โดยเฉพาะข่าวเรื่องเพศ เช่นปัญหาโสเภณีเด็ก การรายงานข่าวจำเป็นต้องใช้ข้อมูลสมมติแทน เช่นเด็กหญิงเอ (นามสมมติ) อายุ 13 ปี นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชื่อดังแห่งหนึ่งย่านบางกะปิ ถูกตำรวจจับกุมดำเนินคดีในข้อหาค้าประเวณี หลังตำรวจส่งสายเข้าติดต่อล่อซื้อ ทั้งนี้การนำเสนอข่าวที่เกี่ยวกับเด็กจะต้องศึกษาพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กประกอบด้วย ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 5 พฤษภาคม 2553)

“วิธีการนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนให้ได้รับความสนใจจากผู้อ่านนั้น จำเป็นต้องกำหนดประเด็นข่าวให้มีความต่อเนื่อง ค่อยๆขยายความให้ครบถ้วนรอบด้านเพื่อความกระจ่าง นำเสนอข่าวไปจนกว่าเรื่องจะยุติหรือหมดประเด็น การเลือกใช้คำต้องเป็นคำที่หือหาวแต่ไม่หยาบคาย ไม่เกินความเป็นจริง สั้น ๆ กระชับ แต่เข้าใจง่าย หากเป็นข่าวที่เกี่ยวกับเรื่องผิดกฎหมาย การทุจริตคอร์รัปชันหรือเรื่องที่พิจารณาแล้วเห็นว่าหากเปิดเผยแหล่งข่าวจะไม่ปลอดภัย ก็ควรปกปิดแหล่งข่าว โดยให้เลียงไปใช้คำอื่นแทน เช่น แหล่งข่าว หรือ แหล่งข่าวระดับสูง การจัดวางตำแหน่งข่าวควรอยู่ในตำแหน่งที่เด่น และที่สำคัญทุกข่าวควรมีภาพประกอบ เพราะภาพจะช่วยสร้างความน่าเชื่อถือของข่าวได้เป็นอย่างดี โดยควรวางภาพและข่าวอยู่ในตำแหน่งที่ใกล้กัน ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 5 มิถุนายน 2553)

“ข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนจำนวนไม่น้อยมักมีผู้หญิงและเด็กเข้าไปเกี่ยวข้องเช่นคดีข่มขืน คดีค้าประเวณี หรือแม้คดีความผิดอาญาที่เด็กตกเป็นผู้ต้องหา ซึ่งมีกฎหมายคุ้มครอง ข่าวประเภทนี้เราจำเป็นต้องปกปิดแหล่งข่าว โดยไม่ระบุชื่อ ที่อยู่ รวมถึงการนำภาพที่เห็น ใบหน้าหรือลักษณะอื่นใดที่คนทั่วไปจะสามารถระบุได้ว่าบุคคลในข่าวคือใคร นอกจากนี้ข่าวที่เกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน หรือเรื่องอื่นใดที่เสี่ยงต่อความปลอดภัยของแหล่งข่าวเราก็จะไม่ระบุตัวแหล่งข่าวด้วย เพื่อป้องกันอันตรายที่อาจเกิดขึ้นกับแหล่งข่าว ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 18 กุมภาพันธ์ 2553)

“การนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนต้องอาศัยความต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความกระชับ ต้องรายงานให้ครอบคลุมทุกประเด็นจนกว่าจะได้คำตอบ หรือได้ข้อยุติในเรื่องนั้น ๆ ซึ่งภาษาและคำที่นำเสนอผ่านหน้าหนังสือพิมพ์ควรใช้คำที่ค่อนข้างห้วนๆ กระชับ เข้าใจง่าย แต่ต้องไม่หยาบคาย หรือรุนแรงเกินความจำเป็น และหากจะให้ดีต้องมีภาพที่เสริมความน่าเชื่อถือของข่าวนั้นๆ จะยิ่งสร้างมูลค่าข่าวได้มากยิ่งขึ้น”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 1 กรกฎาคม 2553)

“ผมให้ความสำคัญกับแหล่งข่าว เพราะข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนเมื่อรายงานไปแล้วมักเกิดผลกระทบอย่างหนึ่งอย่างใด และอาจทำให้ใครหลายๆ คนสูญเสียผลประโยชน์ ซึ่งคนเหล่านี้ อาจไปทำอันตรายต่อแหล่งข่าวได้ ในการนำเสนอข่าวประเภทนี้ จะต้องปกปิดแหล่งข่าว ไม่เปิดเผยชื่อและที่อยู่ รวมถึงรายละเอียดต่าง ๆ ที่จะทำให้สาวไปถึงตัวแหล่งข่าว เช่นเดียวกับข่าวที่เกี่ยวข้องกับเด็กและสตรี โดยเฉพาะข่าวที่เกี่ยวกับเรื่องเพศ ก็ต้องปกปิดชื่อที่อยู่ใบหน้าของบุคคลที่ตกเป็นข่าว ต้องปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด ส่วนภาษาที่ใช้ในการรายงานข่าวต้องไม่หยาบคาย สั้น กระชับ เป็นภาษาที่เข้าใจง่าย และต้องห้วนๆ เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้อ่าน และการจัดวางตำแหน่งข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ต้องอยู่ในตำแหน่งที่โดดเด่น ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 1 มิถุนายน 2553)

8.3 การประเมินผลหลังการนำเสนอข่าว

เมื่อนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มบรรณาธิการข่าวและกลุ่มผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ทั้ง 4 ฉบับ คือ ไทยรัฐ เดลินิวส์ ข่าวสด และคมชัดลึก มาเปรียบเทียบกัน พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ ให้ข้อมูลไปในแนวทางเดียวกันว่า ทุกครั้งที่มีการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนกองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์จะประเมินผลการนำเสนอข่าวนั้น ๆ ทุกครั้ง

โดยกลุ่มผู้สื่อข่าวภาคสนามมีหลักในการจะประเมินผลหลังการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน ดังนี้

1. ประเมินจากความพึงพอใจของหัวหน้างาน คือ หากบรรณาธิการบริหารงานหรือผู้บริหารหนังสือพิมพ์หรือผู้ที่มีตำแหน่งสูงกว่าพึงพอใจกับผลงานข่าวชิ้นนั้นถือว่าประสบความสำเร็จ แต่หากไม่ได้รับความสนใจจะถือว่าประสบความสำเร็จล้มเหลว
2. ประเมินจากสื่อคู่แข่ง หากพบว่าสื่อคู่แข่งหันมารายงานข่าวในเรื่องนั้นด้วยถือว่าผลงานข่าวประสบความสำเร็จ แต่หากสื่อคู่แข่งไม่ให้ความสนใจจะถือว่าล้มเหลว

3. ประเมินจากผลที่เปลี่ยนแปลงที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากข่าวที่นำเสนอ เช่น เมื่อเสนอข่าวทุจริตคอร์รัปชันแล้วผู้กระทำผิดถูกลงโทษ หรือคดีข่าวอาชญากรรมคนร้ายถูกตำรวจจับกุมจะถือว่าประสบความสำเร็จ แต่หากไม่เกิดผลเปลี่ยนแปลงหรือไม่ได้รับความสนใจจากบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาในข่าวที่นำเสนอจะถือว่าไม่ประสบความสำเร็จ

จากการสัมภาษณ์ผู้สื่อข่าวภาคสนามส่วนใหญ่ให้ข้อมูลว่าจะมีความภาคภูมิใจหากข่าวที่นำเสนอส่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม แต่มีบางส่วนที่ให้ข้อมูลว่า ต้องการได้รับรางวัลตอบแทน และชื่อเสียง หลังการนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน ขณะที่บางรายให้ข้อมูลว่าไม่ได้ประเมินผลข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนที่นำเสนอไปแต่อย่างใด

ขณะที่กลุ่มบรรณาธิการข่าวส่วนใหญ่ให้ข้อมูลว่า ประเมินผลการนำเสนอข่าวในลักษณะเชิงสืบสวนสอบสวนจากกระแสดอรับทางสังคมว่าข่าวชิ้นนั้นถูกนำมาวิพากษ์วิจารณ์ในสังคมหรือไม่ หากมีกระแสดอรับมากถือว่าประสบความสำเร็จและจะมีการนำเสนอข่าวเรื่องนั้นต่อ แต่หากไม่ได้รับเสียงตอบรับถือว่าล้มเหลวและจะยุติการนำเสนอข่าวดังกล่าวทันที

ดังตัวอย่างความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“การประเมินผลหลังการนำเสนอข่าวเป็นเรื่องสำคัญ เพราะหากรายงานข่าวไปแล้วได้รับความสนใจก็จะได้นำเสนอข่าวเรื่องนั้นๆ ต่อ แต่หากไม่ได้รับความสนใจก็จะยุติการนำเสนอข่าว ทำให้สามารถประเมินผลงานได้ ข่าวจะประสบความสำเร็จหรือไม่สามารถประเมินได้ 3 วิธี คือดูจากสื่อคู่แข่งหากมีการนำเสนอข่าวตามเราถือว่าประสบความสำเร็จ ดูจากหน่วยงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับข่าวมีความเปลี่ยนแปลงหรือไม่ และดูจากกองบรรณาธิการต้นสังกัดว่าพึงพอใจกับข่าวชิ้นนั้น ๆ มากน้อยแค่ไหน และหากข่าวไหนทำแล้วได้รับรางวัลจากองค์กรวิชาชีพนั่นถือเป็นความสำเร็จสูงสุด”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 20 กรกฎาคม 2553)

“ประเมินผลการนำเสนอข่าวจากกระแสดอรับ เช่น หนังสือพิมพ์คู่แข่ง หรือสื่ออื่น เช่นวิทยุหรือโทรทัศน์เสนอข่าวตามเรา มีการรายงานข่าวเรื่องนั้น ๆ กันอย่างครึกโครม หรือข่าวได้รับความสนใจจากสังคม ซึ่งหากเป็นเช่นนั้นถือว่าข่าวประสบความสำเร็จ และยังหากเรื่องที่เรานำเสนอไปได้รับการแก้ไขจนเป็นประโยชน์ต่อประชาชนส่วนใหญ่ นั่นคือความสำเร็จที่น่าภาคภูมิใจ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2553)

“หากมีสื่ออื่นเสนอข่าวตามเรา นั้นหมายความว่าการทำงานของข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนของเรามีความสำเร็จระดับหนึ่ง และถือเป็นหน้าที่ของเราที่จะหาประเด็นนำเสนอที่ให้แตกต่างหรือลึกกว่าข่าวของกลุ่ม และหากข่าวยังคงเป็นที่สนใจของสังคมเราก็ต้องหาประเด็นข่าวมานำเสนอให้ต่อเนื่องจนกว่าจะเกิดความเปลี่ยนแปลงทางใดทางหนึ่ง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม ส่วนข่าวที่ไม่ประสบความสำเร็จ คือ ข่าวที่ไม่เป็นที่สนใจของสังคม ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 1 เมษายน 2553)

“ประเมินจากปฏิกริยาของหน่วยงาน หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับข่าวว่าดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดหรือไม่ เช่นหากเรานำเสนอข่าวเกี่ยวกับการทุจริต อย่างน้อยก็น่าจะมีการสั่งให้มีการตรวจสอบในเรื่องนั้นๆ หรือหากเป็นเรื่องคดีอาญาอย่างน้อยตำรวจต้องเร่งดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อให้คดีมีความคืบหน้า การรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนต้องรายงานอย่างต่อเนื่องต้องใช้ความอดทนและระยะเวลา โดยต้องพิจารณาอย่างละเอียดและต้องเรียงลำดับก่อนหลังให้ดีว่าประเด็นใดควรนำเสนอก่อนหรือหลัง ส่วนจะยุติการนำเสนอเมื่อใดนั้น ๆ ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ เช่น กองบรรณาธิการสั่งให้ยุติ หรือข่าวถึงที่สุดแล้ว ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 1 พฤศจิกายน 2553)

“จะตรวจสอบจากสื่อคู่แข่งว่ามีการนำเสนองานนั้น ๆ หรือไม่ หากมีการนำเสนอ ยังมีประเด็นไหนที่ยังขาด เพื่อให้ผู้สื่อข่าวแสวงหาข้อมูลที่แตกต่างมานำเสนอต่อ นอกจากนี้ยังพิจารณาจากเสียงตอบรับจากสังคม อาจมีประชาชนโทรศัพท์มายังกองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ หรือตรวจสอบจากบอร์ดสนทนาในเว็บไซต์ต่าง ๆ ทางอินเทอร์เน็ตว่ามีการสนทนาเกี่ยวกับข่าวที่นำเสนอหรือไม่ หากมีการสนทนาหรือมีการวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับข่าวนั้นอย่างกว้างขวางก็จะนำเสนอต่อ แต่หากไม่เป็นที่ตอบรับเท่าที่ควรก็อาจจะยุติการนำเสนอข่าว ซึ่งข่าวที่ถือว่าประสบความสำเร็จคือข่าวที่กลายเป็นกระแสทางสังคม หรือเกิดการเปลี่ยนแปลงหลังการนำเสนอข่าว ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 10 มิถุนายน 2554)

“ประเมินผลการนำเสนอข่าวทุกวัน โดยตรวจสอบจากกระแสตอบรับทางสังคม ตรวจสอบจากคู่แข่งว่ารายงานข่าวเรื่องนั้นตามหรือไม่ หากคู่แข่งเล่นข่าวตามเราก็จะคิดประเด็นที่ลึกออกไป แต่หากเขาไม่เล่นตามที่อาจพิจารณาไม่เสนอต่อ ข่าวเชิงสืบสวนจะถือว่าสำเร็จก็ต่อเมื่อกลายเป็นข่าวกระแส หรือ เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างหนึ่งอย่างใดหลังการนำเสนอข่าว ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 15 มิถุนายน 2554)

“จะประเมินผลการรายงานข่าวทุกวัน โดยเฉพาะข่าวสืบสวนหากกลายเป็นเรื่อง ทอล์ค ออฟ เดอะ ทาวน์ ไปเลยถือว่าประสบความสำเร็จ และต้องรายงานต่อ แต่หากไม่ค่อยมีเสียงตอบรับ ก็จะประเมินว่ายังน่าสนใจนำเสนอต่อหรือไม่ หากหมดประเด็นจำเป็นต้องหยุดนำเสนอก็ต้องหยุด ซึ่งข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนหากมีเสียงตอบรับจนกลายเป็นกระแสหรือมีการเปลี่ยนแปลง อย่างหนึ่งอย่างใดเกิดขึ้นจะถือว่าประสบความสำเร็จ ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 8 มิถุนายน 2554)

“ต้องตรวจสอบสื่อคู่แข่งทุกวันว่ามีการเสนอข่าวตามเราหรือไม่ หากเขาเสนอข่าวตามเราก็ต้องหาประเด็นที่ฉีกออกไป แต่หากเขาไม่เล่นข่าวนั้น ๆ ก็จำเป็นต้องประเมินจากผู้อ่านว่าให้ความสนใจหรือไม่ หรือกลายเป็นกระแสวิพากษ์วิจารณ์ของสังคมหรือไม่ ซึ่งหากกลายเป็นเรื่องโด่งดังก็จะเสนอต่อ แต่ถ้าไม่ใช่อย่างที่คิดก็ต้องหยุดเสนอ ซึ่งข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนที่ประสบความสำเร็จคือข่าวที่นำเสนอแล้วกลายเป็นเรื่องวิพากษ์วิจารณ์ของสังคม และเกิดความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 5 พฤษภาคม 2553)

ตอนที่ 9. เปรียบเทียบความคิดเห็นของบรรณาธิการข่าวกับผู้สื่อข่าวภาคสนามเกี่ยวกับแนวทางในการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน

เมื่อนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มบรรณาธิการข่าว และกลุ่มผู้สื่อข่าวภาคสนาม หนังสือพิมพ์ทั้ง 4 ฉบับ คือ ไทยรัฐ เดลินิวส์ ข่าวสด และ คมชัดลึก เกี่ยวกับแนวทางในการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนมาเปรียบเทียบกัน พบว่า ทั้งสองกลุ่มให้ข้อมูลไปในแนวทางเดียวกันโดยสามารถประมวลแนวคิดได้ดังนี้

1. ควรนำเสนอเรื่องราวที่มีประชาชนเป็นผู้เสียหาย และถูกเพิกเฉยจากหน่วยงานรัฐ
2. ควรนำเสนอเรื่องราวที่กระทบต่อการดำรงชีวิตของคนส่วนใหญ่ในสังคม
3. ควรนำเสนอเรื่องราวที่ใกล้ชิดประชาชนให้มากที่สุด
4. ควรนำเสนอเรื่องราวที่เกี่ยวกับการทุจริต และการทำผิดกฎหมาย
5. ควรนำเสนอให้ต่อเนื่องตามข้อเท็จจริง และครบทุกประเด็น
6. ควรนำเสนอด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย เหมาะสม และต้องไม่ใช่ภาษาหยาบคาย
7. ควรประเมินให้ได้ว่าเรื่องใดที่ผู้อ่านให้ความสนใจแล้วมุ่งเน้นนำเสนอในเรื่องนั้น

ดังตัวอย่างความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ดังนี้

“ข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนควรเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวประชาชน เป็นเรื่องที่กระทบต่อคนหมู่มาก ชาวบ้านเป็นผู้เสียหายแต่หน่วยงานรัฐ ไม่ให้ความสนใจ การนำเสนอต้องใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 10 มิถุนายน 2554)

“ควรนำเสนอเรื่องราวที่กระทบต่อการดำรงชีวิตของคนส่วนใหญ่ หรือเรื่องราวที่เกี่ยวกับการทุจริตผิดกฎหมาย โดยจะต้องนำเสนออย่างต่อเนื่อง และต้องใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ไม่หยابคาย ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 15 มิถุนายน 2554)

“ข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนควรเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวประชาชนให้มากที่สุด โดยอาจจะต้องประเมินว่าเรื่องใดที่น่าจะอยู่ในความสนใจของประชาชนหรือเป็นสิ่งที่ประชาชนควรรับรู้ ที่สำคัญคือต้องนำเสนออย่างต่อเนื่องด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 8 มิถุนายน 2554)

“ควรประเมินให้ได้ว่าเรื่องใดที่ผู้อ่านจะให้ความสนใจ แล้วมุ่งเน้นนำเสนอในเรื่องนั้นๆ ทั้งนี้โดยมากข้อมูลที่น่าจะนำเสนอในลักษณะข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนควรเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการทุจริตผิดกฎหมาย เป็นเรื่องใกล้ตัวของประชาชนและกระทบกับคนหมู่มาก ”

(บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 5 พฤษภาคม 2553)

“ควรนำเสนอเรื่องที่กระทบกับคนส่วนใหญ่ในสังคม ปัญหาปากท้องของประชาชน เรื่องราวที่เกี่ยวกับคุณภาพชีวิต การศึกษา สิ่งแวดล้อม การทุจริต การหลอกลวง โดยต้องนำเสนอด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์ 20 กรกฎาคม 2553)

“ควรมุ่งเน้นเสนอเรื่องที่มีผลกระทบต่อประชาชนส่วนใหญ่ เช่น ความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน รวมถึงปัญหาเรื่องปากท้อง เป็นเรื่องที่ประชาชนได้รับความเดือดร้อนแต่หน่วยงานรัฐกลับเพิกเฉย ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์เดลินิวส์, สัมภาษณ์ 11 มิถุนายน 2553)

“ต้องเป็นเรื่องที่กระทบต่อประชาชนมากที่สุด เช่น วิธีการโกงของแก๊งค์มดคัน หรือการทุจริตของหน่วยงานรัฐในโครงการต่างๆ จนทำให้สูญเสียเงินภาษีของประชาชนโดยไร้ประโยชน์ หรือลงทุนในโครงการใดแล้วทำให้สังคมได้รับความเดือดร้อนจากมลพิษ ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์ข่าวสด, สัมภาษณ์ 1 เมษายน 2553)

“ควรเสนอเกี่ยวกับเรื่องเดือดร้อน ความเป็นอยู่ ความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน ซึ่งข่าวประเภทนี้หากได้รับการตีแผ่ในหน้าหนังสือพิมพ์แล้วหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องจะให้ความสนใจในการแก้ปัญหาให้กับประชาชน ซึ่งผู้ที่ได้รับผลประโยชน์ คือ ประชาชนส่วนใหญ่ ”

(ผู้สื่อข่าวภาคสนามหนังสือพิมพ์คมชัดลึก, สัมภาษณ์ 30 เมษายน 2553)

